

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Bedömningskriterier för slutbedömningen för den grundläggande utbildningen för vuxna

Innehåll

MODERSMÅL OCH LITTERATUR	1
SVENSKA OCH LITTERATUR	1
SVENSKA SOM ANDRA SPRÅK OCH LITTERATUR	14
DET ANDRA INHEMSKA SPRÅKET OCH FRÄMMANDE SPRÅK	24
FINSKA SOM ANDRA INHEMSKA SPRÅK, B1-LÄROKURS	24
FRÄMMANDE SPRÅK	33
ENGELSKA, A-LÄROKURS	33
ANNAT FRÄMMANDE SPRÅK, A-LÄROKURS	42
MATEMATIK	51
RELIGION	64
LIVSÅSKÅDNINGSKUNSKAP	69
HISTORIA	76
SAMHÄLLSLÄRA	82
FYSIK	89
KEMI	97
BIOLOGI	105
GEOGRAFI	114
HÄLSOKUNSKAP	123
BILAGA 1 MÅL, INNEHÅLL OCH BEDÖMNING AV DEN STUDERANDES LÄRANDE I UNDERVISNING I SAMISKA SOM KOMPLETTERAR DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN FÖR VUXNA	131
BILAGA 2 MÅL, INNEHÅLL OCH BEDÖMNING AV DEN STUDERANDES LÄRANDE I UNDERVISNING I ROMANI SOM KOMPLETTERAR DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN FÖR VUXNA	137
BILAGA 3 MÅL, INNEHÅLL OCH BEDÖMNING AV DEN STUDERANDES LÄRANDE I UNDERVISNING I DEN STUDERANDES EGET MODERSMÅL SOM KOMPLETTERAR DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN FÖR VUXNA	142

Modersmål och litteratur

Bedömning av den studerandes lärande och kunnande i modersmål och litteratur i slutskedet av den grundläggande utbildningen för vuxna

Bedömningen av den studerandes lärande ska vara mångsidig, riktgivande och uppmuntrande. En respons som är uppmuntrande och konstruktiv stärker de studerandes motivation och hjälper dem att utveckla sina språkliga färdigheter samt att hitta sina egna styrkor. De studerande ska kontinuerligt få information om sina studieframgångar och hur väl de presterat i förhållande till målen. Bedömningen ska bli en naturlig del av lärprocessen. Genom en stödjande och analyserande bedömning av kunskaper kan man hjälpa de studerande att bli medvetna om sina egna kunskaper och färdigheter och sina arbetsprocesser och ge dem verktyg för att utveckla dessa. Alla målområden är lika viktiga i bedömningen av den studerandes lärande. Bedömningen ska vara mångsidig och grunda sig på såväl muntliga och skriftliga prov på kunnande som på lärarens observationer i olika lärsituationer. De studerande ska ges möjlighet att visa prov på kunnande på ett mångsidigt sätt. Färdigheter för självvärdering och kamratrespons utvecklas som en del i den formativa bedömningen.

Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån den studerande uppnått målen i lärokursen i modersmål och litteratur då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i modersmål och litteratur som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen för vuxna, oberoende av för vilken kurs enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för modersmål och litteratur. Den studerande har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då den studerandes kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i modersmål och litteratur och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om den studerande uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av den studerandes arbete ska ingå i slutbedömningen i modersmål och litteratur och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

I beskrivningarna av kunskapskraven omfattar beskrivningen av de högre vitsorden även kunnandet för de lägre vitsorden.

Svenska och litteratur

Mål för undervisningen	Kurser	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Förmåga att kommunicera							
M1 handleda den studerande att utveckla sin förmåga att kommunicera på ett målinriktat, ändamålsenligt, etiskt och konstruktivt sätt i olika kommunikationsmiljöer	mo1–mo5, mo6	Den studerande utvecklar sin förmåga att agera i olika kommunikationssituationer.	Förmåga att agera i kommunikationssituationer	Den studerande kan agera i en välbekant grupp och i vardagliga kommunikationssituationer.	Den studerande kan agera ändamålsenligt i grupper och sedvanliga kommunikationssituationer.	Den studerande kan agera konstruktivt i olika grupper och kommunikationssituationer.	Den studerande kan agera konstruktivt i många slags grupper, också i krävande kommunikationssituationer.
M2 uppmuntra den studerande att utveckla sin förmåga att kommunicera i grupp samt förmågan att motivera sina åsikter och sina	mo1–mo5	Den studerande breddar sin förmåga att kommunicera i grupp och utvecklar sin förmåga att motivera sina synpunkter.	Förmåga att kommunicera i grupp	Den studerande kan lyssna på andra och deltar i samtalet. Den studerande kan uttrycka sin åsikt samt ge någon slags motivering till den.	Den studerande kan ta hänsyn till andras synpunkter i den egna kommunikationen. Den studerande kan uttrycka sin åsikt sakligt och	Den studerande kan föra diskussionen vidare i sina egna inlägg. Den studerande kan uttrycka sina åsikter klart och motivera dem	Den studerande kan tolka andras inlägg och syftet med dem, samt anpassa sin egen kommunikation enligt situationen.

språkliga och kommunikativa val					presentera enkla motiveringar till den.	tämligen mångsidigt.	Den studerande kan uttrycka sin åsikt på ett för situationen ändamålsenligt sätt och motivera den övertygande.
M3 handleda den studerande i att bredda sin förmåga att uttrycka sig i olika kommunikationssituationer och framträdanden, även genom drama	mo5, mo6, mo9	Den studerande breddar sina färdigheter att uttrycka sig i olika kommunikationssituationer och vid uppträdanden inför publik.	Förmåga framträda	Den studerande kan framföra ett kort anförande om ett för hen bekant och konkret ämne. Den studerande kan uttrycka sig förståeligt.	Den studerande kan framföra ett enkelt, förberett anförande. Den studerande kan uttrycka sig förståeligt.	Den studerande kan framföra ett förberett anförande och anpassa det till sina åhörare. Den studerande kan uttrycka sig på ett för situationen ändamålsenligt sätt.	Den studerande kan framföra ett förberett anförande, också om ett krävande ämne. Den studerande kan uttrycka sig mångsidigt och anpassa sin kommunikation enligt åhörare och syfte.
M4 uppmuntra den studerande att vidareutveckla sina	mo3, mo5, mo9	Den studerande lär sig att iaktta sin egen kommunikation och	Förmåga att utveckla sina kommunikativa färdigheter	Den studerande kan identifiera någon styrka eller något	Den studerande kan beskriva sitt sätt att kommunicera och	Den studerande kan redogöra för sina kommunikativa färdigheter,	Den studerande kan utvärdera sina kommunikativa färdigheter

kommunikativa färdigheter så att hen lär sig att iaktta sin egen kommunikation och identifiera sina styrkor och svagheter i olika kommunikationsmiljöer, även multimediala		identifiera sina styrkor och utvecklingsområden.		utvecklingsområde i sin kommunikation.	identifiera några styrkor och utvecklingsområden.	beskriva sina styrkor och utvecklingsområden.	och styrkor och reflektera över hur de kan utvecklas.
--	--	--	--	--	---	---	---

Att tolka texter

M5 handleda den studerande i att utveckla de lässtrategier och metakognitiva färdigheter som behövs för att läsa, förstå, tolka och analysera texter och för att utvärdera sin läsfärdighet	mo1, mo2, mo4, mo7	Den studerande utvecklar strategier och metakognitiva färdigheter som behövs för att kunna läsa och lär sig att bedöma sina utvecklingsbehov.	Förmåga att förstå texter och identifiera egna styrkor och utvecklingsområden	Den studerande kan använda någon enkel lässtrategi för att förstå text. Den studerande kan identifiera någon styrka eller något utvecklingsbehov som berör läsning hos sig själv.	Den studerande kan använda sig av några lässtrategier. Den studerande kan beskriva sig själv som läsare och identifiera några styrkor och utvecklingsbehov.	Den studerande kan välja lässtrategier som är lämpade för texttypen. Den studerande kan redogöra för sin läsfärdighet och beskriva sina styrkor och svagheter.	Den studerande kan använda för situationen ändamålsenliga lässtrategier. Den studerande kan utvärdera sina läsfärdigheter och reflektera över hur de kan utvecklas.
---	--------------------	---	---	--	--	---	--

och bli medveten om hur den behöver utvecklas							
M6 att erbjuda den studerande många olika möjligheter att välja, använda, tolka och utvärdera många olika slag av skönlitterära, fakta- och medietexter	mo1–mo4, mo6–mo8	Den studerande lär sig att välja, använda, tolka och utvärdera många olika slag av skönlitterära, fakta- och medietexter.	Multilitteracitet och förmåga att bredda sin textvärld	Den studerande kan läsa enkla skönlitterära, fakta- och medietexter i olika former.	Den studerande kan välja, använda och läsa olika slag av texter men håller sig främst till välbekanta textgenrer.	Den studerande kan välja, använda och tolka texter som representerar olika textgenrer.	Den studerande kan välja, använda, tolka och utvärdera också för hen själv nya typer av texter.
M7 handleda den studerande i att utveckla analytisk och kritisk läsfärdighet och öva sin förmåga att göra iakttagelser i texter och att tolka dem med hjälp av ändamålsenliga begrepp samt befästa och	mo2–mo4, mo6–mo8	Den studerande lär sig analytisk och kritisk läsfärdighet, lär sig att göra iakttagelser om fakta- och medietexter och tolka dem med hjälp av ändamålsenliga begrepp.	Förmåga att analysera och tolka texter	Den studerande kan plocka ut centralt innehåll ur en text med hjälp av stödfrågor. Den studerande kan nämna några språkliga eller textuella drag i någon enkel textgenre.	Den studerande kan särskilja huvudpunkterna i en text och beskriva ändamålen med den. Den studerande kan beskriva språkliga och textuella drag i vanliga textgenrer.	Den studerande kan redogöra för textens syfte, målgrupp och betydelse. Den studerande kan redogöra för typiska drag för textgenrer och beskriva dem med hjälp av	Den studerande kan tolka och reflektera över textens betydelse och bedöma textens påverkan. Den studerande kan analysera typiska drag för textgenrer med hjälp av ändamålsenliga

bredda ord- och begreppsförrådet						några centrala begrepp.	begrepp och bedöma texter i relation till deras syfte och ändamål.
M8 sporra den studerande att utveckla sin förmåga att bedöma flera olika källor för att få information och att använda denna information på ett ändamålsenligt sätt	mo1–mo2, mo6–mo8	Den studerande lär sig att bedöma flera olika källor för att få information och använda informationen på ett ändamålsenligt sätt.	Färdigheter i informationssökning och källkritik	Den studerande kan söka enskild information i givna källor. Den studerande kan nämna några drag som utmärker en tillförlitlig källa.	Den studerande kan använda självklara källor för att söka information. Den studerande kan beskriva källans tillförlitlighet.	Den studerande kan beskriva de centrala delarna i informationssökning, söka olika källor och hitta information i dem. Den studerande kan bedöma tillförlitligheten och ändamålsenligheten i olika källor.	Den studerande kan agera i informationssökningens olika processer. Den studerande kan använda mångsidiga källor och söka information i dem på ett ändamålsenligt sätt. Den studerande kan reflektera över faktorer som anknyter till källornas tillförlitlighet och informationens

							ändamålsenlighet samt motivera sina val av källor.
M9 väcka den studerandes intresse för nya slag av fiktiva texter och litteratur, bredda den studerandes erfarenheter av visuell, audiovisuell, och skriven text och dela med sig av dem samt fördjupa den studerandes förståelse av särdrag inom fiktionen	mo2, mo4, mo6–mo8	Den studerande bekantar sig med fiktiva texter i olika former som är nya för hen själv. Den studerande breddar sina erfarenheter av visuell, audiovisuell och skriven text och delar med sig av dem samt fördjupar sin förståelse av särdrag inom fiktionen.	Förmåga att analysera och tolka fiktiva texter	Den studerande kan redogöra för handlingen i en enkel fiktiv text och nämna enstaka särdrag inom fiktionen.	Den studerande kan beskriva särdrag inom fiktiv text och göra iakttagelser om särdrag inom fiktionen.	Den studerande kan redogöra för fiktiva texter i olika former. Den studerande kan använda några centrala begrepp och identifiera särdrag och berättartekniska grepp som är typiska för fiktivt språk och uttryck.	Den studerande kan analysera fiktiva texter i olika former med hjälp av ändamålsenliga begrepp. Den studerande kan tolka fiktiva texter och reflektera över deras mångtydighet.
Att producera texter							
M10 uppmuntra den studerande att uttrycka sina	mo2, mo4, mo6, mo9	Den studerande lär sig att uttrycka sina	Förmåga att producera texter, också	Den studerande kan producera	Den studerande kan producera olika typer av	Den studerande kan producera	Den studerande kan på ett kreativt sätt

<p>åsikter genom att skriva och producera texter, även multimodala, samt stödja eleven i att identifiera sina styrkor och utvecklingsbehov som textproducent</p>		<p>tänkar genom att skriva och producera texter, även multimodala, samt identifiera sina styrkor och utvecklingsbehov som textproducent.</p>	<p>multimodala, och utveckla färdigheterna som textproducent</p>	<p>enkla texter enligt modell. Den studerande kan nämna någon styrka eller något utvecklingsbehov hos sig själv som textproducent.</p>	<p>texter enligt instruktioner. Den studerande kan beskriva sig själv som textproducent och nämna några styrkor eller utvecklingsbehov.</p>	<p>texter enligt givet syfte. Den studerande kan redogöra för sina styrkor och utvecklingsområden som textproducent.</p>	<p>producera texter enligt situation och ändamål. Den studerande kan utvärdera sina styrkor och utvecklingsområden som textproducent och reflektera över hur de kan utvecklas.</p>
<p>M11 erbjuda den studerande möjligheter att producera berättande, beskrivande, instruerande och speciellt diskuterande och ställningstagande texter, även i multimediala miljöer, och hjälpa den studerande att välja det uttryckssätt</p>	<p>mo2–mo3, mo6, mo9</p>	<p>Den studerande lär sig att producera berättande, beskrivande, instruerande, diskuterande och ställningstagande texter, också i multimediala miljöer, och lär sig att välja ett uttryckssätt som är lämpligt för textgenren och situationen.</p>	<p>Förmåga att behärska textgenerer</p>	<p>Den studerande kan med hjälp av modeller producera berättande och beskrivande texter som är enkla och konkreta. Texterna utgår från bekanta ämnen.</p>	<p>Den studerande kan producera instruerande och enkla ställningstagande texter och kan med hjälp av modeller använda uttryckssätt som är typiska för dem.</p>	<p>Den studerande kan producera diskuterande och olika ställningstagande texter och använda uttryckssätt som kännetecknar dem.</p>	<p>Den studerande kan självständigt producera olika slags texter och använder mångsidiga uttryckssätt som kännetecknar dem.</p>

<p>som är lämpligast för ifrågavande textgenre och situation</p>							
<p>M12 handleda den studerande i att utveckla sina textproduktionsprocesser och erbjuda den studerande möjligheter att producera text tillsammans med andra, uppmuntra den studerande att stärka förmågan att ge och ta emot respons samt hjälpa den studerande att utvärdera sig själv som textproducent</p>	<p>mo2–mo3, mo6, mo9</p>	<p>Den studerande utvecklar sina textproduktionsprocesser och producerar text tillsammans med andra, stärker sin förmåga att ge och ta emot respons samt utvärderar sig själv som textproducent</p>	<p>Förmåga att behärska textproduktionsprocesser</p>	<p>Den studerande kan samla idéer och producera text enligt modell eller med hjälp av stödfrågor.</p> <p>Den studerande kan ge knapphändig eller ensidig respons och ta emot respons.</p>	<p>Den studerande kan planera och producera text både individuellt och i grupp.</p> <p>Den studerande kan ge respons och slumpmässigt utnyttja den respons hen får i sin egen textproduktion.</p>	<p>Den studerande kan bearbeta textens struktur och språkdräkt utgående från respons.</p> <p>Den studerande kan ge konstruktiv respons åt andra och i olika skeden av textproduktionsprocessen utnyttja den respons hen själv får.</p>	<p>Den studerande kan självständigt och mångsidigt bearbeta textens uttryck och struktur.</p> <p>Den studerande kan ge respons som främjar textbearbetning och tillämpa den respons hen får i utvecklingen av den egna textproduktionsfärdigheten.</p>

<p>M13 handleda den studerande att utveckla sin skrivfärdighet och digitala kompetens för att producera text samt fördjupa sin förståelse för skrivandet som kommunikationsform, och stärka den studerandes kompetens i standardspråket genom att öka hans kunskap om skriftspråkets konventioner</p>	<p>mo1, mo3–mo4, mo6, mo9</p>	<p>Den studerande utvecklar och stärker sin skrivfärdighet både för hand och med hjälp av digitala verktyg och fördjupar sin förståelse för skrivandet som kommunikationsform.</p> <p>Den studerande stärker sin kompetens i standardspråket.</p>	<p>Förmåga att producera begriplig text och behärska skriftspråkets konventioner</p>	<p>Den studerande kan producera enkel text vars budskap man förstår.</p> <p>Den studerande kan använda enkel menings- och satsbyggnad samt i huvudsak skiljetecken vid meningsgränser och versal i början av mening och i egennamn.</p> <p>Den studerande kan skriva för hand och med hjälp av digitala verktyg.</p>	<p>Den studerande kan producera text som i huvudsak är lätt att förstå.</p> <p>Den studerande kan strukturera sin text i stycken och fästa uppmärksamhet vid menings- och satsbyggnad samt följa flera av standardspråkets skriftspråksnormer.</p>	<p>Den studerande kan producera text som är smidig och lätt att förstå.</p> <p>Den studerande kan strukturera sin text och sina stycken logiskt och fästa uppmärksamhet vid ordval samt i huvudsak följa standardspråkets skriftspråksnormer i sin textproduktion och -bearbetning.</p> <p>Den studerande kan flytande skriva för hand och med hjälp av digitala verktyg.</p>	<p>Den studerande kan producera en sammanhängande och åskådlig text.</p> <p>Den studerande kan använda textbindningsmetoder mångsidigt och använda mångsidiga menings- och satsbyggnader och fästa uppmärksamhet vid textens uttryckssätt samt följa standardspråkets skriftspråksnormer.</p>
<p>M14 handleda den studerande</p>	<p>mo1–mo4, mo6, mo9</p>	<p>Den studerande stärker sin</p>	<p>Förmåga att presentera och</p>	<p>Den studerande kan göra en</p>	<p>Den studerande kan göra enkla</p>	<p>Den studerande kan göra</p>	<p>Den studerande kan kombinera</p>

att utveckla sin förmåga att hantera information och tillämpa sina kunskaper och att använda sig av flera olika källor och göra källhänvisningar i sin egen text, samt vägleda den studerande att agera etiskt på nätet med hänsyn till integritetsskydd och följa upphovsrättsliga normer		<p>förmåga att hantera och använda information.</p> <p>Den studerande använder sig av flera olika källor samt behärskar källhänvisningsteknik.</p> <p>Den studerande tränar sin förmåga att respektera personlig integritet och följa upphovsrättsliga normer i olika miljöer.</p>	använda information samt etisk kommunikation	<p>enkel sammanfattning utifrån det den studerande hört, läst eller sett.</p> <p>Den studerande kan mekaniskt och på ett enkelt sätt använda källor i sina texter.</p> <p>Den studerande följer upphovsrättsliga normer och förstår betydelsen av personlig integritet på nätet.</p>	anteckningar samt källhänvisningar enligt modell.	<p>mångsidiga anteckningar och sammanfatta information hen samlat.</p> <p>Den studerande hänvisar till källor på ett korrekt sätt.</p>	information från flera olika källor i sina texter.
--	--	--	--	--	---	--	--

Att förstå språk, litteratur och kultur

M15 handleda den studerande att fördjupa sin språkliga medvetenhet och väcka intresse för	mo3–mo5, mo8	Den studerande fördjupar sin språkliga medvetenhet och sitt intresse för språkliga	Förmåga att utveckla språklig medvetenhet	Den studerande kan göra enkla iakttagelser om särdrag i text.	Den studerande kan göra iakttagelser om särdrag i språk och text.	Den studerande kan redogöra för olika språkvarianter och stildrag.	Den studerande kan analysera drag i texter, språkvarianter och stildrag.
---	--------------	--	---	---	---	--	--

<p>språkliga fenomen, stödjade den studerande i att känna igen språkets strukturer, olika språkvarianter, stildrag och nyanser och i att förstå betydelsen av språkliga val och följderna av dem</p>		<p>fenomen, känner igen språkets strukturer, olika språkvarianter, stildrag och nyanser och förstår betydelsen av språkliga val och följderna av dem.</p>		<p>Den studerande kan nämna några vanliga skillnader mellan skriftspråk och tal-språk eller vardagligt språk och standardspråk.</p>	<p>Den studerande kan beskriva språkliga variationer i olika situationer.</p>	<p>Den studerande kan reflektera över betydelsen och följderna av språkliga och textuella val.</p>	<p>Den studerande kan tillämpa information om följderna av språkliga val i sin egen kommunikation.</p>
<p>M16 sporra den studerande att öka sin litteratur och kulturkunskap, bidra till att den studerande lär känna litteraturens historia och modern litteratur samt olika litterära genrer och hjälpa den studerande att reflektera över</p>	<p>mo4, mo7, mo10</p>	<p>Den studerande vidgar sin litteraturkunskap, lär känna litteraturens historia och modern litteratur samt olika litterära genrer.</p>	<p>Litteraturkunskap och läsin-tresse</p>	<p>Den studerande kan nämna litterära huvudgenrer. Den studerande har läst några skönlitterära verk, till exempel noveller.</p>	<p>Den studerande kan beskriva typiska drag för litterära huvudgenrer. Den studerande kan ge exempel på verk som hör till huvudgenrerna. Den studerande har läst en del av de verk som man</p>	<p>Den studerande kan beskriva mångfalden inom skönlitteraturen. Den studerande kan nämna litteraturens olika skeden och kan koppla några verk och författare till dessa.</p>	<p>Den studerande kan analysera mångfalden inom skönlitteraturen som en del av kulturen. Den studerande kan beskriva litteraturens olika skeden samt centrala stildrag och nämna centrala författare och</p>

<p>litteraturens och kulturens betydelse i sitt eget liv samt ge den studerande möjlighet att både själv ta del av och dela med sig av läs- och andra kulturupplevelser</p>					<p>läsårsvis kommit överens om.</p>	<p>Den studerande har läst de verk som man läsårsvis kommit överens om.</p>	<p>verk som hör till dessa skeden. Den studerande har mångsidig kunskap om litteratur.</p>
<p>M17 bidra till att den studerande lär känna svenska språket och dess historia och utveckling, de nordiska grannspråken och nordisk kultur samt får en helhetsbild av övriga språk och kulturer i Finland och stödja den studerande i att reflektera över</p>	<p>mo2, mo4, mo7, mo9–mo10</p>	<p>Den studerande lär känna den språkliga och kulturella mångfalden i Finland. Den studerande lär känna det svenska språket, dess historia och utveckling samt de nordiska grannspråken och nordisk kultur.</p>	<p>Förmåga att reflektera över betydelsen av språk och språkets ställning</p>	<p>Den studerande kan nämna språk som talas i Finland samt något grannspråk till svenskan. Den studerande kan nämna något drag som är typiskt för svenskan, berätta om sin språkliga vardag och modersmålets betydelse för hen.</p>	<p>Den studerande kan beskriva svenska språkets ställning bland andra språk. Den studerande kan nämna centrala drag som är typiska för det svenska språket och beskriva de nordiska grannspråken och kulturen.</p>	<p>Den studerande kan beskriva den språkliga och kulturella mångfalden i Finland. Den studerande kan redogöra för drag som är typiska för det svenska språket och placera det i en nordisk kulturell kontext.</p>	<p>Den studerande kan reflektera över den språkliga och kulturella mångfaldens betydelse för individen och samhället. Den studerande kan redogöra för drag som är typiska för det svenska språket i relation till andra språk och förstår</p>

det egna modersmålets betydelse och sin språkliga och kulturella identitet samt sporra den studerande att aktivt producera och konsumera kultur i olika former		Den studerande reflekterar över det egna modersmålets betydelse och sin språkliga och kulturella identitet.			Den studerande kan beskriva modersmålets betydelse för individen.	Den studerande kan reflektera över modersmålets betydelse för identiteter.	<p>betydelsen av de språkliga och kulturella banden till övriga Norden.</p> <p>Den studerande kan reflektera över modersmål som begrepp och dess betydelse för identitetsbygget.</p>
--	--	---	--	--	---	--	--

Svenska som andra språk och litteratur

Mål för undervisningen	Kurser	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Förmåga att kommunicera							

<p>M1 uppmuntra den studerande att stärka sina kommunikativa färdigheter och sin uttrycksförmåga i vardagliga kommunikationssituationer samt att stärka förmågan att arbeta med och förstå olika teman och texter</p>	<p>s21, s23, s27, s210</p>	<p>Den studerande utvecklar sina färdigheter att handla målinriktat, etiskt och konstruktivt i kommunikationssituationer i läroinrättningen och i samhället.</p>	<p>Att utveckla kommunikativa färdigheter</p>	<p>Den studerande deltar i förutsebara kommunikationssituationer genom att lyssna aktivt.</p>	<p>Den studerande deltar muntligt och på ett konstruktivt sätt i kommunikationssituationer i skolan.</p>	<p>Den studerande främjar med sitt agerande en lyckad kommunikationssituation.</p>	<p>Den studerande tar initiativ i olika kommunikationssituationer och anpassar sitt tal enligt situationen.</p>
<p>M2 handleda den studerande att fördjupa förmågan att förstå formellt tal, den muntliga kommunikationen i undervisningen och talade medietexter</p>	<p>s21–s24, s27</p>	<p>Den studerande fördjupar sin förmåga att förstå formellt tal, den muntliga kommunikationen i undervisningen och talade medietexter.</p>	<p>Förmåga att förstå i kommunikationssituationer</p>	<p>Den studerande förstår talade texter på vardagligt språk som åskådliggörs tydligt.</p>	<p>Den studerande förstår talade texter på vardagligt språk och tar reda på deras betydelse tillsammans med de andra.</p>	<p>Den studerande förstår huvudragen i muntliga kommunikationen i undervisningen och i talade medietexter som behandlar teman som är bekanta för den studerande.</p>	<p>Den studerande urskiljer den väsentliga informationen i den muntliga kommunikationen i undervisningen och i talade medietexter samt utvärderar vad hen har hört.</p>

							Den studerande kan ta emot information i formella situationer.
M3 uppmuntra den studerande att utveckla sin förmåga att uppträda och uttrycka sig målmedvetet i olika situationer och med hjälp av olika uttrycksätt	s27, s28, s10	Den studerande utvecklar sin förmåga att uppträda och uttrycka sig målmedvetet i olika situationer och med hjälp av olika uttrycksätt.	Förmåga att uppträda	Den studerande uttrycker sig själv i olika vardagliga situationer eller berättar om något ämne som intresserar hen på det sätt som hens språkkunskaper ger möjlighet till. Den studerande kompletterar sin språkfärdighet med andra uttrycksätt.	Den studerande förbereder och håller ett anförande eller en muntlig presentation om ett tema som ligger nära hen själv. Den studerande uttrycker sig förståeligt.	Den studerande förbereder och håller en tydlig presentation om ett tema som förutsätter att hen söker information. Den studerande uttrycker sig på ett för situationen lämpligt sätt.	Den studerande förbereder och håller en sammanhängande och till sitt innehåll mångsidig och åskådlig presentation. Den studerande uttrycker sig målmedvetet och ändamålsenligt.
Att tolka texter							
M4 handleda den studerande att använda sin	s21–s24, s28	Den studerande använder sin kunskap om	Förmåga att använda kunskaper om textgenrer i	Den studerande förstår varför	Den studerande känner igen de	Den studerande identifierar strukturen och	Den studerande särskiljer mellan strukturen och

<p>kunskap om textgenrer för att tolka texter</p>		<p>textgenrer för att tolka talade, skrivna och multimediala texter, utvidgar sitt ord- och begreppsförråd, använder effektivt lässtrategier och strategier för att förstå text och drar slutsatser om en texts betydelser utgående från texten, orden och de språkliga strukturerna.</p>	<p>tolkningen av texter</p>	<p>texter skiljer sig från varandra.</p> <p>Den studerande känner igen några särdrag för de vanligaste textgenrererna.</p> <p>Den studerande förstår bristfälligt innehållet i en text.</p>	<p>vanligaste textgenrererna.</p> <p>Den studerande förstår texter som behandlar ämnesområden som är bekanta för hen och kan uppfatta texten som helhet.</p> <p>Den studerande tar reda på nyckelord för att förstå huvudtanken i texten.</p> <p>Den studerande använder texter för att utvidga sitt ord- och begreppsförråd.</p>	<p>de språkliga särdragen i olika textgenrer.</p> <p>Den studerande utvidgar aktivt sitt ord- och begreppsförråd genom att läsa olika slags texter.</p> <p>Den studerande använder ändamålsenliga strategier för att tolka texter.</p>	<p>de språkliga särdragen i olika textgenrer med hjälp av ändamålsenliga begrepp.</p> <p>Den studerande utvecklar sitt ord- och begreppsförråd så att det är tillräckligt för att hen självständigt kan tolka och utvärdera texter.</p>
<p>M5 handleda den studerande att tolka texter kritiskt</p>	<p>s24, s26, s27</p>	<p>Den studerande övar sig på att kritiskt tolka talade, skrivna och</p>	<p>Förmåga att tolka texter</p>	<p>Den studerande läser och förstår enkla texter med ett konkret språk</p>	<p>Den studerande läser och förstår texter, även abstrakta sådana,</p>	<p>Den studerande använder sin förmåga att tolka</p>	<p>Den studerande utvärderar texternas sätt att påverka.</p>

		multimediala texter både självständigt och i grupp.		och i för den studerande bekanta situationer. Den studerande ställer frågor och uttrycker åsikter utifrån texterna tillsammans med andra och självständigt.	som är lämpliga för hens ålder. Den studerande drar slutsatser om texterna och framför motiverade åsikter om textens innehåll.	texter som en resurs för lärandet. Den studerande utvärderar texter och drar slutsatser om och ställer kritiska frågor utifrån texten. Den studerande förstår att andra texter inverkar på textens tolkning.	Den studerande iakttar sådana betydelser i texterna som inte är direkt uttalade, såsom textens tankegång, attityder och synpunkter. Den studerande tolkar hur andra texter inverkar på textens betydelse.
--	--	---	--	--	---	--	--

Att producera texter

M6 handleda den studerande att stärka förmågan att planera, producera och bearbeta texter självständigt och	s22, s23, s26–s28	Den studerande planerar, producerar och bearbetar texter. Den studerande använder berättande, beskrivande och	Förmåga att tillämpa kunskap om textgenrer i produktionen av texter	Den studerande producerar texter som till sin struktur, sitt språk och sitt innehåll är enkla och konkreta och som berör ett	Den studerande planerar och producerar med hjälp av modeller texter om olika ämnesområden, både självständigt och tillsammans med andra.	Den studerande planerar, producerar och bearbetar texter där hen använder särdragen för olika textgenrer på ett ändamålsenligt sätt.	Den studerande producerar självständigt texter där särdragen för olika textgenrer används på ett mångsidigt sätt.
---	-------------------	--	---	--	--	--	---

tillsammans med andra samt att kunna använda olika textgenrer som källor och modeller för de egna texterna		ställningstagande texter som modeller och källor för de egna texterna.		ämne som är bekant för hen.	Den studerande tar emot respons på sina texter. Den studerande producerar texter där man känner igen textgenrerna men där textgenrernas typiska särdrag används bristfälligt.		Den studerande använder också andra texter som källor för de egna texterna.
M7 hjälpa den studerande att befästa kunskaperna om normerna för standardskriftspråket	s22–s24, s28	Den studerande följer normerna för standardskriftspråket i sina texter och använder de ordförråd och språkliga strukturer som är karakteristiska för olika textgenrer. Den studerande utvecklar	Förmåga att behärska skriftspråket	Den studerande producerar texter om ämnesområden som är bekanta för hen själv. Texten kan vara icke-koherent, något svårläst och skriven med ett väldigt begränsat ordförråd.	Den studerande producerar texter som är förståeliga trots språkliga brister. Ord- och strukturer i dem. Den studerande använder ändamålsenliga ord och strukturer i dem. Den studerande följer skriftspråksnormerna tämligen väl.	Den studerande producerar koherenta texter och använder ändamålsenliga ord och strukturer i dem. Den studerande följer skriftspråksnormerna tämligen väl.	Den studerande producerar texter som innehållsmässigt och språkligt är mångsidiga. Den studerande följer skriftspråksnormerna väl.

		smidighet och mångsidighet i sin textproduktion samt skriver för hand och med hjälp av digitala verktyg.		Den studerande kan skriva för hand och med hjälp av digitala verktyg.		Den studerande kan skriva flytande för hand och med hjälp av digitala verktyg.	
Att förstå språk, litteratur och kultur							
M8 hjälpa den studerande att fördjupa sin språkmedvetenhet och att befästa sin förmåga att ta till sig texter på olika sätt i olika situationer	s22–s26	Den studerande blir intresserad av språkliga fenomen. Den studerande känner igen språkliga strukturer och använder formellt och informellt språk som en resurs för språkanvändningen samt använder språkliga stildrag och nyanser.	Förmåga att utveckla språklig medvetenhet	Den studerande observerar att språkbruket varierar i olika situationer. Den studerande identifierar skillnaderna mellan skrivet och talat språk. Den studerande uppfattar gränserna mellan satsers och känner igen verbet i	Den studerande reflekterar över textens språkliga och textuella drag och deras betydelser tillsammans med andra. Den studerande känner igen formellt och informellt språkbruk och skillnaderna mellan olika språkliga stilar.	Den studerande uppfattar och skiljer mellan språkliga och textuella drag i texter och deras betydelser med hjälp av ändamålsenliga begrepp. Den studerande förstår formellt och informellt språkbruk och effekterna av olika språkliga stilar.	Den studerande drar slutsatser om texters språkliga och textuella särdrag. Den studerande utnyttjar formellt och informellt språk i sitt språkbruk. Den studerande förstår vilken inverkan språkliga val har för hur betydelsen byggs upp i en text.

		Den studerande förstår betydelser och följer av olika språkliga val.		centrum av satsen.	Den studerande kan dela in satsen i satskonstruktionens olika delar.	Den studerande förstår betydelser och följer av olika språkliga val.	
M9 uppmuntra den studerande att vidga sin kultursyn och beskriva kulturell mångfald samt att se kulturella likheter och kulturbundenheten i olika företeelser	s29, s210	Den studerande läser och tolkar svenskspråkig litteratur, i synnerhet modern finlandssvensk litteratur. Den studerande bekantar sig med den finlandssvenska litteraturens viktigaste skeden och deras kopplingar till världslitteraturen. Den studerande förstår hur litteraturgenren och	Hur den kulturella medvetenheten utvecklats	Den studerande läser korta och lättförståeliga svenskspråkiga skönlitterära texter. Den studerande skiljer mellan fiktiva texter och andra texter. Den studerande förstår att olika texter har skrivits vid olika tidpunkter. Den studerande identifierar med hjälp av modeller	Den studerande läser svenskspråkiga, även finlandssvenska, skönlitterära texter och diskuterar sina läsupplevelser med de andra. Den studerande känner till några litteraturgenrer och kan identifiera till vilken genre en text hör.	Den studerande läser och kan analysera en skönlitterär text. Den studerande kan nämna centrala verk i den finlandssvenska litteraturen. Den studerande kan särskilja litteraturgenrernas särdrag i texter som hen läser.	Den studerande läser mångsidig svenskspråkig litteratur och analyserar och tolkar det hen läst genom att diskutera och skriva om sina upplevelser. Den studerande känner till den finlandssvenska litteraturen och dess förhållande till världslitteraturen.

		andra texter på- verkat ett verk.		kopplingar mel- lan texter.			
M10 handleda den studerande att lära känna den finländska, speciellt den fin- landssvenska, kulturen och lit- teraturen	s28–s210	Den studerande förstår betydelsen av språklig och kulturell mångfald i skolan och i samhället. Den studerande ser skillnader och likheter mellan kulturer samt kulturbundenheter i och mellan olika företeelser.	Kännedom om litteratur och kul- tur	Den studerande känner till att det förekommer fler- språkighet och kulturell mång- fald i alla sam- hällen. Den studerande kan identifiera och kan beskriva kulturella och kulturbundna fö- reteelser i sin närmaste omgiv- ning.	Den studerande identifierar fler- språkighet och kulturell mång- fald på individ- nivå och i den nära omgiv- ningen. Den studerande breddar sina kul- turella erfaren- heter och kan berätta om dem.	Den studerande redogör för vad flerspråkighet och kulturell mångfald inne- bär i samhället. Den studerande kan redogöra för sina kulturella er- farenheter. Den studerande observerar att kulturen samt in- dividers verk- samhet och olika gruppbildningar påverkar varandra.	Den studerande framför syn- punkter på vad flerspråkighet och kulturell mångfald bety- der för hen själv och för sam- hället. Den studerande deltar aktivt i att skapa gemen- samma kulturella upplevelser.
M11 hjälpa den studerande att etablera en posi- tiv uppfattning	s26, s28	Den studerande stärker en positiv uppfattning om sig själv och sitt	Bild av sig själv som kommunika- tör och förmåga att reflektera	Den studerande gör iakttagelser om hur hen lär sig språk och sina	Den studerande identifierar sina styrkor och	Bilden av sig själv som kommunika- tör används inte som underlag för	Den studerande ställer upp utma- nande mål för sitt eget lärande

om sitt sätt att kommunicera, läsa, producera texter och lära sig språk, handleda den studerande att iaktta och jämföra olika inlärningsstilar och -sätt och att lära sig av andra		sätt att lära sig och använda språk. Den studerande jämför och använder olika sätt att lära sig både självständigt och i grupp.	över sitt sätt att lära sig språk	egna sätt att lära sig.	utvecklingsområden när det gäller hens sätt att lära sig och använda språk samt ställer upp mål för sitt eget lärande.	bildandet av vitsord. Den studerande utvecklar sina färdigheter att lära sig språk och använder mångsidigt sin omgivning som en resurs för att lära sig språk.	och främjar det gemensamma lärandet.
--	--	--	-----------------------------------	-------------------------	--	---	--------------------------------------

Att använda språket som stöd för allt lärande

M12 handleda den studerande att förstå hur språk används inom olika vetenskapsområden	s21–s26	Den studerandes språkkunskap utvecklas från ett vardagligt språk mot språket som används inom olika vetenskapsområden.	Observation av språket inom olika vetenskapsområden	Den studerande behandlar teman som berör olika vetenskapsområden på ett vardagligt språk.	Den studerande förstår med stöd av en stark kontext språk som är rätt så kognitivt krävande och lämpligt med hänsyn till den studerandes ålder.	Den studerande förstår kognitivt krävande språk som är lämpligt med hänsyn till hens ålder, men behöver stöd från kontexten.	Den studerande känner till metoder för användningen av ett abstrakt språk och använder dem för att tolka texter.
M13 uppmuntra den studerande att utveckla sin	s25	Den studerande använder ändamålsenliga sätt	Förmåga att söka information samt planera,	Den studerande söker enstaka	Den studerande söker information från bekanta	Den studerande kan söka information på ett	Den studerande söker och kombinerar mångsidigt

förmåga att söka information samt att planera och utvärdera arbetet självständigt och i grupp		att söka information och följer upphovsrättsliga normer. Den studerande planerar, strukturerar samt utvärderar sitt eget arbete självständigt och i grupp.	strukturerar och utvärderar sitt arbete	information från givna källor. Den studerande följer upphovsrätten och förstår betydelsen av personlig integritet på nätet. Den studerande planerar och utvärderar sitt eget arbete endast i liten grad.	källor eller källor som hen fått, men upprepar informationen. Den studerande utvärderar sitt arbete.	mångsidigt sätt i olika källor och kan planera, strukturerar och utvärderar sitt arbete självständigt och i grupp.	information från olika källor samt jämför informationen och bedömer dess tillförlitlighet. Den studerande främjar målmedvetet gemensamt arbete.
---	--	---	---	--	---	--	--

Det andra inhemska språket och främmande språk

Finska som andra inhemska språk, B1-lärokurs

Bedömning av den studerandes lärande och kunnande i B1-lärokursen i finska i slutskedet av den grundläggande utbildningen för vuxna

Bedömningen ska vara mångsidig och ge de studerande möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Med hjälp av uppmuntrande och handledande respons som anknyter till formativ bedömning hjälper man de studerande att bli medvetna om sina egna färdigheter och att utveckla dem. De studerande ska uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i olika kommunikationssituationer. Lärandet ska bedömas på flera olika sätt, också genom självvärdering och

kamratrespons. Den summativa bedömningen ska grunda sig på hur väl och i vilken mån den studerande uppnått målen som ställts upp i den lokala läroplanen för B1-lärokursen i finska.

Bedömningen av växande språkkunskap ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling som utarbetats utgående från den. Som verktyg vid bedömningen kan man även använda till exempel den Europeiska språkportföljen.

Bedömningen ska vara mångsidig så att studerande som har språkliga inlärningssvårigheter, eller som på något annat sätt har ett annorlunda språkligt utgångsläge, ges olika möjligheter att visa sitt kunnande.

Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån den studerande uppnått målen i lärokursen i B1-finska då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i B1-lärokursen i finska som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen för vuxna. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för B1-lärokursen i finska. De studerande har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då den studerandes kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för B1-lärokursen i finska och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om den studerande uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av den studerandes arbete ska ingå i slutbedömningen i B1-lärokursen i finska och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

I vitsordet 9 som gäller målen för undervisningen (M3–M7) och som anknyter till växande språkkunskap i B1-lärokursen i finska har två kunskapsnivåer A1.3 och A2.1 kombinerats till en mellannivå A1.3/A2.1. Kunskapsnivåerna finns i den Europeiska referensramen och i den finländska nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling som utarbetats utgående från den.

Mål för undervisningen	Kurser	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Färdigheter för språkstudier							

<p>M1 uppmuntra den studerande att ställa upp mål, att utnyttja olika sätt för att lära sig finska och att reflektera över sitt lärande självständigt och i samarbete med andra samt handleda den studerande att delta på ett uppbyggande sätt i kommunikation, där det viktigaste är att man når fram med sitt budskap</p>	<p>finb1–finb8</p>	<p>Den studerande lär sig att ställa upp mål för sina språkstudier och att reflektera över sitt lärande självständigt och i samarbete med andra.</p> <p>Den studerande lär sig att använda olika sätt för att lära sig språk och att hitta de mest effektiva för hans eget lärande.</p> <p>Den studerande lär sig olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.</p>	<p>Förmåga att ställa upp mål, utnyttja studiestrategier och reflektera över sitt lärande samt förmåga att bilda sig en uppfattning om olika sätt att delta i kommunikation</p>	<p>Den studerande kan använda några för hen själv passande sätt att lära sig språk.</p> <p>Den studerande kan ge några exempel på olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.</p>	<p>Den studerande kan använda de vanligaste och för hen själv passande sätten att lära sig språk.</p> <p>Den studerande kan beskriva olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.</p>	<p>Den studerande kan använda de mest centrala och för hen själv passande sätten att lära sig språk.</p> <p>Den studerande kan jämföra olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.</p>	<p>Den studerande kan mångsidigt använda sig av varierande och för hen själv passande sätt att lära sig finska.</p> <p>Den studerande kan jämföra och reflektera över olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.</p>
<p>M2 handleda den studerande att se</p>	<p>finb1–finb8</p>	<p>Den studerande lär sig att hitta möjligheter att</p>	<p>Förmåga att utveckla sina färdigheter för</p>	<p>Den studerande kan ge några exempel på</p>	<p>Den studerande kan beskriva möjligheter att</p>	<p>Den studerande kan jämföra olika möjligheter att</p>	<p>Den studerande kan reflektera över och jämföra</p>

<p>språkkunskapen i finska som en viktig del av språkkunskaperna och det kontinuerliga lärandet och uppmuntra hen att hitta och utnyttja finskspråkiga lärmiljöer också efter avslutade studier</p>		<p>använda sina kunskaper genom att modigt utnyttja språket i olika situationer under och utanför studierna</p>	<p>kontinuerligt språklärande</p>	<p>möjligheter att utveckla kunskaperna i finska.</p>	<p>utveckla kunskaperna i finska även efter avslutade studier.</p>	<p>tillämpa och utveckla kunskaperna i finska även efter avslutade studier.</p>	<p>olika möjligheter att tillämpa och utveckla kunskaperna i finska även efter avslutade studier.</p>
<p>Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera</p>				<p>Kunskapsnivå A1.1</p>	<p>Kunskapsnivå A1.2</p>	<p>Kunskapsnivå A1.3</p>	<p>Kunskapsnivå A1.3/A2.1</p>
<p>M3 erbjuda den studerande tillfällen att öva sig i muntlig och skriftlig kommunikation med hjälp av olika medier</p>	<p>finb1–finb8</p>	<p>Den studerande lär sig att aktivt delta i olika kommunikationssituationer.</p>	<p>Kommunikationsförmåga i olika situationer</p>	<p>Den studerande klarar sporadiskt av, med stöd av sin samtalspartner, några ofta återkommande och rutinmässiga kommunikationssituationer.</p>	<p>Den studerande klarar sporadiskt av ofta återkommande rutinmässiga kommunikationssituationer, men tar för det mesta ännu stöd av sin samtalspartner.</p>	<p>Den studerande reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituationer men tar ibland stöd av sin samtalspartner.</p>	<p>Den studerande reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituationer.</p> <p>Den studerande kan utbyta tankar eller information i bekanta och</p>

							vardagliga situationer.
M4 handleda den studerande i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier	finb1–finb8	Den studerande lär sig att använda olika språkliga kommunikationsstrategier.	Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Den studerande behöver mycket hjälpmedel (till exempel gester, teckningar, lexikon, internet). Den studerande kan ibland gissa eller härleda enskilda ords betydelse utgående från kontexten, allmän kunskap eller sina andra språkkunskaper. Den studerande kan uttrycka om hen har förstått.	Den studerande använder sig av det mest centrala ord- och uttrycksförrådet i sin kommunikation. Den studerande behöver mycket hjälpmedel. Den studerande kan be samtalspartnern att upprepa eller tala långsammare.	Den studerande deltar i kommunikation men behöver fortfarande ofta hjälpmedel. Den studerande kan reagera med korta verbala uttryck, små gester (t.ex. genom att nicka), ljud eller liknande minimal respons. Den studerande måste ofta be samtalspartnern att förtydliga eller upprepa.	Den studerande deltar i kommunikation och behöver endast sporadiskt hjälpmedel. Den studerande kan reagera med korta verbala uttryck. Den studerande måste relativt ofta be om förtydligande eller upprepning och behöver mera sällan stödja sig på non-verbala uttryck. Den studerande kan utnyttja samtalspartners

							uttryck i sin egen kommunikation.
M5 hjälpa den studerande att öka sin kännedom om uttryck som hör till artigt språkbruk	finb1–finb8	Den studerande lär sig ett lämpligt och artigt språkbruk.	Kulturellt lämpligt språkbruk	Den studerande kan använda några för språket eller kulturen typiska artighetsfraser (hälsa, säga adjö, tacka) i några mycket rutinmässiga sociala sammanhang.	Den studerande kan använda några av de allra vanligaste artighetsfraserna typiska för språket i rutinmässiga sociala sammanhang.	Den studerande kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinmässiga sociala sammanhang.	Den studerande klarar av några korta sociala situationer och kan använda några artiga hälsnings- och tilltalsfraser samt framföra till exempel önskemål, inbjudningar, förslag och ursäkter och besvara sådana.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter				Kunskapsnivå A1.1	Kunskapsnivå A1.2	Kunskapsnivå A1.3	Kunskapsnivå A1.3/A2.1
M6 uppmuntra den studerande att med utgångspunkt i det egna lärandet tolka olika typer av muntliga och skriftliga texter	finb1–finb8	Den studerande lär sig att förstå muntliga och skriftliga texter.	Förmåga att tolka texter	Den studerande förstår en begränsad mängd talade och skrivna ord och uttryck. Den studerande känner till	Den studerande förstår skriven text bestående av några ord och långsamt tal som innehåller inövade, bekanta ord och uttryck.	Den studerande förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck.	Den studerande förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal. Den studerande förstår det

av lämplig svårighetsgrad				teckensystemet eller ett mycket begränsat antal skrivtecken.	Den studerande kan urskilja enskilda fakta i en text.	Den studerande kan plocka ut enkel information hen behöver ur en kort text.	centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter				Kunskapsnivå A1.1	Kunskapsnivå A1.2	Kunskapsnivå A1.3	Kunskapsnivå A1.3/A2.1
M7 erbjuda den studerande många möjligheter att öva sig att tala och skriva om olika ämnen och i sammanhanget fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll	finb1–finb8	Den studerande lär sig att uttrycka sig muntligt och skriftligt genom att använda lämpligt ordförråd och centrala strukturer. Den studerande lär sig att uttala begripligt.	Förmåga att producera texter	Den studerande kan uttrycka sig mycket begränsat i tal med hjälp av inövade ord och inlärd standarduttryck. Den studerande uttalar några inövade uttryck begripligt. Den studerande kan skriva några	Den studerande kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om några bekanta och för hen viktiga saker samt skriva några korta meningar om inövade ämnen. Den studerande uttalar de flesta	Den studerande behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer. Den studerande kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd	Den studerande kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen. Den studerande behärskar ett centralt

				enskilda ord och uttryck.	inövade uttrycken begrip- ligt. Den studerande behärskar ett mycket be- gränsat ordförråd, några situationsbundna uttryck och en del av den ele- mentära gram- matiken.	berätta om var- dagliga och för- hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden. Den studerande uttalar inövade uttryck begrip- ligt.	ordförråd och strukturer. Den studerande kan tillämpa några grundläggande uttalsregler.
--	--	--	--	---------------------------	--	--	---

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

M8 uppmuntra den studerande att lägga märke till språkmiljön och likheter och olikheter i jämförelse med det andra nationalspråket	finb1–finb8	Den studerande lär sig att lägga märke till kulturella skillnader mellan nationalspråken. Den studerande lär känna språkmiljön.	Förståelse för frågor som anknuter till språkets och kulturens betydelse	Den studerande känner till att man talar finska och svenska i Finland. Den studerande lägger märke till olika språkmiljöer i Finland.	Den studerande kan berätta varför man talar finska och svenska i Finland. Den studerande är medveten om olika språkmiljöer och att de har	Den studerande känner till olika språkmiljöer och kan beskriva särdrag i dessa. Den studerande förstår språkets betydelse för individen.	Den studerande kan jämföra olika språkmiljöer och särdragen i dessa. Den studerande kan ta språkets betydelse i beaktande i olika språkmiljöer.
--	-------------	--	--	--	--	---	--

					betydelse för individen.		
M9 handleda den studerande att lägga märke till regelbundenheter i finska språket och att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för sitt lärande	finb1–finb8	Den studerande lär sig att ge akt på regelbundenheter i finska språket och att göra jämförelser mellan finska och andra språk. Den studerande lär sig att använda språkvetenskapliga begrepp som stöd för sitt lärande.	Språklig förmåga	Den studerande kan göra iakttagelser om några regelbundenheter i det finska språket.	Den studerande kan dra några slutsatser om regelbundenheter i det finska språket i jämförelse med andra språk. Den studerande kan ge exempel på några språkvetenskapliga begrepp i finska och använda dem för att utveckla sina språkkunskaper.	Den studerande kan dra slutsatser om regelbundenheter i finska språket i jämförelse med andra språk. Den studerande kan berätta om centrala språkvetenskapliga begrepp i finska och använda dem för att utveckla sina språkkunskaper.	Den studerande kan dra slutsatser om regelbundenheter i finska språket, tillämpa dem samt jämföra olika sätt att uttrycka samma saker i olika språk. Den studerande känner till och kan använda centrala språkvetenskapliga begrepp i finska för att utveckla sina språkkunskaper.

Främmande språk

Engelska, A-lärokurs

Bedömning av den studerandes lärande och kunnande i A-lärokursen i engelska i i slutskedet av den grundläggande utbildningen för vuxna

Bedömningen ska vara mångsidig och ge de studerande möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Med hjälp av uppmuntrande och handledande respons som anknyter till formativ bedömning hjälper man de studerande att bli medvetna om sina egna färdigheter och att utveckla dem. De studerande ska uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i olika kommunikationssituationer. Lärandet ska bedömas på flera olika sätt, också genom självvärdering och kamratrespons. Den summativa bedömningen ska grunda sig på hur väl och i vilken mån den studerande uppnått målen som ställts upp i den lokala läroplanen för A-lärokursen i engelska.

Bedömningen av växande språkkunskap ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling som utarbetats utgående från den. Som verktyg vid bedömningen kan man även använda till exempel den Europeiska språkportföljen.

Bedömningen ska vara mångsidig så att de studerande som har språkliga inlärningssvårigheter, eller som på något annat sätt har ett annorlunda språkligt utgångsläge, ges olika möjligheter att visa sitt kunnande.

Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån den studerande uppnått målen i lärokursen i A-engelska då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i A-lärokursen i engelska som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen för vuxna. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för A-lärokursen i engelska. Den studerande har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då den studerandes kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för A-lärokursen i engelska och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om den studerande uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av den studerandes arbete ska ingå i slutbedömningen i A-lärokursen i engelska och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

I vitsordet 9 som gäller målen för undervisningen (M3-M7) och som anknyter till växande språkkunskap i A-lärokursen i engelska har två kunskapsnivåer B1.1 och B1.2 kombinerats till en mellannivå B1.1/B1.2. Kunskapsnivåerna finns i den Europeiska referensramen och i den finländska nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling som utarbetats utgående från den.

Mål för undervisningen	Kurser	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Färdigheter för språkstudier							
M1 uppmuntra den studerande till kontinuerligt språklärande, att ställa upp mål, att utnyttja olika sätt för att lära sig engelska och att utvärdera sitt lärande självständigt och i samarbete med andra samt handleda den studerande att delta på ett uppbyggande sätt i kommunikation,	ena1 – ena8	Den studerande lär sig att tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter självständigt även efter avslutad skolgång. Den studerande lär sig att ställa upp mål för sina språkstudier och att reflektera över sin läroprocess självständigt	Förmåga att utveckla färdigheterna för kontinuerligt språklärande samt förmåga att ställa upp mål, utnyttja studiestrategier, reflektera över lärandet samt förmåga att bilda sig en uppfattning om olika sätt att delta i kommunikation.	Den studerande kan ge några exempel på möjligheter att utveckla sina kunskaper i engelska. Den studerande kan använda några för hen själv passande sätt att lära sig engelska. Den studerande kan ge några exempel på olika sätt att delta	Den studerande kan beskriva olika möjligheter att utveckla sina kunskaper i engelska även efter avslutad skolgång. Den studerande kan använda de vanligaste och för hen själv passande sätten att lära sig engelska. Den studerande kan beskriva	Den studerande kan jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla sina kunskaper i engelska även efter avslutad skolgång. Den studerande kan använda de mest centrala och för hen själv passande sätten att lära sig engelska.	Den studerande kan jämföra och reflektera över olika möjligheter att tillämpa och utveckla sina kunskaper i engelska även efter avslutad skolgång. Den studerande kan använda mångsidiga och för hen själv passande sätt att lära sig engelska.

där det viktigaste är att man når fram med sitt budskap		<p>och i samarbete med andra.</p> <p>Den studerande lär sig att använda olika sätt för att lära sig språk och att hitta de mest effektiva för hans eget lärande.</p> <p>Den studerande lär sig olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.</p>		uppbyggande i kommunikation.	några sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	Den studerande kan jämföra olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	Den studerande kan jämföra och reflektera över olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.
M2 uppmuntra den studerande att hitta intressanta engelskspråkiga innehåll och sammanhang som vidgar bilden av den globaliserade världen och	ena1 – ena8	Den studerande lär sig att hitta engelskspråkiga innehåll och sammanhang som vidgar bilden av den globaliserade världen.	Förmåga att med hjälp av engelska språket utveckla sina världsmedborgerliga färdigheter	Den studerande kan ge exempel på några innehåll och sammanhang där engelska språket kan användas.	Den studerande kan nämna engelskspråkiga innehåll och sammanhang, som främjar hans lärande.	Den studerande kan jämföra engelskspråkiga innehåll och sammanhang, som främjar hans lärande.	Den studerande kan reflektera över hur han kan utnyttja engelskspråkiga innehåll och sammanhang för att främja det egna lärandet.

möjligheterna den erbjuder							
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera				Kunskapsnivå A1.3	Kunskapsnivå A2.2	Kunskapsnivå B1.1	Kunskapsnivå B1.1/B1.2
M3 uppmuntra den studerande att delta i olika, med tanke på hens livserfarenhet lämpliga, kommunikationssituationer som också kan handla om åsikter och ställningstaganden	ena1 – ena8	Den studerande lär sig att aktivt delta i olika kommunikationssituationer.	Kommunikationsförmåga i olika situationer	Den studerande reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituationer men tar ibland stöd av sin samtalspartner.	Den studerande reder sig relativt bra i olika vardagliga kommunikationssituationer och kan i allt högre grad ta initiativ i en kommunikationssituation	Den studerande kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.	Den studerande kan kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter också i vissa mer krävande situationer som till exempel då man diskuterar en aktuell händelse.
M4 Stödja den studerande att ta initiativ i kommunikationssituationer, i användandet av kompensationsstrategier och i betydelseförhandlingar	ena1 – ena8	Den studerande lär sig att ta initiativ i kommunikationssituationer. Den studerande lär sig att använda kommunikationsstrategier.	Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Den studerande deltar i kommunikation men behöver fortfarande ofta hjälpmedel. Den studerande kan reagera med korta verbala uttryck, små gester (till exempel	Den studerande deltar i allt högre grad i kommunikation genom att vid behov använda standarduttryck för att be om precisering av nyckelord.	Den studerande kan i någon mån ta initiativ i olika skeden av en kommunikationssituation och försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet.	Den studerande kan ta initiativ i en kommunikationssituation där ett bekant ämne behandlas och kan försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet

				<p>genom att nicka), ljud eller liknande minimal respons.</p> <p>Den studerande måste ofta be samtalspartnern att förtydliga eller upprepa.</p>	<p>Den studerande måste då och då be samtalspartnern upprepa eller förtydliga.</p> <p>Den studerande använder till exempel ett närliggande eller allmänare begrepp när hen inte vet det exakta begreppet (hund/djur eller hus/stuga).</p>	<p>Den studerande kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap och kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck.</p>	<p>samt rätta till missförstånd.</p> <p>Den studerande kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap.</p> <p>Den studerande kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck och också av relativt komplicerade uttryck.</p>
<p>M5 hjälpa den studerande att känna igen kulturella drag i kommunikationen och stödja de studerandes förmåga att delta på ett uppbyggande</p>	<p>ena1 – ena8</p>	<p>Den studerande lär sig att känna igen kulturella drag i kommunikation.</p> <p>Den studerande lär sig att använda språket i</p>	<p>Kulturellt lämpligt språkbruk</p>	<p>Den studerande kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinmässiga sociala sammanhang.</p>	<p>Den studerande kan använda språket på ett enkelt sätt för centrala ändamålen, till exempel för att utbyta information eller uttrycka sin åsikt eller ståndpunkt</p>	<p>Den studerande visar att hen behärskar de viktigaste artighetskulturmerna.</p> <p>Den studerande kan i sin kommunikation ta hänsyn till några</p>	<p>Den studerande visar att hen behärskar de viktigaste artighetskulturmerna och kan fästa vikt vid språkets formalitet.</p>

sätt i kulturell växelverkan		kulturell växelverkan.			på ett lämpligt sätt. Den studerande kan diskutera artigt med hjälp av vanliga uttryck och grundläggande kommunikationsrutiner.	viktiga kulturellt betingade aspekter.	Den studerande kan i sin kommunikation ta hänsyn till de viktigaste kulturellt betingade aspekterna.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter				Kunskapsnivå A1.3	Kunskapsnivå A2.2	Kunskapsnivå B1.1	Kunskapsnivå B1.1/B1.2
M6 erbjuda den studerande möjligheter att lyssna till och läsa många olika för hen själv betydelsefulla allmänna och lättfattliga texter från olika källor samt att tolka texterna med hjälp av olika strategier	ena1 – ena8	Den studerande lär sig att tolka muntliga och skriftliga texter. Den studerande lär sig strategier för att förstå texter.	Förmåga att tolka texter	Den studerande förstår med hjälp av kontexten skreven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck. Den studerande kan plocka ut enkel information enligt behov ur en kort text.	Den studerande kan i mycket stora drag följa med ett tydligt anförande, känner ofta igen ämnet i en pågående diskussion och förstår det väsentliga i en allmänspråklig text eller långsamt tal som innehåller bekanta ord.	Den studerande förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skreven text. Den studerande förstår tal eller skreven text som bygger på gemensam	Den studerande förstår det väsentliga och många detaljer i lite mer krävande allmänspråkligt och relativt långsamt tal eller i lättfattlig skreven text. Den studerande förstår tal eller skreven text som bygger på

					Den studerande kan härleda betydelsen av obekanta ord utgående från kontexten.	erfarenhet eller allmän kunskap. Den studerande urskiljer även oförberedd det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.	gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Den studerande urskiljer även utan förberedelse det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter				Kunskapsnivå A1.3	Kunskapsnivå A2.2	Kunskapsnivå B1.1	Kunskapsnivå B1.1/B1.2
M7 handleda den studerande att för olika ändamål producera både muntliga och skriftliga texter med allmänna eller förhållande betydelsefulla teman och att samtidigt fästa vikt vid ett gott uttal och ett	ena1 – ena8	Den studerande lär sig att uttrycka sig muntligt och skriftligt genom att använda det engelska språkets centrala ordförråd och strukturer. Den studerande lär sig att uttala begripligt.	Förmåga att producera texter	Den studerande behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer. Den studerande kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd	Den studerande kan räkna upp och beskriva (för sin ålder typiska) saker som anknyter till vardagen med hjälp av vanliga ord, några idiomatiska uttryck samt grundläggande och ibland också lite svårare strukturer.	Den studerande kan redogöra för det väsentliga och även för vissa detaljer angående vardagliga ämnen, verkliga eller fiktiva, som intresserar honom eller henne. Den studerande använder sig av	Den studerande kan redogöra för det väsentliga och många detaljer angående olika vardagliga ämnen, verkliga eller fiktiva, som intresserar hen. Den studerande använder sig av ett relativt omfattande

mångsidigt bruk av strukturer				berätta om vardagliga och förhållanden viktiga saker samt skriva enkla meddelanden. Den studerande uttalar inövade uttryck begripligt.	Den studerande kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.	ett ganska omfattande ordförråd och olika strukturer samt en del allmänna fraser och idiom. Den studerande kan tillämpa flera grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.	ordförråd och olika strukturer samt allmänna fraser och idiom. Den studerande kan tillämpa flera grundläggande uttalsregler också på andra än inövade uttryck.
-------------------------------	--	--	--	---	--	---	---

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

M8 motivera den studerande att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och den språkliga och kulturella mångfalden i Finland och i världen samt att bemöta människor fördomsfritt	ena1 – ena8	Den studerande lär sig värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och den språkliga och kulturella mångfalden i Finland och i världen samt att bemöta människor fördomsfritt.		<i>Används inte som grund för bildandet av vitsord. Den studerande handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.</i>			
---	-------------	--	--	---	--	--	--

<p>M9 främja den studerandes förmåga att reflektera över företeelser och värderingar som hänger samman med engelskans ställning och olika varianter</p>	<p>ena1 – ena8</p>	<p>Den studerande lär känna värderingar som anknyter till det engelska språkets ställning och varianter.</p> <p>Den studerande lär sig om länders kulturer och levnadssätt inom språkområdet.</p>	<p>Förmåga att förstå frågor som anknyter till språkets ställning och varianter</p>	<p>Den studerande kan nämna några länder där engelska talas.</p> <p>Den studerande kan berätta något om länders kulturer och levnadssätt inom språkområdet.</p>	<p>Den studerande kan berätta var engelska talas och att det talas på olika sätt.</p> <p>Den studerande kan beskriva ländernas kulturer och levnadssätt i språkområdet.</p>	<p>Den studerande kan berätta om engelskans ställning som världsspråk.</p> <p>Den studerande kan jämföra ländernas kulturer och levnadssätt i språkområdet.</p>	<p>Den studerande kan reflektera över engelskans ställning som världsspråk samt därtill hörande företeelser.</p> <p>Den studerande kan jämföra och reflektera över ländernas kulturer och levnadssätt inom språkområdet.</p>
<p>M10 handleda den studerande att lägga märke till regelbundenheter i engelska språket och sätt att i olika språk uttrycka samma saker samt att använda sig av</p>	<p>ena1 – ena8</p>	<p>Den studerande lär sig att lägga märke till regelbundenheter i engelska språket och göra jämförelser mellan engelska och andra språk.</p> <p>Den studerande lär sig att</p>	<p>Språklig förmåga</p>	<p>Den studerande kan göra iakttagelser om några regelbundenheter i engelska språket.</p>	<p>Den studerande kan dra några slutsatser om regelbundenheter i engelska språket.</p> <p>Den studerande kan ge några exempel på hur samma sak uttrycks i engelska</p>	<p>Den studerande kan dra slutsatser om engelska språkets regelbundenheter.</p> <p>Den studerande kan berätta hur samma sak uttrycks i engelska och i något annat språk.</p>	<p>Den studerande kan dra slutsatser om engelska språkets regelbundenheter och tillämpa dem.</p> <p>Den studerande kan jämföra hur samma sak uttrycks i engelska</p>

språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet		använda språkvetenskapliga begrepp som stöd för sitt lärande.			och i något annat språk. Den studerande kan ge exempel på några språkvetenskapliga begrepp i det engelska språket och använda dem för att utveckla sina språkkunskaper.	Den studerande kan berätta om det engelska språkets centrala språkvetenskapliga begrepp och använda dem för att utveckla sina språkkunskaper.	och i något annat språk. Den studerande känner till och kan använda det engelska språkets centrala språkvetenskapliga begrepp för att utveckla sina språkkunskaper.
--	--	---	--	--	--	---	--

Annat främmande språk, A-lärokurs

Bedömning av den studerandes lärande och kunnande i A-lärokursen i annat främmande språk i slutskedet av den grundläggande utbildningen för vuxna

Bedömningen ska vara mångsidig och ge de studerande möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Med hjälp av uppmuntrande och handledande respons som anknyter till formativ bedömning hjälper man de studerande att bli medvetna om sina egna färdigheter och att utveckla dem. De studerande ska uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i olika kommunikationssituationer. Lärandet ska bedömas på flera olika sätt, också genom självvärdering och kamratrespons. Den summativa bedömningen ska grunda sig på hur väl och i vilken mån den studerande uppnått målen som ställts upp i den lokala läroplanen för A-lärokursen i annat främmande språk.

Bedömningen av växande språkkunskap ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling som utarbetats utgående från den. Som verktyg vid bedömningen kan man även använda till exempel den Europeiska språkportföljen.

Bedömningen ska vara mångsidig så att de studerande som har språkliga inlärningssvårigheter, eller som på något annat sätt har ett annorlunda språkligt utgångsläge, ges olika möjligheter att visa sitt kunnande.

Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån den studerande uppnått målen i A-lärokursen i annat främmande språk då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i A-lärokursen i annat främmande språk som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen för vuxna. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för A-lärokursen i annat främmande språk. Den studerande har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då den studerandes kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för A-lärokursen i annat främmande språk och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om den studerande uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av den studerandes arbete ska ingå i slutbedömningen i A-lärokursen i annat främmande språk och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

I vitsordet 9 som gäller målen för undervisningen (M3–M6) och som anknyter till växande språkkunskap i A-lärokursen i annat främmande språk har två kunskapsnivåer A2.2 och B1.1 kombinerats till en mellannivå A2.2/B1.1. Kunskapsnivåerna finns i den Europeiska referensramen och i den finländska nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling som utarbetats utgående från den.

Mål för undervisningen	Kurser	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Färdigheter för språkstudier							
M1 uppmuntra den studerande till kontinuerligt språklärande, att ställa upp mål, att utnyttja	(x)a1–(x)a8	Den studerande lär sig att tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter	Förmåga att utveckla färdigheterna för kontinuerligt språklärande samt att ställa upp mål,	Den studerande kan ge några exempel på möjligheter att utveckla sina	Den studerande kan beskriva möjligheter att utveckla sina kunskaper i	Den studerande kan jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla sina kunskaper i	Den studerande kan jämföra och reflektera över olika möjligheter att tillämpa och utveckla sina

<p>mångsidiga sätt för att lära sig språk och att utvärdera sitt lärande självständigt och i samarbete med andra samt handleda den studerande att delta i positiv kommunikation, där det viktigaste är att man når fram med sitt budskap</p>		<p>självständigt även efter avslutad skolgång.</p> <p>Den studerande lär sig att ställa upp mål för sina språkstudier och att reflektera över sitt lärande självständigt och i samarbete med andra.</p> <p>Den studerande lär sig att använda olika sätt för att lära sig språk och att hitta de mest effektiva för hens eget lärande.</p> <p>Den studerande lär sig olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.</p>	<p>utnyttja studiestrategier, reflektera över lärandet och förmåga att bilda sig en uppfattning om olika sätt att delta i kommunikation</p>	<p>kunskaper i målspråket.</p> <p>Den studerande kan använda några för hen själv passande sätt att lära sig språk.</p> <p>Den studerande kan ge några exempel på olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.</p>	<p>målspråket även efter avslutad skolgång.</p> <p>Den studerande kan använda de vanligaste och för hen själv passande sätten att lära sig språk.</p> <p>Den studerande kan beskriva några sätt att delta uppbyggande i kommunikation.</p>	<p>målspråket även efter avslutad skolgång.</p> <p>Den studerande kan använda de mest centrala och för hen själv passande sätten att lära sig målspråket.</p> <p>Den studerande kan jämföra olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.</p>	<p>kunskaper i målspråket även efter avslutad skolgång.</p> <p>Den studerande kan använda mångsidiga och för hen själv passande sätt att lära sig målspråket.</p> <p>Den studerande kan jämföra och reflektera över olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.</p>
--	--	--	---	--	--	---	---

M2 uppmuntra den studerande att på målspråket hitta intressanta innehåll och sammanhang som vidgar den studerandes världsbild och möjligheterna att ta del av den	(x)a1–(x)a8	Den studerande lär sig att hitta målspråkliga innehåll och sammanhang som vidgar den studerandes världsbild.	Förmåga att med hjälp av målspråket utveckla sina världsmedborgerliga färdigheter	Den studerande kan ge exempel på några innehåll och sammanhang där målspråket kan användas.	Den studerande kan nämna målspråkliga innehåll och sammanhang, som främjar hens lärande.	Den studerande kan jämföra målspråkliga innehåll och sammanhang som främjar hens lärande.	Den studerande kan reflektera över hur hen kan utnyttja målspråkliga innehåll och sammanhang för att främja det egna lärandet.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera				Kunskapsnivå A1.2	Kunskapsnivå A2.1	Kunskapsnivå A2.2	Kunskapsnivå A2.2/B1.1
M3 uppmuntra den studerande att öva sig att delta i många olika slag av vardagliga kommunikationssituationer samt ta initiativ i dem	(x)a1–(x)a8	Den studerande lär sig att ta initiativ i vardagliga kommunikationssituationer.	Kommunikationsförmåga i olika situationer	Den studerande klarar sporadiskt av ofta återkommande rutinmässiga kommunikationssituationer, men tar för det mesta ännu stöd av sin samtalspartner.	Den studerande kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.	Den studerande reder sig ganska bra i olika vardagliga kommunikationssituationer. Den studerande kan i allt högre grad ta initiativ i en kommunikationssituation.	Den studerande reder sig relativt obehindrat i många vardagliga kommunikationssituationer. Den studerande kan ta initiativ i många olika kommunikationssituationer.

<p>M4 handleda den studerande att vara aktiv i kommunikations-situationer och att fördjupa sin förmåga att på målspråket använda olika kommunikationsformer, stående uttryck, omskrivningar, utfyllnader och andra kompensationsstrategier</p>	<p>(x)a1–(x)a8</p>	<p>Den studerande lär sig att vara aktiv i kommunikationssituationer.</p> <p>Den studerande lär sig att utnyttja kommunikationsstrategier.</p>	<p>Förmåga att använda kommunikationsstrategier</p>	<p>Den studerande använder sig av det mest centrala ord- och uttrycksförrådet i sin kommunikation.</p> <p>Den studerande behöver mycket hjälpmedel. Den studerande kan be samtalspartnern att upprepa eller tala långsammare.</p>	<p>Den studerande deltar i allt högre grad i kommunikation och använder mer sällan nonverbala uttryck.</p> <p>Den studerande måste relativt ofta be samtalspartnern upprepa eller förtydliga och kan i någon mån utnyttja samtalspartners uttryck i sin egen kommunikation.</p>	<p>Den studerande deltar i allt högre grad i kommunikation.</p> <p>Den studerande använder vid behov standarduttryck för att be om precisering av nyckelord.</p> <p>Den studerande måste då och då be samtalspartnern upprepa eller förtydliga.</p> <p>Den studerande använder t.ex. ett närliggande eller allmännare begrepp när hen inte vet det exakta begreppet (hund/djur eller hus/stuga).</p>	<p>Den studerande deltar i allt högre grad i kommunikation, kan be om precisering av nyckelord och försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet.</p> <p>Den studerande kan sporadiskt omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap.</p>
--	--------------------	--	---	---	---	--	---

M5 handleda den studerande att i kommunikationssituationer som handlar om åsikter och ställningstaganden fästa uppmärksamhet vid kulturellt lämpligt språkbruk	(x)a1–(x)a8	Den studerande lär sig att använda målspråket på ett kulturellt lämpligt sätt i kommunikation.	Kulturellt lämpligt språkbruk	Den studerande kan använda några av de allra vanligaste artighetsfraserna typiska för språket i rutinmässiga sociala sammanhang.	Den studerande klarar av korta sociala situationer och kan använda de vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraserna samt artigt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och ursäkter och besvara sådana.	Den studerande kan använda språket på ett enkelt sätt för centrala ändamål, till exempel för att utbyta information eller uttrycka sin åsikt eller ståndpunkt på ett sakligt sätt. Den studerande kan diskutera artigt med hjälp av vanliga uttryck och grundläggande kommunikationsrutiner.	Den studerande kan använda språket för olika ändamål. Den studerande kan diskutera artigt med hjälp av vanliga uttryck och grundläggande kommunikationsrutiner.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter				Kunskapsnivå A1.2	Kunskapsnivå A2.1	Kunskapsnivå A2.2	Kunskapsnivå A2.2/B1.1
M6 erbjuda den studerande möjligheter att tolka olika slags texter	(x)a1–(x)a8	Den studerande lär sig att tolka muntliga och skriftliga texter.	Förmåga att tolka texter	Den studerande förstår skriven text bestående av några ord och	Den studerande förstår texter som innehåller enkla, bekanta	Den studerande kan i mycket stora drag följa med ett tydligt	Den studerande kan följa med huvudtanken i ett tydligt

för informations-sökning, även tydliga faktatexter och uppmuntra hen att i tolkandet använda sig av slutledningsförmåga och förståelse av texternas centrala innehåll		Den studerande lär sig strategier för att förstå texter.		långsamt tal som innehåller inövade, bekanta ord och uttryck. Den studerande kan urskilja enskilda fakta i en text.	ord och uttryck samt tydligt tal. Den studerande förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. Den studerande klarar mycket enkel slutledning med hjälp av kontexten.	anförande, känner ofta igen ämnet i en pågående diskussion och förstår det väsentliga i en allmänspråklig text eller långsamt tal som innehåller bekanta ord. Den studerande kan härleda obekanta ords betydelse utgående från kontexten.	anförande, känner ofta igen ämnet i en pågående diskussion och förstår det väsentliga i en allmänspråklig text eller långsamt tal som innehåller bekanta ord. Den studerande kan härleda betydelsen av obekanta ord utgående från kontexten.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter				Kunskapsnivå A1.1	Kunskapsnivå A1.3	Kunskapsnivå A2.1	Kunskapsnivå A2.2
M7 erbjuda den studerande möjligheter att producera tal och	(x)a1–(x)a8	Den studerande lär sig att uttrycka sig på olika sätt muntligt och	Förmåga att producera texter	Den studerande kan uttrycka sig mycket begränsat i tal med	Den studerande behärskar en begränsad mängd korta, inövade	Den studerande kan med enkla meningar och ett konkret	Den studerande kan räkna upp och beskriva (för sin ålder typiska)

<p>skrift som berör en växande mängd temaområden och med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal</p>		<p>skriftligt genom att använda målspråkets centrala ordförråd och centrala strukturer.</p> <p>Den studerande lär sig att uttala begripligt.</p>		<p>hjälp av inövade ord och inlärd standarduttryck.</p> <p>Den studerande uttalar några inövade uttryck begripligt och kan skriva några enskilda ord och uttryck.</p>	<p>uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer.</p> <p>Den studerande kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berättat om vardagliga och för hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden och uttalar inövade uttryck begripligt.</p>	<p>ordförråd berättat om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen.</p> <p>Den studerande behärskar ett lätt förutsägbart ordförråd och många centrala strukturer.</p> <p>Den studerande kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.</p>	<p>saker som anknyter till vardagen med hjälp av vanliga ord, några idiomatiska uttryck samt grundläggande och ibland också lite svårare strukturer.</p> <p>Den studerande kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.</p>
---	--	--	--	---	--	---	--

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

<p>M8 motivera den studerande att värdesätta sin egen språkliga och kulturella</p>	<p>(x)a1–(x)a8</p>	<p>Den studerande lär sig att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund</p>		<p><i>Används inte som grund för bildandet av vitsord.</i></p> <p><i>Den studerande handleds att</i></p>			
--	--------------------	---	--	--	--	--	--

bakgrund och den språkliga och kulturella mångfalden i Finland och i världen samt att bemöta människor fördomsfritt		och den språkliga och kulturella mångfalden i Finland och i världen samt att bemöta människor fördomsfritt		<i>reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.</i>			
M9 främja den studerandes förmåga att reflektera över företeelser och värderingar som anknyter till målspråkets ställning och varianter	(x)a1–(x)a8	Den studerande lär känna värderingar som anknyter till målspråkets ställning och varianter. Den studerande lär sig om ländernas kulturer och levnadssätt inom språkområdet.	Förmåga att förstå frågor som anknyter till målspråkets ställning och varianter	Den studerande kan nämna några länder där målspråket talas. Den studerande kan berätta något om ländernas kulturer och levnadssätt inom språkområdet.	Den studerande kan berätta var målspråket talas och att det talas på olika sätt. Den studerande kan beskriva ländernas kulturer och levnadssätt i språkområdet.	Den studerande kan berätta om målspråkets ställning i världen. Den studerande kan jämföra ländernas kulturer och levnadssätt i språkområdet	Den studerande kan reflektera över företeelser som anknyter till målspråkets ställning i världen. Den studerande kan jämföra och reflektera över ländernas kulturer och levnadssätt inom språkområdet.
M10 handleda den studerande att lägga märke till	(x)a1–(x)a8	Den studerande lär sig att lägga märke till regelbundenheter i	Språklig förmåga	Den studerande kan göra iakttagelser om några	Den studerande kan dra några slutsatser om	Den studerande kan dra slutsatser om	Den studerande kan dra slutsatser om målspråkets

<p>regelbundenheter i målspråket och sätt att i olika språk uttrycka samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet</p>		<p>målspråket och göra jämförelser mellan målspråket och andra språk.</p> <p>Den studerande lär sig att använda språkvetenskapliga begrepp i målspråket som stöd för sitt lärande.</p>		<p>regelbundenheter i målspråket.</p>	<p>regelbundenheter i målspråket.</p> <p>Den studerande kan ge några exempel på hur samma sak uttrycks i målspråket och i något annat språk.</p> <p>Den studerande kan ge några exempel på språkvetenskapliga begrepp och använda dem för att utveckla sina språkkunskaper.</p>	<p>målspråkets regelbundenheter.</p> <p>Den studerande kan berätta hur samma sak uttrycks i målspråket och i något annat språk.</p> <p>Den studerande kan berätta om målspråkets centrala språkvetenskapliga begrepp och använda dem för att utveckla sina språkkunskaper.</p>	<p>regelbundenheter och tillämpa dem.</p> <p>Den studerande kan jämföra hur samma sak uttrycks i målspråket och i något annat språk.</p> <p>Den studerande känner till språkvetenskapliga begrepp i målspråket och kan använda dem för att utveckla sina språkkunskaper.</p>
---	--	--	--	---------------------------------------	---	--	--

Matematik

Bedömning av den studerandes lärande och kunnande i matematik i i slutskedet av den grundläggande utbildningen för vuxna

Med mångsidig bedömning och uppmuntrande respons stöder man utvecklingen av det matematiska tänkandet och självförtroendet samtidigt som

studiemotivationen stärks. Responsen stöder den studerandes positiva självbild i matematiklärandet. De studerande ska regelbundet informeras om sina framsteg och prestationer i relation till de uppställda målen i matematik. Bedömningen vägleder varje den studerande att utveckla sina kunskaper och sin förståelse i matematik. Dessutom utvecklas färdigheterna att arbeta långsiktigt. Responsen ska hjälpa de studerande att iaktta vilka kunskaper och färdigheter som borde utvecklas och hur.

De studerande ska ha en aktiv roll i bedömningen. Genom självvärdering lär de sig att ställa upp mål för sitt lärande och iaktta sina framsteg i relation till målen. De studerande ska också handledas att fästa vikt vid sina arbetssätt och sina attityder till matematikstudierna.

De studerande ska ges möjlighet att visa sina kunskaper på olika sätt. Föremål för bedömning är den studerandes matematiska kunskaper och färdigheter och hur de tillämpas. I bedömningen fästs även vikt vid prestationssättet, hur de studerande motiverar sina lösningar, hur lösningarna är strukturerade och hur korrekta de är. I bedömningen beaktas därtill de studerandes förmåga att använda hjälpmedel, inklusive digitala verktyg.

Vid grupparbete bedöms såväl gruppens som den enskilda gruppmedlemmens arbetsinsats och resultat. I bedömningen ska man fästa uppmärksamhet på produktens matematiska innehåll och på framställningssättet. Syftet med responsen är att de studerande lär sig förstå betydelsen av varje gruppmedlems arbete och utveckling. De studerande handleds att själva utvärdera arbetet och resultatet.

Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån den studerande uppnått målen i lärokursen i matematik då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i matematik som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för matematik. Den studerande har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då den studerandes kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i matematik och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om den studerande uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av den studerandes arbete ska ingå i slutbedömningen i matematik och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

Mål för undervisningen	Kurser	Mål för lärandet som härletts ur	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
------------------------	--------	----------------------------------	-------------------------	------------------------------	------------------------------	------------------------------	------------------------------

		målen för undervisningen					
Betydelse, värderingar och attityder							
M1 stärka den studerandes motivation, positiva självbild och självförtroende som studerande i matematik	ma1–ma8	Den studerande lär sig att identifiera de saker och studiemetoder som motiverar hen. Den studerande strävar efter att förstärka sin positiva självbild och sitt självförtroende som studerande i matematik.		<i>Används inte som grund för bildandet av vitsord. Den studerande handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.</i>			
M2 uppmuntra den studerande att ta ansvar för sitt matematiklärande både i självständigt	ma1–ma8	Den studerande påbörjar arbetet, håller i gång det och bedömer när arbetet blivit slutfört.	Förmåga att ta ansvar för sitt lärande	Den studerande förmår påbörja arbetet under handledning och hålla i gång det under handledning.	Den studerande arbetar delvis självständigt och slutför arbetet under handledning.	Den studerande tar ansvar för sitt lärande och deltar på ett konstruktivt sätt i gruppens arbete.	Den studerande tar ansvar för gruppens arbete och strävar efter att förbättra hela gruppens kunskaper.

arbete och i grupparbete		Den studerande deltar på eget initiativ i gruppens arbete.			Den studerande deltar i varierande grad i gruppens arbete.		
Arbetsfärdigheter							
M3 handleda den studerande att upptäcka och förstå samband mellan det som hen lär sig	ma1–ma8	Den studerande observerar och förstår samband mellan det som hen lär sig. Den studerande kan beskriva, förklara och tillämpa det som hen förstår.	Förmåga att kombinera det man lär sig	Den studerande observerar under handledning samband mellan olika saker hen lärt sig.	Den studerande observerar och beskriver samband mellan det som hen lär sig.	Den studerande observerar, förklarar och motiverar samband mellan det hen lär sig.	Den studerande kombinerar de saker hen lärt sig och beskriver vad sambanden mellan dem beror på.
M4 lära den studerande att uttrycka sig matematiskt exakt både muntligt och i skrift	ma1–ma8	Den studerande uttrycker sitt matematiska tänkande på ett exakt sätt genom att använda olika uttrycksmedel.	Förmåga att uttrycka sig	Den studerande uttrycker under handledning sitt matematiska tänkande på något sätt.	Den studerande uttrycker sitt matematiska tänkande antingen muntligt eller skriftligt.	Den studerande uttrycker sitt matematiska tänkande både muntligt och i skrift.	Den studerande uttrycker och motiverar sitt matematiska tänkande.
M5 stödja den studerande då	ma1–ma8	Den studerande strukturerar	Förmåga att producera	Den studerande strukturerar	Den studerande kan ta fram den	Den studerande strukturerar och	Den studerande undersöker om

<p>hen löser uppgifter som kräver logiskt och kreativt tänkande och utvecklar de färdigheter som behövs för detta</p>		<p>problem, identifierar matematisk information i problemen och löser dem samt utvärderar och utvecklar sin lösning och granskar resultatets rimlighet.</p>	<p>matematiska lösningar samt att utvärdera och utveckla dem.</p>	<p>problem under handledning och löser delar av problem samt redogör för den producerade lösningen under handledning.</p>	<p>matematiska informationen ur ett givet problem och löser problem under handledning. Den studerande reflekterar över resultatets rimlighet och utvärderar sin lösning under handledning.</p>	<p>löser problem som kräver logiskt och kreativt tänkande samt granskar kritiskt sin matematiska lösning och resultatets rimlighet.</p>	<p>det finns andra lösningsalternativ.</p>
<p>M6 handleda den studerande att utvärdera och utveckla sina matematiska lösningar och att kritiskt granska resultatets rimlighet</p>							
<p>M7 uppmuntra den studerande att tillämpa matematik också i övriga läroämnen och det omgivande samhället</p>	<p>ma1–ma8</p>	<p>Den studerande identifierar och använder matematik i olika omgivningar och i andra läroämnen samt uttrycker problem med</p>	<p>Förmåga att tillämpa matematik</p>	<p>Den studerande inser matematikens användningsmöjligheter i sin närhet och känner till nödvändigheten att uttrycka problem matematiskt.</p>	<p>Den studerande tillämpar matematik genom att uttrycka problem på matematikens språk med hjälp av givna exempel.</p>	<p>Den studerande tillämpar matematik i olika miljöer genom att uttrycka problem i den verkliga världen på matematikens språk.</p>	<p>Den studerande ger exempel på hur matematiken tillämpas i samhället. Den studerande utnyttjar sina matematiska</p>

		matematikens språk.					färdigheter i olika situationer.
M8 handleda den studerande att utveckla förmåga att hantera och analysera information samt vägleda den studerande att granska information kritiskt	ma1–ma8	Den studerande hämtar och analyserar information och reflekterar över dess sanningsenlighet och betydelse.	Förmåga att analysera och granska information kritiskt	Den studerande kan under handledning jämföra information på matematisk grund.	Den studerande behandlar och presenterar information enligt ett givet exempel.	Den studerande behandlar och presenterar information samt reflekterar över dess tillförlitlighet.	Den studerande tolkar information och bedömer informationens tillförlitlighet.
M9 vägleda den studerande att använda digitala verktyg i matematikstudierna och för att lösa matematiska problem	ma1–ma8	Den studerande tillämpar ändamålsenliga digitala verktyg i studierna i matematik och då hen löser problem.	Förmåga att använda digitala verktyg	Den studerande bekantar sig med en programvara som stöder lärandet i matematik och använder den under handledning.	Den studerande använder lämplig programvara för att producera egna arbeten och för studier i matematik.	Den studerande använder digitala verktyg för att granska och lösa matematiska problem.	Den studerande tillämpar och förklarar digitala verktyg i undersökande arbete.
Begreppsliga och ämnesspecifika mål							
M10 stärka den studerandes slutlednings- och	ma1–ma8	Den studerande drar slutsatser och gör beräkningar som stöd	Slutledningsförmåga och räknefärdighet	Den studerande gör korta beräkningar med hjälp av huvudräkning	Den studerande gör beräkningar med hjälp av huvudräkning och	Den studerande använder aktivt sin slutlednings-	Den studerande utför beräkningar i flera steg med hjälp av

huvudräkningsförmåga samt uppmuntra den studerande att använda sin räknefärdighet i olika sammanhang		för vardagliga aktiviteter. Hen blir modigare på att använda sin huvudräkningsförmåga.		och finner matematiska regelbundenheter under handledning.	finner matematiska regelbundenheter.	och huvudräkningsförmåga.	huvudräkning och tillämpar sin slutledningsförmåga i olika situationer.
M11 handleda den studerande att utveckla sin förmåga att utföra grundläggande räkneoperationer med rationella tal	ma1, ma2	Den studerande utför grundläggande räkneoperationer med rationella tal.	Grundläggande räkneoperationer med rationella tal	Den studerande beräknar additioner och subtraktioner av positiva bråk som har samma nämnare.	Den studerande beräknar additioner och subtraktioner av positiva bråk. Den studerande multiplicerar och dividerar ett bråk med ett heltal.	Den studerande kan obehindrat utföra grundläggande räkneoperationer med rationella tal.	Den studerande använder grundläggande räkneoperationer med rationella tal i problemlösning.
M12 stödja den studerande att utvidga förståelsen av talbegreppet till reella tal	ma1, ma2	Den studerande förstår algebraiska egenskaper samt ordnings- och noggrannhetsegenskaper hos reella tal samt bekantar	Talbegreppet	Den studerande placerar ut ett givet decimaltal på tallinjen.	Den studerande känner till begreppet primtal. Den studerande avrundar ett tal till en given noggrannhet.	Den studerande känner till skillnaden mellan rationella och irrationella tal. Den studerande avrundar ett tal	Den studerande förstår skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt bestämmer talens inbördes storleksordning.

		sig med talet pi och kvadratroten.				med korrekt noggrannhet.	
M13 stödja den studerande att utveckla sin förståelse av procenträkning	ma6	Den studerande förstår begreppen procent och procentenhet och berättar om hur de används i olika situationer. Den studerande beräknar procentuell andel, den mängd som ett procenttal anger samt förändrings- och jämförelseprocent	Begreppet procent och procenträkning	Den studerande förklarar, slutleder eller beräknar procentuell andel.	Den studerande beräknar mängden av den helhet som ett procenttal anger samt beräknar förändringens storlek och förändringen i procent.	Den studerande kan använda procenträkningens olika metoder. Den studerande förstår skillnaden mellan procent och procentenhet.	Den studerande gör relativa jämförelser och använder procenträkning i olika situationer.
M14 handleda den studerande att förstå begreppet obekant och utveckla	ma3, ma4	Den studerande förstår begreppen obekant och uttryck samt löser förstags-ekvationer och	Begreppet obekant och färdigheter i ekvationslösning	Den studerande förenar likformiga termer. Den studerande löser	Den studerande förenklar uttryck. Den studerande förstår att en likhet bevaras och	Den studerande förstår betydelsen av begreppet likhet och löser en ofullständig	Den studerande använder obekant som variabel och kan utnyttja sina

förmågan att lösa ekvationer		<p>ofullständiga andragradsekvationer genom slutledning och symboliskt.</p> <p>Den studerande använder analogi.</p>		<p>förstagrads ekvationer under handledning.</p> <p>Den studerande känner igen direkt proportionalitet.</p>	<p>löser en förstagrads ekvation symboliskt och en ofullständig andragradsekvation under handledning.</p> <p>Den studerande kan formulera en analogi.</p>	<p>andragradsekvation symboliskt. Den studerande kan lösa en analogi.</p>	<p>ekvationslösningsfärdigheter i problemlösning.</p>
<p>M15 handleda den studerande att förstå variabelbegreppet och introducera funktionsbegreppet. Handleda den studerande att öva sig att tolka och producera funktionsgrafer</p>	ma3, ma4, ma7	<p>Den studerande utvidgar sin förståelse av variabler till att omfatta ekvationer med två variabler och ritar grafer till funktioner av första och andra graden.</p> <p>Den studerande drar slutsatser om sambandet mellan en</p>	<p>Begreppen variabel och funktion, förmåga att tolka och producera grafer</p>	<p>Den studerande beräknar värdet av ett uttryck och ritar ut punkten (x, y) i ett koordinatsystem.</p> <p>Den studerande känner igen en stigande och en fallande linje utgående från grafen i ett koordinatsystem och</p>	<p>Den studerande ritar grafen av en funktion av första graden och löser under handledning ett ekvationspar grafiskt.</p>	<p>Den studerande förstår begreppen variabel och funktion och kan rita grafen till en funktion.</p> <p>Den studerande löser ett givet ekvationspar algebraiskt.</p>	<p>Den studerande använder ekvationspar i problemlösning och förstår den geometriska betydelsen av ekvationslösningen.</p> <p>Den studerande kan tolka grafer på ett mångsidigt sätt.</p>

		funktion och dess graf.		från linjens ekvation.			
M16 stödja den studerande att förstå geometriska begrepp och samband mellan dem	ma5	<p>Den studerande känner till begreppen punkt, linje, vinkel, sträcka och stråle och egenskaper i anknytning till dessa.</p> <p>Den studerande benämner månghörningar, känner till deras egenskaper och beräknar deras omkrets.</p> <p>Den studerande förstår begreppen likformighet och kongruens.</p>	Geometriska begrepp och samband mellan dem	<p>Den studerande känner igen och benämner vinklar och månghörningar och utför under handledning beräkningar i anknytning till dem.</p> <p>Den studerande ritar symmetriska figurer som speglas med avseende på en linje.</p>	<p>Den studerande ritar symmetriska figurer som speglas med avseende på en punkt.</p> <p>Den studerande tar fram motsvarande delar i likformiga figurer.</p>	<p>Den studerande använder egenskaper hos geometriska grundbegrepp och likformighet på ett motiverat sätt.</p> <p>Den studerande förstår begreppet skala.</p>	Den studerande använder likformighet i problemlösning.
M17 vägleda den studerande att förstå och	ma5, ma8	Den studerande förstår egenskaperna hos	Den rätvinkliga triangelns och	Den studerande beräknar hypotenusans längd	Den studerande löser ut en sida i en rätvinklig	Den studerande löser ur en given rätvinklig triangel	Den studerande använder Pythagoras sats och

<p>utnyttja egenskaper hos den rätvinkliga triangeln och cirkeln</p>		<p>den rätvinkliga triangeln samt använder Pythagoras sats och trigonometriska funktioner.</p> <p>Den studerande känner till begrepp och egenskaper i anknytning till cirkeln samt kan beräkna omkretsen av en cirkel.</p>	<p>cirkelns egenskaper</p>	<p>under handledning.</p> <p>Den studerande kan undersöka rätvinkligheten hos en triangel.</p> <p>Den studerande känner igen begrepp i anknytning till cirkeln och beräknar omkretsen av en cirkel under handledning.</p>	<p>triangel med Pythagoras sats.</p> <p>Den studerande finner den närliggande och den motsatta kateten samt hypotenusan till en vinkel och vet hur dessa anknyts till trigonometriska funktioner.</p> <p>Den studerande beräknar omkretsen av en cirkel.</p>	<p>ut storleken på vinklarna och sidornas längder.</p> <p>Den studerande förstår begreppen båginkel och medelpunktsvinkel samt beräknar längden på en båge som motsvarar en medelpunktsvinkel.</p>	<p>den omvända satsen till Pythagoras sats samt trigonometri i problemlösning.</p>
<p>M18 uppmuntra den studerande att utveckla sin färdighet att beräkna areor och volymer</p>	<p>ma5, ma8</p>	<p>Den studerande känner till benämningar och egenskaper i anknytning till rymdkroppar. Hen kan beräkna areor av planfigurer, volymer</p>	<p>Färdighet att beräkna areor och volymer</p>	<p>Den studerande utför de mest allmänna enhetsbytena för areor och volymer.</p> <p>Den studerande kan beräkna arean av en</p>	<p>Den studerande utför enhetsbyten för areor och volymer.</p> <p>Den studerande beräknar areorna av de vanligaste planfigurerna och</p>	<p>Den studerande använder enhetsbyten för areor och volymer.</p> <p>Den studerande beräknar arean av en planfigur</p>	<p>Den studerande beräknar arean av en planfigur bestående av flera delar, volymen av en kropp och arean av en mantelyta samt utnyttjar sina</p>

		<p>av kroppar samt mantelytans area.</p> <p>Den studerande tillämpar sina kunskaper i praktiska situationer samt utför byten mellan areaenheter, volymenheter och rymdmått.</p>		<p>rektangel och volymen av ett rätblock.</p>	<p>volymerna av de vanligaste kropparna.</p>	<p>och volymen av en kropp samt arean av en mantelyta.</p> <p>Den studerande beräknar arean av en sektor som motsvarar en medelpunktsvinkel.</p>	<p>kunskaper i problemlösning.</p>
<p>M19 vägleda den studerande att bestämma statistiska nyckeltal och beräkna sannolikheter</p>	<p>ma6, ma7</p>	<p>Den studerande behärskar insamling, klassificering, analys och rapportering av material.</p> <p>Den studerande avläser och tolkar diagram samt gör prognoser som baseras på dem.</p>	<p>Statistiska nyckeltal och sannolikhetslära</p>	<p>Den studerande avläser information ur ett stapel-, linje- och cirkeldiagram samt ur en tabell.</p> <p>Den studerande beräknar medelvärde och bestämmer under handledning typvärde och median.</p>	<p>Den studerande presenterar information med hjälp av ett lämpligt diagram eller en lämplig tabell.</p> <p>Den studerande beräknar de vanligaste lägesmåten, bestämmer variationsbredden och kan under handledning</p>	<p>Den studerande behärskar hur man använder viktiga statistiska nyckeltal.</p> <p>Den studerande använder statistik i ett givet litet material som undersöks.</p> <p>Den studerande kan bestämma</p>	<p>Den studerande observerar och jämför undersökningar genom att använda statistiska nyckeltal.</p> <p>Den studerande använder sannolikhetskalkyl i problemlösning.</p>

		<p>Den studerande beräknar medelvärde, bestämmer typvärde och median samt drar slutsatser utifrån dessa.</p> <p>Den studerande beräknar klassisk och statistisk sannolikhet samt förstår informationen i sitt resultat.</p>		<p>Den studerande drar under handledning slutsatser om klassiska sannolikheter.</p>	<p>redogöra för resultaten i en undersökning och för slutsatserna.</p> <p>Den studerande beräknar klassiska sannolikheter.</p>	<p>klassiska och statistiska sannolikheter.</p>	
<p>M20 handleda den studerande att utveckla sitt algoritmiska tänkande och sin färdighet att tillämpa matematik och programmering för att lösa problem</p>	<p>ma1–ma8</p>	<p>Den studerande förstår principerna för algoritmiskt tänkande.</p> <p>Den studerande kan läsa, kommentera, tolka, testa, planera och programmera små program med vilka</p>	<p>Algoritmiskt tänkande och programmeringsfärdigheter</p>	<p>Den studerande känner igen stegen i en enkel algoritm och testar under handledning färdiga program.</p>	<p>Den studerande använder villkor och känner igen upprepning i ett program samt testar program.</p>	<p>Den studerande tillämpar principerna för algoritmiskt tänkande och programmerar små program.</p>	<p>Den studerande använder programmering då hen löser problem.</p> <p>Den studerande modifierar och utvecklar ett program.</p>

		man löser matematiska problem.					
--	--	--------------------------------	--	--	--	--	--

Religion

Bedömning av den studerandes lärande och kunnande i religion i slutskedet av den grundläggande utbildningen för vuxna

Bedömningen i religion ska vara mångsidig. Bedömningen genomförs genom att observera de studerandes lärande, kunnande och arbete och granska den studerandes mångsidiga alster. I bedömningen ingår den formativa bedömningen under lärprocessen och den summativa bedömningen av kunnande och färdigheter. I den formativa bedömningen får de studerande information om sina framsteg och prestationen i lärandet i relation till de uppställda målen. Responsen ska vara handledande och uppmuntrande. De studerandes självvärdering och kamratrespons ska användas som en del av den formativa bedömningen.

Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån den studerande uppnått målen i lärokursen i religion då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i religion som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen för vuxna. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för religion. Den studerande har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då den studerandes kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i religion och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om den studerande uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av arbetet ska ingå i slutbedömningen i religion och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen. De nedan beskrivna kunskapskraven för slutbedömningen ska användas i alla lärokurser i religion. I beskrivningarna av kunskapskraven ingår beskrivningen av kunnandet för de lägre vitsorden i beskrivningen för det högre vitsordet.

Då slutvitsord ges ska en helhetsbild av den studerandes kunnande skapas, som bygger på beskrivningarna i kunskapskraven för vitsorden. Kriterierna för slutbedömningen kan också utnyttjas då tillfällen för prov på kunnande planeras eller då den studerandes prov på kunnande bedöms.

Mål för undervisningen	Kurser	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M1 vägleda den studerande att inse olika former av samband mellan religion och kultur och att uppfatta den religiösa mångfalden	re1	Den studerande förstår den mångsidiga kommunikationen mellan religion och kultur och den religiösa mångfalden.	Förmåga att uppfatta religionernas mångfald och deras inverkan på kulturer och samhällen	Den studerande känner under handledning igen olika saker i omgivningen som anknyter till religion såsom byggnader och symboler.	Den studerande känner igen olika saker i omgivningen som anknyter till religion. Den studerande kan kombinera begrepp och företeelser i anknytning till religion.	Den studerande kan ge exempel på mångfalden i den religion som studeras. Den studerande visar att hen förstår att religion och kultur står i kommunikation med varandra. Den studerande känner igen olika företeelser i kulturer och samhällen som anknyter till religion.	Den studerande kan ge mångsidiga exempel på den interna mångfalden i den religion som studeras. Den studerande kan beskriva växelverkan mellan religion och kultur på ett mångsidigt sätt. Den studerande känner igen och kan nämna olika företeelser i anknytning till religion i olika

							kulturer och samhällen.
M2 hjälpa den studerande att fördjupa sig i religionens rötter, ursprung, lära och normer samt utbredning och inflytande i olika delar av världen	re1	Den studerande fördjupar sina kunskaper om den religion som studeras och dess inflytande och utvecklas i att hämta ytterligare information om dem.	Förmåga att hantera information om den religion som studeras	Den studerande kan ge ett exempel på lärorna i den religion som studeras och ett exempel på de viktigaste källorna. Den studerande kan berätta om uppkomsten av den religion som studeras.	Den studerande kan ge exempel på lärorna i den religion som studeras. Den studerande kan redogöra för uppkomsten av den religion som studeras, samt för dess källor, inflytande och utbredning. Den studerande kan enligt givna instruktioner söka ytterligare information om den religion som studeras.	Den studerande kan redogöra för de grundläggande lärorna i den religion som studeras och innehållet i de viktigaste källorna. Den studerande kan beskriva hur den religion som studeras har uppkommit, dess utbredning och inverkan på olika håll i världen. Den studerande kan hämta ytterligare information om den religion som studeras och fästa uppmärksamhet vid	Den studerande kan analysera de grundläggande lärorna i den religion som studeras och innehållet i och tolkningen av de viktigaste källorna. Den studerande kan beskriva uppkomsthistoria för den religion som studeras, dess utbredning och inflytande i olika delar av världen. Den studerande kan hämta ytterligare information om den religion som studeras och bedöma

						källornas tillförlitlighet.	källornas tillförlitlighet.
M3 handleda den studerande att undersöka religioner och livsåskådningar i Finland och på olika håll i världen, så att den studerande förstår sambandet mellan religion och kultur, känner särdragen och de gemensamma faktorerna i de stora religiösa traditionerna i världen samt bekantar sig med irreligiositet	re1	Den studerande förstår vad som avses med världsreligioner, irreligiositet och åskådningar och hur de skiljer sig från varandra. Den studerande utvecklar sin förmåga att söka ytterligare information om dem.	Kännedom om världsreligionerna och olika livsåskådningar	Den studerande kan nämna två religioner och under handledning känna igen de centrala dragen i dem. Den studerande känner under handledning igen skillnaderna mellan religion och irreligiositet.	Den studerande kan nämna världsreligioner och berätta om de mest centrala dragen i dem. Den studerande kan beskriva skillnaden mellan religion och irreligiositet. Den studerande kan söka ytterligare information om religioner och åskådningar enligt givna instruktioner.	Den studerande kan beskriva de huvudsakliga dragen i världsreligionerna och jämföra dem. Den studerande kan använda begreppen religion, irreligiositet och åskådning i meningsfulla sammanhang. Den studerande kan hämta ytterligare information om religioner och åskådningar.	Den studerande kan analysera de huvudsakliga dragen i de olika världsreligionerna. Den studerande kan beskriva den rådande mångfalden inom religioner och irreligiositet. Den studerande kan hämta information om religioner och åskådningar och fästa uppmärksamhet vid informationskällornas tillförlitlighet.

M4 handleda den studerande att känna igen seder och symboler i olika religiösa traditioner	re1	Den studerande identifierar och förstår seder och symboler i olika religioner.	Religiös och kulturell läskunnighet	Den studerande känner utgående från exempel igen seder i anknytning till religion.	Den studerande kan berätta om centrala seder i minst tre religioner. Ur givet material känner den studerande igen religiösa symboler.	Den studerande kan beskriva och benämna seder i olika religioner. Den studerande identifierar och kan benämna religiösa symboler.	Den studerande kan analysera seder i olika religioner. Den studerande kan ge exempel på religiösa symboler och redogöra för deras innebörd.
M5 hjälpa den studerande att iaktta och bedöma olika sätt att argumentera samt uppfatta skillnader mellan religiöst och vetenskapligt språk	re1	Den studerande lär sig att identifiera och bedöma olika sätt att argumentera samt uppfatta skillnader i religiöst och vetenskapligt språk. Den studerande utvecklar sin förmåga att lyssna på andras åsikter och att motivera sina egna åsikter.	Förmåga att skilja mellan religiöst och vetenskapligt språk, förmåga att tänka samt kommunikativa färdigheter	Den studerande skiljer ett tydligt religiöst påstående och ett tydligt vetenskapligt påstående från varandra.	Den studerande känner igen typiska drag i ett vetenskapligt respektive ett religiöst språk. Den studerande kan lyssna till andras åsikter och presentera sina egna.	Den studerande identifierar olika sätt att argumentera och skillnader i religiöst och vetenskapligt språk. Den studerande kan lyssna till andras åsikter och kan presentera motiveringar för sina egna åsikter.	Den studerande kan analysera skillnaderna mellan religiösa och vetenskapliga argument och mellan religiöst och vetenskapligt språk. Den studerande kan lyssna till andras åsikter och logiskt motivera sina egna åsikter.

M6 hjälpa den studerande att bedöma religioners och livsåskådningars globala betydelse som grund och rättesnöre för människors val	re1	Den studerande utvecklar sin förmåga att reflektera över religioners och åskådningars globala betydelse som grund och rättesnöre för människors val.	Förmåga att förstå religioners och livsåskådningars betydelse för individens liv och globalt	Den studerande känner utgående från givna exempel igen religiösa och åskådningens faktorer som påverkar människornas val.	Den studerande kan ge exempel på det inflytande religioner och åskådningar har på människors val och verksamhet.	Den studerande kan beskriva religioners och livsåskådningars globala betydelse som grund och rättesnöre för människors val.	Den studerande kan reflektera över religioners och åskådningars betydelse som grund och rättesnöre för människors val och kan ge exempel på detta i olika delar av världen.
M7 sporra den studerande att möta olika människor i en positiv anda under fortsatta studier, i arbetslivet och på fritiden	re1	Den studerande utvecklar sina färdigheter i konstruktiv kommunikation tillsammans med andra människor nu och i framtiden, under fortsatta studier, i arbetslivet och på fritiden.		<i>Används inte som grund för bildandet av vitsord. Den studerande handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.</i>			

Bedömning av den studerandes lärande och kunnande i livsåskådningskunskap i slutskedet av den grundläggande utbildningen för vuxna

Bedömningen i livsåskådningskunskap ska grunda sig på observation av arbetet, diskussioner och argumentering samt på att granska den studerandes olika slag av alster. Utöver alstren ska studieprocessen och arbetets olika faser bedömas, till exempel hur den studerande formulerar frågor, bygger upp motiveringar, avgränsar ämnet, söker information, motiverar synpunkter, använder begrepp, hur tydligt den studerande uttrycker sig och hur hen slutför sitt arbete. Den studerandes självvärdering och kamratrespons ska användas som stöd för bedömningen.

Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån den studerande uppnått målen i lärokursen i livsåskådningskunskap då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i livsåskådningskunskap som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen för vuxna. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för livsåskådningskunskap. Den studerande har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då den studerandes kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i livsåskådningskunskap och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om den studerande uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av arbetet ska ingå i slutbedömningen i livsåskådningskunskap och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

I bedömningen i livsåskådningskunskap ska betonas att man i läroämnet ska främja den studerandes förmåga att sträva efter ett gott liv samt betona deras förmåga att aktivt påverka sitt eget tänkande och agerande. I livsåskådningskunskap ska man stödja den studerandes självständiga tänkande och utvecklingen av argumentering och öppen diskussion.

Mål för undervisningen	Kurser	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M1 vägleda den studerande att identifiera, förstå	lk1	Den studerande lär sig att identifiera, förstå och	Hur den studerande	Den studerande känner igen några	Den studerande kan beskriva begreppen	Den studerande förstår begreppen	Den studerande identifierar, förstår och kan

och använda begrepp som hör samman med livsåskådning		använda åskådningsmässiga begrepp.	behärskar och tillämpar begrepp	åskådningsmässiga begrepp (såsom livsåskådning, religion, irreligiositet).	världsåskådning, världsbild och livsåskådning.	världsåskådning, världsbild och livsåskådning, förstår sambandet mellan dem och kan använda dem.	tillämpa åskådningsmässiga begrepp i sitt eget åskådningsmässiga tänkande och i sina alster.
M2 stödja den studerande att utveckla sin allmänbildning inom livsåskådning och kultur, t.ex. genom att fördjupa sig i Unescos världsarvskonvention	lk1	Den studerande utvecklar allmänbildning på basis av olika kulturer och åskådningar och Unescos världsarvskonvention.	Teoretisk allmänbildning	Den studerande kan nämna ett grundläggande inslag i minst en kultur (såsom klädsel, språk, mat, fester, näring, utkomst, teknologi) och ett av Unescos världsarvsobjekt.	Den studerande kan beskriva två olika kulturer eller åskådningar samt känna igen likheter och skillnader mellan dem. Den studerande kan berätta om några drag i Unescos världsarvskonvention och nämna några världsarvsobjekt.	Den studerande kan söka information om olika kulturer och livsåskådningar. Den studerande kan redogöra för utgångspunkterna i Unescos världsarvskonvention och nämna några världsarvsobjekt.	Den studerande förstår den kulturella och åskådningsmässiga mångfalden och kan sätta sin egen kulturella och åskådningsmässiga situation i relation till världskulturer och -arv. Den studerande kan beskriva utgångspunkterna för Unescos världsarvskonvention och kan nämna de flesta

							inhemska och några utländska världsarvsobjekt.
M3 handleda den studerande att lära känna olika religiösa och icke-religiösa livsåskådningar, växelverkan mellan dem samt vilken roll kunskap och forskning spelar vid bedömning av livsåskådningar	lk1	Den studerande lär känna olika åskådningar, växelverkan mellan dem samt vilken roll kunskap och forskning spelar vid värdering av åskådningar.	Teoretisk allmänbildning och förmåga att tillämpa den på ett omdömesgillt sätt	Den studerande kan nämna minst två olika åskådningar (såsom kristendom, marxism och veganism).	Den studerande kan nämna centrala drag i semitisk monoteism och sekulär humanism. Den studerande vet att man kan närma sig åskådningsmässiga frågor på ett vetenskapligt sätt.	Den studerande känner igen och kan nämna väsentliga drag och utvecklingsförlopp i centrala världsåskådningar och kulturer, särskilt historiska, kulturella och samhällsperioder inom den semitiska monoteismen och den sekulära humanismen. Den studerande kan redogöra för hur man studerar livsåskådningar på ett	Den studerande förstår de viktigaste dragen och utvecklingsförloppen i centrala världsåskådningar och kulturer, särskilt historiska, kulturella och samhällsperioder inom den semitiska monoteismen och den sekulära humanismen. Den studerande kan förklara hur man kan studera åskådningar på ett undersökande och vetenskapligt sätt.

						undersökande och vetenskapligt sätt.	
M4 handleda den studerande att lära känna grunderna för religiöst tänkande och religionskritik	lk1	Den studerande lär sig att reflektera över grunder för religiöst tänkande och religionskritik.	Förståelse	Den studerande kan under handledning hämta information om religioner och religionskritik.	Den studerande känner till vad religiöst tänkande innebär och vet vad som avses med religionskritik och kan delvis självständigt hämta information om saken.	Den studerande kan förklara karaktären av religiöst tänkande och huvuddragen i religionskritik med hjälp av exempel och kan hämta information om saken.	Den studerande kan analysera vad som kännetecknar religiöst tänkande och förstår centrala drag i religionskritik samt självständigt hämta information om saken.
M5 vägleda den studerande att se åskådningsfrihet som en grundläggande mänsklig rättighet och att känna till nationella och internationella medel för att garantera åskådningsfrihet	lk1	Den studerande lär sig att förstå åskådningsfrihet som en mänsklig rättighet och bekantar sig med nationella och internationella medel med vilka åskådningsfrihet garanteras.	Att behärska begrepp, teoretisk allmänbildning	Den studerande kan ge ett exempel på åskådningsfrihet.	Den studerande känner till att åskådningsfrihet är en mänsklig rättighet. Den studerande kan nämna minst ett medel med vilket åskådningsfrihet garanteras.	Den studerande kan ge exempel på åskådningsfrihet som en mänsklig rättighet och några mekanismer som garanterar åskådningsfrihet och på avsaknad av dessa i olika situationer.	Den studerande förklarar åskådningsfrihet som en mänsklig rättighet och några medel som garanterar åskådningsfrihet och kan redogöra för brister på sådana i olika situationer.

M6 vägleda den studerande att analysera åskådningens val och vilka personliga och sociala orsaker som ligger bakom dem	lk1	Den studerande lär sig att uppfatta olika åskådningens val och bakomliggande personliga och samhälleliga orsaker.	Förståelse och omdömesförmåga	Den studerande kan beskriva någon åskådningens lösning och kan under handledning nämna någon bakomliggande personlig eller samhällelig orsak (såsom att en mänska inte av etiska orsaker reser med flygplan).	Den studerande kan beskriva någon åskådningens lösning och kan nämna någon bakomliggande personlig och samhällelig orsak.	Den studerande kan beskriva personliga och sociala orsaker som ligger bakom olika människors livsåskådningens val.	Den studerande kan särskilja och bedöma personliga och samhälleliga bakgrundsfaktorer som ligger till grund för olika människors val av åskådningens lösningar med dem.
M7 uppmuntra den studerande att acceptera och förstå världens mångfald och jämlikt bemötande av alla människor	lk1	Den studerande lär sig att acceptera och förstå världens mångfald och jämlikt bemötande av alla människor.	Förståelse, omdömesförmåga, sociala färdigheter och initiativförmåga	Den studerande kan ge ett exempel på världens mångfald och jämlikt bemötande av alla människor.	Den studerande kan beskriva världens mångfald och ge exempel på jämlikt bemötande av alla människor.	Den studerande förstår betydelsen av världens mångfald och jämlikt bemötande av alla människor.	Den studerande förstår och kan motivera betydelsen av världens mångfald och jämlikt bemötande av alla människor.
M8 handleda den studerande att iaktta och	lk1	Den studerande lär sig att identifiera etiska	Att behärska och tillämpa begrepp	Den studerande kan känna igen den etiska	Den studerande kan identifiera etiska begrepp	Den studerande kan använda etiska begrepp	Den studerande kan använda etiska begrepp

<p>förstå etiska aspekter i sitt liv och sin omgivning och att utveckla sitt etiska tänkande</p>		<p>dimensioner i sitt liv och sin omgivning och att utveckla sitt etiska tänkande.</p>		<p>dimensionen i några handlingar, såsom om handlingen är rätt eller fel eller varken rätt eller fel.</p>	<p>(såsom värde, skyldighet, rättighet, frihet, ansvar, jämlikhet och rättvisa). Den studerande kan motivera sina etiska åsikter.</p>	<p>samt tolka och tillämpa dem. Den studerande kan motivera sina etiska åsikter logiskt.</p>	<p>mångsidigt och motiverat tolka och tillämpa dem i sitt eget tänkande.</p>
<p>M9 uppmuntra den studerande att reflektera över hur de egna valen påverkar en hållbar framtid lokalt och globalt och att agera på ett ansvarsfullt sätt för att främja en hållbar framtid</p>	<p>lk1</p>	<p>Den studerande lär sig att reflektera över och förstå hur de egna valen påverkar en hållbar framtid lokalt och globalt.</p>	<p>Att behärska begrepp, omdömesförmåga och initiativförmåga</p>	<p>Den studerande känner till någon förutsättning för en hållbar livsstil. Den studerande kan berätta att de egna handlingarna kan ha inverkan på framtiden.</p>	<p>Den studerande kan ge exempel på förutsättningar för en hållbar livsstil. Den studerande förstår att de egna handlingarna kan ha inverkan på framtiden lokalt och globalt (såsom genom återvinning, konsumtionsval och fritidsverksamhet).</p>	<p>Den studerande kan nämna centrala element som anknyter till en hållbar framtid för naturen och samhället och undersöka betydelsen av en hållbar livsstil för framtiden. Den studerande känner till sätt att påverka lokalt och globalt.</p>	<p>Den studerande kan särskilja centrala förutsättningar i anknytning till en hållbar framtid för naturen och samhället samt beskriva och bedöma sätt att lokalt och globalt påverka framtida problem.</p>

M10 vägleda den studerande att förstå betydelsen av och den etiska grunden för människovärdet, de mänskliga rättigheterna och människors jämlikhet	Ik1	Den studerande lär sig känna betydelsen av och den etiska grunden för människovärdet, de mänskliga rättigheterna och människors jämlikhet.	Förståelse och omdömesförståelse	Den studerande kan beskriva faktorer i anknytning till människovärdet eller de mänskliga rättigheterna.	Den studerande kan nämna några begrepp i anknytning till de mänskliga rättigheterna och jämlikhet och redogöra för betydelsen av de mänskliga rättigheterna.	Den studerande kan förklara de viktigaste begreppen som anknyter till mänskliga rättigheter, jämlikhet och kan ge exempel på verkställande av de mänskliga rättigheterna under historiens gång.	Den studerande kan förklara de viktigaste begreppen i anknytning till de mänskliga rättigheterna och jämlikhet och ge exempel på verkställande av de mänskliga rättigheterna under historiens gång samt motivera betydelsen av de mänskliga rättigheterna.
--	-----	--	----------------------------------	---	--	---	--

Historia

Bedömning av den studerandes lärande och kunnande i historia i slutskedet av den grundläggande utbildningen för vuxna

Med responsen i undervisningen i historia är strävan att uppmuntra de studerande att göra egna tolkningar och argumentera för sina åsikter. Utöver skriftliga uppgifter ska också den studerandes mångsidiga sätt att arbeta och visa sitt kunnande beaktas. I stället för att fokusera på att memorera innehåll ska man i bedömningen fokusera på förmågan att tillämpa kunskap och behärska historiskt tänkande.

Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån den studerande uppnått målen i lärokursen i historia då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i historia som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen för vuxna. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för historia. Den studerande har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då den studerandes kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i historia och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om den studerande uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av arbetet ska ingå i slutbedömningen i historia och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen. Med handledning av den studerandes arbete avses i läroämnet historia till exempel att ge verbala tilläggsinstruktioner, att ställa ledande frågor, att konkretisera med hjälp av material eller att ge motsvarande exempel på svar under arbetets gång. Kunskapskraven för de lägre vitsorden ingår i kunskapskraven för ett högre vitsord.

Mål för undervisningen	Kurser	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Att förstå historiska företeelser							
M1 stärka den studerandes förmåga att uppfatta historiska begrepp, historisk tid och kronologi	hi1	Den studerande lär sig att förstå historiska begrepp, historisk tid samt kronologi.	Förmåga att uppfatta begrepp och kronologi	Den studerande känner under handledning igen något innehållsmässigt centralt begrepp i anknytning till historia och kan under lärarens handledning placera det i	Den studerande känner igen några centrala innehållsmässiga begrepp som anknyter till det förflutna och kan under lärarens handledning placera dem i sina	Den studerande förstår historiska begrepp och kan placera händelser och företeelser i sina tidsmässiga sammanhang.	Den studerande använder centrala innehållsmässiga begrepp som anknyter till det förflutna och ger några exempel på särdrag för den tidsperiod som granskas.

				ett tidsmässigt sammanhang.	tidsmässiga sammanhang.		
M2 vägleda den studerande att förstå faktorer som har påverkat människans aktivitet och beslut i olika historiska kontexter	hi1	Den studerande lär sig att förstå faktorer som har påverkat människans handlingar och beslut i olika historiska situationer.	Historisk inlevelseförmåga	Den studerande känner till att människorna har haft olika motiv till sina handlingar.	Den studerande kan beskriva olika motiv för en människas handlingar.	Den studerande kan ge exempel på hur människornas sociala och samhälleliga ställning, omgivningen och den historiska situationen inverkar på motiven bakom deras handlingar.	Den studerande har förmåga att leva sig in i den historiska människans ställning, bedömer motiven bakom hans handlingar och granskar hur människans sociala eller samhälleliga ställning eller den historiska kontexten inverkar på hans handlingar.
M3 uppmuntra den studerande att bedöma olika orsaker till historiska händelser och företeelser	h1	Den studerande lär sig att bedöma olika orsaker till historiska händelser och företeelser	Förståelse för orsakssammanhang	Den studerande identifierar orsaken till en historisk företeelse.	Den studerande iakttar orsaker till och följer av historiska händelser och företeelser.	Den studerande förstår att det finns olika orsaker till och följer av historiska händelser och företeelser och ger exempel på dem.	Den studerande skiljer mellan de centrala och de mindre viktiga faktorerna som förklarar orsakerna bakom historiska

*Kan kombineras med bedömningen av M7–M8							händelser eller företeelser och analyserar orsakerna till och följderna av historiska händelser (såsom betydelsen av omedelbara och långvariga följder).
M4 främja den studerandes förmåga att bedöma informationskällors tillförlitlighet och att förstå att de kan tolkas på olika sätt	h1	Den studerande lär sig att bedöma informationskällornas tillförlitlighet samt förstå att historisk information kan tolkas på olika sätt.	Förmåga att använda källor och förstå olika tolkningar	Den studerande förstår under handledning av läraren att det förekommer olika tolkningar kring samma fenomen eller källa.	Den studerande lägger märke till skillnader i källornas tillförlitlighet.	Den studerande läser olika källor, vet principerna för hur man tolkar dem och bedömer deras tillförlitlighet och kan tillämpa dessa principer på några källmaterial.	Den studerande tolkar källor kritiskt och kan beskriva hur man kan göra olika tolkningar av samma källor eller företeelser.
Att använda historisk information							
M5 handleda den studerande att förklara varför historisk	hi1	Den studerande lär sig att förklara varför historisk	Förmåga att tolka historia och förklara historiska tolkningar	Den studerande besvarar under handledning på frågor i	Den studerande presenterar någon tolkning med hjälp av källor	Den studerande besvarar frågor om det förflutna med hjälp av	Den studerande tolkar olika källor i anknytning till information om

information kan tolkas på olika sätt och att kritiskt bedöma tolkningars trovärdighet		information kan tolkas och tillämpas på olika sätt i olika sammanhang och kritiskt bedöma tillförlitligheten i tolkningarna.	samt uppfatta hur historia används	anknytning till det förflutna utgående från en informationskälla som hen fått och gör under lärarens handledning en tolkning av en källa. Den studerande känner under handledning igen hur historisk information används i något särskilt syfte.	som finns tillgängliga. Den studerande ger ett exempel på hur historisk information används för något särskilt syfte.	information hen fått ur olika källor. Den studerande beskriver hur historisk information används i något syfte och ger ett exempel på partiskehet i tolkningar.	historia och presenterar egna motiverade tolkningar om historiska händelser eller företeelser. Den studerande redogör för hur historisk information används i något särskilt syfte och hur bakgrunden hos den som tolkar historiska källor kan påverka tolkningens trovärdighet.
M6 hjälpa den studerande att använda olika källor, jämföra dem och göra en egen motiverad tolkning utgående från dem							
M7 vägleda den studerande att identifiera centrala förändringar som påverkat människans liv och samhället och att redogöra	hi1	Den studerande lär sig att känna igen centrala förändringar som påverkat människans liv och samhället i olika kulturella	Förmåga att förklara orsakssammanhang och förmåga att förklara förändring och kontinuitet	Den studerande identifierar företeelser i det förflutna som har förändrats eller som har förblivit oförändrade i någon kultur.	Den studerande beskriver under individuell handledning varför man inom vissa livsområden i olika kulturella sammanhang	Den studerande kan förklara viktiga förändringar som påverkat människans liv och samhället samt orsakerna till dem i ett	Den studerande kan analysera viktiga förändringar som påverkat människans liv och samhället samt orsakerna till dem i ett

för orsaker till förändringarna		sammanhang och att presentera orsaker till dem.		Den studerande anger någon enskild orsak till att det har eller inte har skett en förändring.	agerade anor lunda förr än man gör idag.	historiskt sammanhang. Den studerande har förmåga att bedöma orsaker till och följer av förändringar i olika kulturer och människans förändrade tänkande.	historiskt sammanhang. Den studerande kan urskilja orsaker och betydelse av förändringar som skett i olika kulturer och i människors tänkande i ett större sammanhang.
M8 ge den studerande kunskap om förändringar i olika kulturer och hur människans tänkande förändrats *Kan kombineras med bedömningen av M3							
M9 hjälpa den studerande att förstå den utveckling som format nutiden och motiv bakom människans handlingar utgående från olika historiska referensramar	hi1	Den studerande lär sig att uppfatta den utveckling som skett fram till nutid samt förklara avsikter bakom människans handlingar i olika historiska sammanhang.	Förmåga att motivera utveckling och mänskliga handlingar	Den studerande känner under handledning till den utveckling som skett fram till nutid.	Den studerande påvisar under handledning hur motiv bakom människans handlingar kan urskiljas i någon historisk händelse eller företeelse.	Den studerande identifierar motiv bakom människans handlingar och hur människornas bakgrund och det historiska sammanhanget inverkar på dessa.	Den studerande beskriver den utveckling som format nutiden och avsikter bakom mänskliga handlingar i en historisk referensram.
M10 vägleda den studerande att	hi1	Den studerande lär sig att	Förmåga att uppfatta	Den studerande ger under	Den studerande känner igen	Den studerande kan beskriva	Den studerande kan redogöra för

uppfatta värderingar och konflikter i samhället och hur de har förändrats		identifiera olika värderingar i samhället och förändringar som skett i dem.	värderingar i samhället och förändringar i dem	handledning ett exempel på värderingar i samhället.	förändringar i värderingar i samhället.	olika värderingar i samhället och förändringar som skett i dem.	olika värderingar i samhället och orsaker till förändringar i dem.
M11 handleda den studerande att förstå och förklara finländsk kultur, identitet och det finländska samhället utgående från den historiska utvecklingen och att bedöma framtida alternativ med hjälp av sina historiekunskaper	hi1	Den studerande lär sig att förstå och förklara den finländska kulturen, det finländska kulturarvet och det finländska samhället samt bedöma framtida alternativ.	Förståelse av den finländska kulturen, det finländska kulturarvet och sättet att fungera i det finländska samhället	Den studerande känner till särdrag i den finländska kulturen och det finländska samhället.	Den studerande ger exempel på särdrag i den finländska kulturen samt på hur samhället fungerar.	Den studerande kan beskriva det finländska kulturarvet samt förklara hur samhället fungerar.	Den studerande kan analysera det finländska kulturarvet samt redogöra för hur samhället fungerar och bedöma framtida alternativ.

Bedömning av den studerandes lärande och kunnande i samhällslära i slutskedet av den grundläggande utbildningen för vuxna

I samhällsläran ska bedömningen av lärandet, det vill säga den formativa bedömningen, vara uppmuntrande och handledande. Genom mångsidig respons ska den studerande uppmuntras att fungera aktivt i sin egen närmiljö och att tillämpa sina kunskaper om samhälle och ekonomi i praktiken i vardagen. Genom bedömningen ska man stödja den studerandes förmåga att tillämpa samhällslärande kunskaper och färdigheter. Det är viktigt att fästa uppmärksamhet vid hur mångsidigt den studerande lärt sig att bilda sig en egen uppfattning om samhället och kan motivera sina åsikter. I den summativa bedömningen ska läraren beakta den studerandes mångsidiga sätt att arbeta och visa sitt kunnande.

Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken den studerande uppnått målen i lärokursen i samhällslära då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i samhällslära som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen för vuxna. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för samhällslära. Den studerande har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då den studerandes kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i samhällslära och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om den studerande uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av arbetet ska ingå i slutbedömningen i samhällslära och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen. Med handledning av den studerandes arbete avses i läroämnet samhällslära till exempel att ge verbala tilläggsinstruktioner, att ställa ledande frågor, att konkretisera med hjälp av material eller att ge motsvarande exempel på svar under arbetets gång. Kunskapskraven för de lägre vitsorden ingår i kunskapskraven för ett högre vitsord.

Mål för undervisningen	Kurser	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M1 handleda den studerande att tillägna sig demokratiska	sl1, sl2	Den studerande inser vilken betydelse demokratiska värden och		<i>Används inte som grund för bildandet av vitsord. Den</i>			

värden och förfaringssätt och uppmuntra hen att utveckla sin förmåga att påverka på ett etiskt hållbart sätt		förfaringssätt samt kunskap om samhället har för individen och samhället		<i>studerande handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.</i>			
Samhällsfärdigheter							
M2 ge den studerande färdigheter för att följa med aktuella ämnen och händelser i medierna och på andra håll samt att hjälpa den studerande att stärka sin kritiska mediekompetens	sl1, sl2	Den studerande lär sig att följa med aktuella ämnen och händelser i andan av kristisk medieläs-kunnighet.	Kunskaper och färdigheter som berör samhälle och media	Den studerande känner under handledning till ämnen som berör samhället. Den studerande hittar under handledning information om samhället ur källor som hen fått.	Den studerande beskriver med hjälp av exempel företeelser och verksamhet i samhället. Den studerande hittar information om samhället ur olika källor. Den studerande ger exempel på medias inflytande i sitt eget liv och i samhället.	Den studerande hittar information om samhället ur olika källor och uppfattar skillnader i informationen i olika källor. Den studerande beskriver medias roll i individernas liv och i samhället.	Den studerande hämtar med hjälp av olika källor information om samhället och jämför kritiskt informationen mellan dem. Den studerande kan kritiskt bedöma medias verksamhet i samhället.

M3 utveckla den studerandes förmåga att läsa och förstå olika material och andra texter, bilder, grafer, blanketter och broschyrer som innehåller samhällsinformation	sl1, sl2	Den studerande lär sig att söka, förstå och tolka samhällsinformation i olika former	Förmåga att söka och tolka samhällsinformation	Den studerande känner till material och källor som innehåller information om samhället.	Den studerande kan under handledning hämta och tolka olika samhällsrelaterade material och källor.	Den studerande kan tolka olika samhällsrelaterade material och källor.	Den studerande kan söka och tolka information om samhället ur olika material och källor.
M4 ge den studerande tillräckliga kunskaper och färdigheter om medborgarens rättigheter och skyldigheter i Finland samt om rättssystemets grunder	sl2	Den studerande lär sig att förstå samhällsstrukturer, principerna för rättssystemet samt medborgarens rättigheter och skyldigheter	Kunskap om samhällsstrukturer och -funktioner, centrala lagar och individens rättigheter och skyldigheter	Den studerande känner till individens rättigheter och skyldigheter.	Den studerande ger exempel på individens rättigheter och skyldigheter samt verksamhet i samhället.	Den studerande kan beskriva samhällets strukturer, ge exempel på central lagstiftning i en rättstat och individens rättigheter och skyldigheter.	Den studerande kan redogöra för samhällets strukturer, central lagstiftning i en rättstat och individens rättigheter, skyldigheter och möjligheter.
M5 göra den studerande förtrogen med olika sammanslutningar och	sl1	Den studerande lär sig att analysera olika gemenskaper och	Olika sammanslutningar och minoritetsgrupper som en del av samhället	Den studerande visar under handledning att hen känner till olika sammanslutningar eller	Den studerande ger exempel på olika sammanslutningar eller minoritetsgrupper i det	Den studerande beskriver olika sammanslutningar och minoritetsgrupper och deras ställning i	Den studerande redogör för faktorer i samhället som påverkar olika

minoritetsgrupper i samhället		minoritetsgrupper i samhället.		minoritetsgrupper i det finländska samhället.	finländska samhället.	det finländska samhället.	befolkningsgruppers ställning.
M6 informera den studerande om kunskaper och färdigheter som förutsätts i arbetslivet och om arbetstagarers rättigheter och skyldigheter samt ge hen verktyg för att planera sin framtid	sl1, sl2	Den studerande lär sig att fungera som en medborgare som har färdigheter och beredskap för arbetslivet samt att planera sin egen framtid.		<i>Används inte som grund för bildandet av vitsord. Den studerande handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.</i>			
Att delta, påverka och implementera kunskaper om samhället							
M7 vägleda den studerande att förstå grunderna för sin egen	sl1	Den studerande lär sig att förstå och tillämpa principer för		<i>Används inte som grund för bildandet av vitsord. Den</i>			

ekonomi och sina egna konsumtionsval samt grunderna för den offentliga ekonomin enligt principerna för hållbar utveckling		hållbar ekonomi utgående från ett privat- och nationalekonomiskt perspektiv.		<i>studerande handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.</i>			
M8 introducera den studerande i olika möjligheter att delta och påverka i samhället samt i verksamheten inom den tredje sektorn	sl1	Den studerande lär sig att tillgodogöra sig och dra nytta av centrala kunskaper och färdigheter i samhällslig verksamhet.	Att delta och påverka, kännedom om organisationsverksamhet	Den studerande känner under handledning till sätt att delta och påverka i samhället.	Den studerande ger exempel på sätt att delta och påverka i samhället.	Den studerande beskriver och jämför olika sätt att delta och påverka samhället.	Den studerande redogör för olika sätt att delta och påverka samhället. Den studerande motiverar åsikter i samhällsliga frågor på ett mångsidigt sätt.
M9 göra den studerande förtrogen med funktionerna, maktutövningen och den	sl1	Den studerande lär sig att förstå betydelsen av de mänskliga rättigheterna samt principerna för	Kännedom om funktionerna, maktutövningen och den grundläggande lagstiftningen i en	Den studerande känner till några mänskliga rättigheter och centrala principer i	Den studerande ger exempel på centrala mänskliga rättigheter, centrala principer inom	Den studerande kan beskriva funktionerna, principerna för maktutövning och den	Den studerande redogör för hur principerna för mänskliga rättigheter och rättsstaten

grundläggande lagstiftningen i en rättsstat samt med offentliga och privata tjänster		en rättsstat och hur dessa anknyter till det finländska rättsstemet och maktutövningen.	rättsstat samt om offentliga och privata tjänster	anknytning till rättsväsendet.	rättsväsendet samt offentliga och privata tjänster.	grundläggande lagstiftningen i en rättsstat samt offentliga och privata tjänster.	framkommer i Finland och i världen. Den studerande kan hämta information om centrala offentliga och privata tjänster.
M10 hjälpa den studerande att få en bild av arbetslivet och vilka färdigheter det förutsätter, såsom utbildning, arbetserfarenhet och språkkunskaper samt vägleda den studerande att bli medveten om sina möjligheter, rättigheter och skyldigheter i arbetslivet	sl2	Den studerande lär sig att uppfatta arbetslivet och de krav på färdigheter och den kompetens som det ställer och är medveten om sina egna möjligheter i arbetslivet.	Kunskap om arbetslivet och förmåga att planera sin egen framtid	Den studerande känner till några färdigheter, rättigheter och skyldigheter som arbetslivet kräver	Den studerande nämner de mest centrala arbetslivsfärdigheter, rättigheter och skyldigheter och de möjligheter som arbetslivet erbjuder.	Den studerande kan beskriva möjligheter som arbetslivet erbjuder och kan planera sin egen framtid.	Den studerande kan analysera möjligheter som arbetslivet erbjuder medborgaren ur hans eget framtidsperspektiv.

<p>M11 ge den studerande verktyg för att planera sin egen ekonomi och sitt liv samt öka sin kunskap om konsumentens rättigheter och skyldigheter</p>	<p>sl2</p>	<p>Den studerande lär sig principerna för planering av den egna ekonomin, en förnuftig konsumtion och livet.</p>	<p>Förmåga att planera sin ekonomi och sitt liv och att agera som konsument</p>	<p>Den studerande känner under handledning till några former av ekonomisk verksamhet (såsom konsumtion, sparande) samt de grundläggande faktorerna i den egna ekonomin och sitt liv.</p>	<p>Den studerande nämner sätt för hållbar planering av den egna ekonomin och sitt liv.</p> <p>Den studerande nämner konsumentens rättigheter och skyldigheter.</p>	<p>Den studerande beskriver olika former för hållbar och ansvarsfull ekonomisk verksamhet och dess betydelse i det egna livet.</p> <p>Den studerande kan redogöra för konsumentens rättigheter och skyldigheter.</p>	<p>Den studerande kan bedöma en hållbar ekonomi och investering samt motivera olika lösningar för ekonomi och konsumtion ur samhällets och individens perspektiv.</p> <p>Den studerande förstår vilka krav en hållbar ekonomi ställer på hemmets ekonomi och nationalekonomin samt individens ekonomi.</p>
--	------------	--	---	--	--	--	--

Fysik

Bedömning av den studerandes lärande och kunnande i fysik i slutskedet av den grundläggande utbildningen för vuxna

Disponering av arbetet i mindre helheter, projekt eller experimentella arbeten med egna mål och bedömningsgrunder stöder en mångsidig bedömning.

Bedömningen av experimentellt arbete kan avancera från grundläggande färdigheter i arbete, observation och mätning till handledda undersökningsuppgifter och slutligen till öppna undersökningar. De studerandena ska vägledas att ge akt på sina förkunskaper, färdigheter och förhandsuppfattningar. Arbetet främjas med hjälp av konstruktiv respons och frågor. Uppmuntrande respons bidrar i synnerhet till att utveckla undersökningsfärdigheterna och stärka motivationen. I slutet av studiehelheterna bedöms hur väl de studerande har nått de uppställda målen och uppmärksamheten riktas mot nya utvecklingsområden. Bedömningen ska grunda sig på olika alster men också på observation av arbetet. Förutom alstrens innehåll bedöms studieprocessen och arbetets olika faser, till exempel hur de studerande formulerar frågor, avgränsar ämnet, söker information, motiverar åsikter, använder begrepp, hur tydligt de uttrycker sig och hur de slutför arbetet. De studerandes färdigheter i självvärdering och förmåga att ge och ta emot kamratrespons ska utvecklas som en del av den formativa bedömningen. Diskussioner mellan läraren och den studerande kan användas som stöd för bedömningen.

Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån den studerande uppnått målen i lärokursen i fysik då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i fysik som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen för vuxna. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för fysik. Den studerande har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då den studerandes kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i fysik och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om den studerande uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av den studerandes arbete ska ingå i slutbedömningen i fysik och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

Med handledning av arbetet avses i fysiken exempelvis att läraren ger muntliga tilläggsanvisningar, framställer styrande frågor, använder konkretiseringsmaterial eller ger motsvarande exempel under arbetets gång. Beskrivningarna av kunskapskraven i slutbedömningen är kumulativa, dvs. kriterierna för ett vitsord ingår i kriterierna för följande vitsord, även om detta inte är separat utskrivet för varje mål.

Mål för undervisningen	Kurser	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Betydelse, värderingar och attityder							

M1 uppmuntra och inspirera den studerande att studera fysik	fy1	Den studerande upplever studierna i fysik meningsfulla.		<i>Används inte som grund för bildandet av vitsord. Den studerande handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.</i>			
M2 vägleda den studerande att förstå betydelsen av att kunna fysik i sitt eget liv, i livsmiljön och i samhället	fy1	Den studerande förstår vilken betydelse kunskaper i fysik har i det egna livet, i livsmiljön och i samhället.	Förmåga att förstå betydelsen av fysik	Den studerande känner till att vissa fenomen hör ihop med fysik och betydelsen av att kunna fysik i vissa yrken.	Den studerande kan ge exempel på vardagliga situationer där man behöver kunskaper och färdigheter i fysik. Den studerande kan nämna yrken, i vilka man behöver kunskap i fysik.	Den studerande förklarar med hjälp av exempel vilka kunskaper och färdigheter i fysik som vi har nytta av i vår egen livsmiljö. Den studerande kan ge exempel på vilken betydelse kunskaper i fysik har inom olika yrken.	Den studerande förklarar med hjälp av exempel vilka kunskaper och färdigheter i fysik som vi har nytta av i det egna livet och i samhället. Den studerande kan motivera vilken betydelse kunskaper i fysik har inom olika yrken.

M3 handleda den studerande att använda sina fysikkunskaper för att bygga en hållbar framtid samt att bedöma sina val	fy1	Den studerande förstår betydelsen av fysik för att bygga en hållbar framtid samt utvärderar sina egna val med tanke på en hållbar framtid.	Kunskaper och färdigheter i hållbar utveckling ur fysikens perspektiv	Den studerande kan ge några exempel på egna val som har betydelse då en hållbar framtid byggs.	Den studerande kan nämna situationer där fysik behövs för att bygga en hållbar framtid. Den studerande kan nämna några goda lösningar med tanke på att bygga en hållbar framtid.	Den studerande kan med hjälp av exempel beskriva på vilket sätt fysik används för att bygga en hållbar framtid och kan jämföra olika lösningar i anknytning till detta.	Den studerande motiverar med hjälp av exempel hur fysik används för att bygga en hållbar framtid. Den studerande kan förklara samband mellan orsak och verkan i anknytning till att bygga en hållbar framtid samt kan motivera olika lösningar i anknytning till detta.
Forskningsfärdigheter							
M4 uppmuntra den studerande att formulera frågor kring de fenomen som granskas	fy1	Den studerande formulerar forskningsfrågor kring fenomen som granskas, genomför	Förmåga att formulera frågor, planera och genomföra undersökningar samt	Den studerande känner igen fenomen i anknytning till vilka man kan utveckla undersökningsfrågor.	Den studerande formulerar enkla frågor i anknytning till det ämnesområde som granskas.	Den studerande kan formulera preciserade frågor kring det fenomen som granskas.	Den studerande formulerar och utvecklar frågor som utgångspunkter för undersökningar.

<p>M5 handleda den studerande att utföra experimentella undersökningar, arbeta på ett säkert sätt och att tolka resultat</p>		<p>experimentella undersökningar eller planerar dem samt tolkar resultaten.</p> <p>Den studerande arbetar på ett säkert sätt.</p>	<p>att tolka resultaten. Förmåga att arbeta på ett säkert sätt.</p>	<p>Den studerande deltar i experimentellt arbete genom att observera genomförandet av undersökningarna med hänsyn till säkerhetsaspekterna samt klarar av att berätta om sina observationer under handledning.</p>	<p>Den studerande kan göra observationer och mätningar enligt en plan, vid behov under handledning.</p> <p>Den studerande arbetar på ett säkert sätt tillsammans med andra.</p> <p>Den studerande presenterar resultaten av undersökningarna enligt anvisningar och drar enkla slutsatser.</p>	<p>Den studerande arbetar på ett säkert sätt samt gör observationer och mätningar enligt anvisningar.</p> <p>Den studerande presenterar och tolkar undersökningens resultat.</p>	<p>Den studerande arbetar på ett säkert och konsekvent sätt, vid behov självständigt, samt gör observationer och mätningar på ett ändamålsenligt sätt.</p> <p>Den studerande behandlar, tolkar och presenterar undersökningens resultat samt motiverar sina slutsatser.</p> <p>Den studerande kan utvärdera resultat.</p>
<p>M6 handleda den studerande att använda digitala verktyg för</p>	<p>fy1</p>	<p>Den studerande använder digitala verktyg samt</p>	<p>Förmåga att använda digitala verktyg</p>	<p>Den studerande använder under handledning digitala verktyg för</p>	<p>Den studerande använder digitala verktyg eller applikationer för att</p>	<p>Den studerande kan använda digitala verktyg för att hämta</p>	<p>Den studerande använder digitala verktyg eller applikationer</p>

att söka information och stödja den studerandes lärande med hjälp av åskådliga simuleringar		simuleringar i sitt eget lärande.		att hämta information. Den studerande bekantar sig med någon simulering som stöder lärandet.	hämta information utgående från anvisningarna. Den studerande kan göra observationer av en simulering under handledning.	information. Den studerande kan göra observationer utgående från en simulering.	självständigt för att hämta information och mätresultat. Den studerande kan göra observationer av en simulering och göra generaliseringar med hjälp av en simulering.
---	--	-----------------------------------	--	---	---	--	--

Kunskaper i fysik och användning av dem

M7 handleda den studerande att använda fysikaliska begrepp på ett exakt sätt	fy1	Den studerande använder fysikaliska begrepp exakt.	Förmåga att använda begrepp	Den studerande förklarar fenomen i fysiken genom att använda några fysikaliska begrepp.	Den studerande förklarar fenomen i fysiken genom att använda fysikens centrala begrepp.	Den studerande förklarar fenomen i fysiken med hjälp av centrala fysikaliska begrepp. Den studerande kan kombinera ett fenomen med tillhörande egenskaper och med	Den studerande förklarar fenomen i fysiken genom att använda fysikens centrala begrepp exakt. Den studerande kan kombinera ett fenomen med tillhörande egenskaper och med
--	-----	--	-----------------------------	---	---	--	--

						storheter som beskriver egenskaperna.	storheter som beskriver egenskaperna.
M8 handleda den studerande att använda olika modeller för att beskriva och förklara fenomen	fy1	Den studerande använder olika modeller då hen undersöker fenomen.	Förmåga att använda modeller	Den studerande kan ge några exempel på modeller som använts i beskrivningen av fenomen.	Den studerande använder enkla modeller för att beskriva fenomen och göra prognoser.	Den studerande använder enkla modeller och gör utgående från dem upp prognoser och kan förklara hur modellen är skapad utgående från mätresultat. Den studerande kan bedöma hur väl en modell förhåller sig till verkligheten.	Den studerande använder modeller och gör utgående från dem upp prognoser och kan skapa enkla modeller utgående från mätresultat. Den studerande kan bedöma modellens relation till verkligheten samt modellens begränsningar eller brister.
M9 handleda den studerande att använda och kritiskt bedöma olika informationskällor	fy1	Den studerande använder och bedömer kritiskt olika informationskällor.	Förmåga att använda informationskällor	Den studerande söker under handledning information ur olika informationskällor.	Den studerande söker information ur olika informationskällor.	Den studerande söker information från olika informationskällor och väljer informationskällor	Den studerande söker information ur olika informationskällor och kan reflektera över

						som allmänt an- ses vara tillförlit- liga.	informations- källans tillförlit- lighet.
M10 vägleda den studerande att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär	fy1	Den studerande uppfattar den naturvetenskapliga kunskapens karaktär.	Förmåga att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär	Den studerande känner igen experimentellt arbete som ett sätt på vilket man inom fysik producerar naturvetenskaplig kunskap.	Den studerande kan ge exempel på naturvetenskapliga sätt att producera kunskap.	Den studerande kan med hjälp av exempel från fysiken beskriva den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling.	Den studerande kan med hjälp av exempel i anknytning till fysik förklara och motivera den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling.
M11 vägleda den studerande att nå tillräckliga teoretiska kunskaper om energi och elektricitet med tanke på fortsatta studier	fy1	Den studerande når tillräckliga teoretiska kunskaper för fortsatta studier i fråga om energi och elektricitet.	Hur den studerande nått teoretiska kunskaper för fortsatta studier	Den studerande känner i bekanta situationer till några begrepp, fenomen och storheter i anknytning till energi och elektricitet.	Den studerande kan i bekanta situationer använda några centrala begrepp, objekt, fenomen, egenskaper, storheter, modeller och lagar i anknytning till energi och elektricitet.	Den studerande kan i bekanta situationer använda centrala begrepp, objekt, fenomen, egenskaper, storheter, modeller och lagar i anknytning till energi och elektricitet.	Den studerande kan i bekanta och tillämpningsbara situationer använda centrala begrepp, objekt, fenomen, egenskaper, storheter, modeller och lagar i anknytning till energi och elektricitet.

M12 handleda den studerande att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i fysik inom mångvetenskapliga lärområden samt erbjuda hen möjligheter att lära sig hur fysik tillämpas i olika situationer	fy1	Den studerande tillämpar sina kunskaper och färdigheter i fysik i olika situationer.		<i>Används inte som grund för bildandet av vitsord. Den studerande handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.</i>			
---	-----	--	--	---	--	--	--

Kemi

Bedömning av den studerandes lärande och kunnande i kemi i slutskedet av den grundläggande utbildningen för vuxna

Disponering av arbetet i mindre helheter, projekt eller experimentella arbeten med egna mål och bedömningsgrunder stöder en mångsidig bedömning. Bedömningen av experimentellt arbete kan avancera från grundläggande färdigheter i arbete, observation och mätning till handledda undersökningsuppgifter och slutligen till öppna undersökningar. De studerande ska vägledas att ge akt på sina förkunskaper, färdigheter och förhandsuppfattningar. Arbetet främjas med hjälp av konstruktiv respons och frågor. Uppmuntrande respons bidrar i synnerhet till att utveckla undersökningsfärdigheterna och stärka motivationen. I slutet av studiehelheterna bedöms hur väl de studerande har nått de uppställda målen och uppmärksamheten riktas mot nya utvecklingsområden. Bedömningen ska grunda sig på olika alster men också på observation av arbetet. Förutom alstrens innehåll bedöms studieprocessen och arbetets olika faser, till exempel hur de studerande formulerar frågor, avgränsar ämnet, söker information, motiverar åsikter, använder begrepp, hur tydligt de uttrycker sig och hur de slutför arbetet. De studerandes färdigheter i självvärdering och förmåga att ge och ta emot kamratrespons ska utvecklas som en del av den formativa bedömningen. Diskussioner mellan läraren och den studerande kan användas som stöd för bedömningen.

Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån den studerande uppnått målen i lärokursen i kemi då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i kemi som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för kemi. Den studerande har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då den studerandes kunskande i huvudsak motsvarar den nivå av kunskande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunskandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i kemi och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om den studerande uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av den studerandes arbete ska ingå i slutbedömningen i kemi och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

Med handledning av arbetet avses i kemin exempelvis att läraren ger muntliga tilläggsinstruktioner, framställer styrande frågor, använder konkretiseringsmaterial eller ger motsvarande exempel under arbetets gång. Beskrivningarna av kunskapskraven i slutbedömningen är kumulativa, dvs. kriterierna för ett vitsord ingår i kriterierna för följande vitsord, även om detta inte är separat utskrivet för varje mål.

Mål för undervisningen	Kurser	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Betydelse, värderingar och attityder							
M1 uppmuntra och inspirera den studerande att studera kemi	ke1	Den studerande upplever studierna i kemi meningsfulla.		<i>Används inte som grund för bildandet av vitsord. Den studerande handleds att reflektera över sina erfarenheter som</i>			

				<i>en del av självvärderingen.</i>			
M2 vägleda den studerande att förstå betydelsen av att kunna kemi i sitt eget liv, i livsmiljön och i samhället	ke1	Den studerande förstår vilken betydelse kunskaper i kemi har i det egna livet, i livsmiljön och i samhället.	Förmåga att förstå betydelsen av kemi.	Den studerande känner till att vissa fenomen hör ihop med kemi och betydelsen av att kunna kemi i vissa yrken.	Den studerande kan ge exempel på vardagliga situationer där man behöver kunskaper och färdigheter i kemi. Den studerande kan nämna yrken, i vilka man behöver kunskap i kemi.	Den studerande förklarar med hjälp av exempel vilka kunskaper och färdigheter i kemi som vi har nytta av i vår egen livsmiljö. Den studerande kan ge exempel på vilken betydelse kunskaper i kemi har inom olika yrken.	Den studerande förklarar med hjälp av exempel vilka kunskaper och färdigheter i kemi som vi har nytta av i det egna livet och i samhället. Den studerande kan motivera betydelsen av kunskaper i kemi inom olika yrken.
M3 handleda den studerande att använda sina kemikunskaper för att bygga en hållbar framtid och bedöma sina val	ke1	Den studerande förstår betydelsen av kemi för att bygga en hållbar framtid samt utvärderar sina egna val med tanke på en hållbar framtid.	Kunskaper och färdigheter i hållbar utveckling ur kemins perspektiv	Den studerande kan ge några exempel på egna val som har betydelse då en hållbar framtid byggs.	Den studerande kan ge exempel på situationer, där kemi behövs för att bygga en hållbar framtid. Den studerande kan nämna några	Den studerande kan med hjälp av exempel beskriva på vilket sätt kunskaper i kemi behövs för att bygga en hållbar framtid och kan jämföra olika	Den studerande motiverar med hjälp av exempel hur kemi används för att bygga en hållbar framtid.

					goda lösningar med tanke på att bygga en hållbar framtid.	lösningar i anknytning till detta.	Den studerande kan förklara sambandet mellan orsak och verkan då man bygger en hållbar framtid samt kan motivera olika lösningar i anknytning till detta.
--	--	--	--	--	---	------------------------------------	---

Forskningsfärdigheter

M4 uppmuntra den studerande att formulera frågor kring de fenomen som granskas	ke1	Den studerande formulerar forskningsfrågor kring fenomen som granskas, genomför experimentella undersökningar eller planerar dem samt tolkar resultaten.	Förmåga att formulera frågor, planera och genomföra undersökningar samt att tolka resultaten, förmåga att arbeta på ett säkert sätt	Den studerande känner igen fenomen i anknytning till vilka man kan utveckla undersökningsfrågor.	Den studerande formulerar enkla frågor i anknytning till det ämnesområde som granskas.	Den studerande kan formulera preciserade frågor kring det fenomen som granskas.	Den studerande formulerar och utvecklar frågor som utgångspunkter för undersökningar.
M5 handleda den studerande att utföra experimentella undersökningar, arbeta på ett säkert sätt och att tolka resultat		Den studerande arbetar på ett säkert sätt.	Den studerande deltar i experimentellt arbete genom att observera genomförandet av undersökningarna med hänsyn till	Den studerande kan göra observationer och mätningar enligt en plan, vid behov under handledning.	Den studerande behärskar grundläggande arbetsfärdigheter, arbetar på ett säkert sätt samt gör observationer och	Den studerande arbetar på ett säkert och konsekvent sätt, vid behov självständigt, samt gör observationer och mätningar på ett	

				säkerhets- spekterna samt klarar av att be- rätta om sina ob- servationer un- der handledning.	Den studerande arbetar på ett sä- kert sätt tillsam- mans med andra. Den studerande presenterar re- sultatet av undersökning- arna enligt anvis- ningar och drar enkla slutsatser.	mätningar enligt anvisningar. Den studerande presenterar och tolkar undersök- ningsresultat.	ändamålsenligt sätt. Den studerande behandlar, tolkar och presenterar undersökningsre- sultatet samt motiverar sina slutsatser. Den studerande kan utvärdera re- sultatet.
M6 handleda den studerande att använda digi- tala verktyg för att söka inform- ation och stödja den studerandes lärande med hjälp av åskådliga simuleringar	ke1	Den studerande använder digitala verktyg samt si- muleringar i sitt eget lärande.	Förmåga att an- vända digitala verktyg	Den studerande använder under handledning digi- tala verktyg för att söka inform- ation. Den studerande bekantar sig med någon simulering som stöder läran- det.	Den studerande använder digitala verktyg för att hämta informat- ion enligt anvis- ningarna. Den studerande kan under hand- ledning göra ob- servationer av en simulering.	Den studerande kan använda di- gitala verktyg för att hämta in- formation. Den studerande kan göra obser- vationer utgå- ende från en si- mulering.	Den studerande använder digitala verktyg eller ap- plikationer själv- ständigt för att hämta informat- ion och mätresul- tat. Den studerande kan göra obser- vationer av en si- mulering och

							göra generaliseringar med hjälp av en simulering.
Kunskaper i kemi och användning av dem							
M7 vägleda den studerande att använda kemiska begrepp på ett exakt sätt	ke1	Den studerande använder kemiska begrepp exakt.	Förmåga att använda begrepp	Den studerande förklarar fenomen i kemin genom att använda några kemiska begrepp.	Den studerande förklarar fenomen i kemin genom att använda kemins centrala begrepp.	Den studerande förklarar fenomen i kemin med hjälp av centrala kemiska begrepp och förstår sambanden mellan begreppen.	Den studerande förklarar fenomen i kemin genom att använda kemins centrala begrepp exakt och förstår sambanden mellan begreppen.
M8 handleda den studerande att använda olika modeller för att beskriva och förklara ämnets struktur och kemiska fenomen	ke1	Den studerande använder olika modeller då hen granskar ämnets struktur och kemiska fenomen.	Förmåga att använda modeller	Den studerande känner till att modeller används för att beskriva ämnets struktur.	Den studerande kan nämna exempel där modeller används för att illustrera strukturen hos ett ämne och kemiska fenomen.	Den studerande kan beskriva ämnets struktur och kemiska fenomen med olika modeller. Den studerande kan bedöma hur väl en modell	Den studerande kan beskriva och förklara strukturen hos ett ämne och kemiska fenomen genom att använda olika modeller. Den studerande

						förhåller sig till verkligheten.	kan bedöma hur väl en modell förhåller sig till verkligheten samt modellens begränsningar eller brister.
M9 handleda den studerande att använda och kritiskt bedöma olika informationskällor	ke1	Den studerande använder och bedömer kritiskt olika informationskällor.	Förmåga att använda informationskällor	Den studerande söker under handledning information från olika informationskällor.	Den studerande söker information ur olika informationskällor.	Den studerande söker information från olika informationskällor och väljer informationskällor som allmänt anses vara tillförlitliga.	Den studerande söker information ur olika informationskällor och kan reflektera över informationskällans tillförlitlighet.
M10 vägleda den studerande att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär	ke1	Den studerande uppfattar den naturvetenskapliga kunskapens karaktär.	Förmåga att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär	Den studerande känner igen experimentellt arbete som ett sätt på vilket man inom kemin producerar naturvetenskaplig kunskap.	Den studerande kan ge exempel på naturvetenskapliga sätt att producera kunskap.	Den studerande kan med hjälp av exempel från kemin beskriva den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling.	Den studerande kan med hjälp av exempel i anknytning till kemi förklara och motivera den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling.

<p>M11 handleda den studerande att förstå de grundläggande principerna för ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår</p>	<p>ke1</p>	<p>Den studerande förstår de grundläggande principerna för ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår.</p>	<p>Hur den studerande nått teoretiska kunskaper för fortsatta studier</p>	<p>Den studerande känner i bekanta situationer igen några begrepp och fenomen, i anknytning till ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår.</p>	<p>Den studerande kan i bekanta situationer använda några centrala begrepp, fenomen och modeller i anknytning till ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår.</p>	<p>Den studerande kan i bekanta situationer använda centrala begrepp, fenomen och modeller för att förklara ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår.</p>	<p>Den studerande kan i bekanta och tillämpliga situationer använda centrala begrepp, fenomen och modeller i anknytning till ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår.</p>
<p>M12 handleda den studerande att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i kemi inom mångvetenskapliga lärområden samt erbjuda hen möjligheter att lära sig hur kemi tillämpas i olika situationer</p>	<p>ke1</p>	<p>Den studerande tillämpar sina kunskaper och färdigheter i kemi i olika situationer.</p>		<p><i>Används inte som grund för bildandet av vitsord. Den studerande handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.</i></p>			

Biologi

Bedömning av den studerandes lärande och kunnande i biologi i slutskedet av den grundläggande utbildningen för vuxna

Uppmuntrande och konstruktiv respons i studierna dvs. formativ bedömning i biologi stöder de studerandes motivation, utvecklar forskningsfärdigheterna och hjälper dem att hitta sina styrkor. De studerande ska få veta hur lärandet framskrider och hur de klarar sig i förhållande till målen i biologi. Med hjälp av respons uppmuntras de studerande att agera aktivt och ansvarsfullt i sin närmiljö och att tillämpa sina biologikunskaper i praktiken. I bedömningen i biologi ska de studerande ges möjlighet att visa sina kunskaper på ett mångsidigt sätt. Den summativa bedömningen ska fokusera på såväl den studerandes teoretiska kunskaper som biologiska färdigheter i olika undervisningssituationer och lärmiljöer. Läraren iakttar den studerandes förmåga att göra observationer, samla in, bearbeta, tolka, utvärdera och presentera olika slags material. Vidare bedöms förmågan att använda utrustning som är typisk för biologin, digitala verktyg samt förmågan att genomföra små experiment och undersökningar i och utanför skolan. Syftet med bedömningen och responsen är att utveckla de studerandes arbetsfärdigheter.

Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån den studerande uppnått målen i lärokursen i biologi då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i biologi som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för biologi. Den studerande har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då hans kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i biologi och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om den studerande uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av den studerandes arbete ska ingå i slutbedömningen i biologi och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

Med handledning av arbetet avses i biologin exempelvis att läraren ger muntliga tilläggsanvisningar, ställer styrande frågor, använder konkretiseringsmaterial eller ger motsvarande exempel under arbetets gång. I varje kunskapsbeskrivning i biologi ingår även kunskapskraven för de lägre vitsorden.

Mål för undervisningen	Kurser	Mål för lärandet som härletts ur	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
------------------------	--------	----------------------------------	-------------------------	------------------------------	------------------------------	------------------------------	------------------------------

		målen för undervisningen					
Biologisk kunskap och förståelse							
M1 hjälpa den studerande att förstå hur ett ekosystem är uppbyggt och fungerar samt att jämföra olika ekosystem och identifiera arter	bi1	<p>Den studerande fördjupar sina färdigheter om ekosystemens grundstruktur och funktion. Hen lär sig att jämföra olika ekosystem.</p> <p>Den studerande lär sig att identifiera arter.</p>	Att förstå hur ett ekosystem är uppbyggt och fungerar	<p>Den studerande kan klassificera skogsekosystemets delar i levande och ickelevande.</p> <p>Den studerande bygger upp en enkel näringskedja med exempelarter.</p> <p>Den studerande känner igen och benämner några arter i närmiljön.</p>	<p>Den studerande kan klassificera och benämna skogsekosystemets delar och berätta om deras funktion.</p> <p>Den studerande känner igen olika ekosystem.</p> <p>Den studerande känner igen och benämner arter i närmiljön.</p>	<p>Den studerande kan beskriva och berätta om skogsekosystemets grundstruktur och hur det fungerar.</p> <p>Den studerande identifierar och benämner olika ekosystem.</p> <p>Den studerande identifierar och benämner arter från olika ekosystem.</p>	<p>Den studerande kan förklara och motivera skogsekosystemets grundstruktur och hur det fungerar.</p> <p>Den studerande identifierar, benämner och jämför olika ekosystem.</p> <p>Den studerande identifierar och benämner mångsidigt arter i olika ekosystem.</p>

<p>M2 hjälpa den studerande att beskriva organismers struktur och livsfunktioner samt att förstå organism-samhällets struktur</p>	<p>bi1</p>	<p>Den studerande lär sig att beskriva organismers struktur och livsfunktioner.</p> <p>Den studerande lär sig att klassificera organismer i olika organism-grupper och att ge exempel på typiska drag för varje grupp.</p>	<p>Att förstå organism-samhällets struktur samt organismers struktur och livsfunktioner</p>	<p>Den studerande kan benämna rikena och gemensamma grundstrukturer och funktioner för olika organism-grupper under handläggning.</p>	<p>Den studerande kan benämna rikena.</p> <p>Den studerande benämner och jämför organismernas grundstrukturer och beskriver deras livsfunktioner.</p>	<p>Den studerande kan benämna rikena och beskriva principerna för organismernas indelning i rikena.</p> <p>Den studerande benämner och jämför organismernas grundstrukturer samt berättar om organismernas livsfunktioner och deras uppgift.</p>	<p>Den studerande kan benämna rikena och motivera principerna för organismernas indelning i rikena.</p> <p>Den studerande identifierar, klassificerar och jämför de mest centrala organism-grupperna.</p> <p>Den studerande benämner och jämför organismernas strukturer samt förklarar organismernas livsfunktioner och deras uppgift.</p>
<p>M3 handleda den studerande att förstå hur</p>	<p>bi1</p>	<p>Den studerande lär sig att granska organismernas</p>	<p>Att förstå organismers anpassningsförmåga</p>	<p>Den studerande kan känna igen egenskaper hos</p>	<p>Den studerande kan beskriva hur arterna anpassar</p>	<p>Den studerande kan berätta och ge exempel på</p>	<p>Den studerande kan förklara organismernas</p>

organismer anpassar sig till olika livsmiljöer och att få kännedom om naturens mångfald		anpassning till olika livsmiljöer och att förstå naturens mångfald.	och livsmiljöernas mångfald	organismer som lever i olika livsmiljöer under handledning. Den studerande ger några exempel på organismer som lever i olika livsmiljöer.	sig till olika livsmiljöer. Den studerande berättar vad mångfald betyder.	förekomster av arter och arters anpassning till olika livsmiljöer. Den studerande berättar varför mångfald är viktigt.	anpassning till olika livsmiljöer och berättar om samband mellan orsak och verkan gällande anpassning. Den studerande motiverar varför mångfald är viktigt.
M4 hjälpa den studerande att förstå grundprinciperna för ärftlighet och evolution	bi1	Den studerande lär sig grundprinciperna för ärftlighet och evolution.	Förmåga att uppfatta grundprinciperna för ärftlighet och evolution	Den studerande kan berätta att individens egenskaper påverkas både av arvet och miljön. Den studerande berättar att organismerna har utvecklats som ett resultat av evolutionen.	Den studerande kan ge exempel på hur arvet och miljön påverkar individens egenskaper. Den studerande beskriver hur livet och mångfalden har utvecklats genom evolutionen.	Den studerande förstår och kan beskriva arvs-massans och miljöns påverkan på individens egenskaper. Den studerande kan beskriva hur livet och naturens mångfald har utvecklats som ett resultat av evolution.	Den studerande kan förklara hur ärftligheten och miljön tillsammans påverkar uppkomsten av individens egenskaper samt tillämpar sitt kunnande genom praktiska exempel. Den studerande beskriver hur

						Den studerande förklarar sambandet mellan ärftlighet och evolution.	livet och mångfalden har utvecklats genom evolution och ger exempel på evolution som en kontinuerlig process. Den studerande förklarar sambandet mellan ärftlighet och evolution med hjälp av exempel.
M5 vägleda den studerande att bedöma förändringar i naturen och människans påverkan på miljön	bi1	Den studerande lär sig om hur mänsklig verksamhet påverkar de förändringar som sker i miljön. Den studerande förstår biologins betydelse i byggandet av en hållbar framtid.	Förmåga att observera förändringar i naturen	Den studerande kan ge exempel på hur mänsklig verksamhet påverkar miljön. Den studerande räknar upp delområden inom hållbar utveckling.	Den studerande kan beskriva och ge exempel på hur den mänskliga verksamheten påverkar miljön. Den studerande berättar om delområdena inom hållbar utveckling	Den studerande kan redogöra för och ge exempel på hur den mänskliga verksamheten påverkar miljön. Den studerande beskriver delområdena inom hållbar	Den studerande kan motivera hur den mänskliga verksamheten påverkar miljön och granskar följderna av dessa förändringar. Den studerande förklarar samband mellan

					och ger några exempel på hur man kan bygga en hållbar framtid.	utveckling och ger exempel på hur man ur ett biologiskt perspektiv kan bygga en hållbar framtid.	orsak och verkan kring byggandet av en hållbar framtid och argumenterar för sin ståndpunkt utgående från kunskaperna i biologi.
--	--	--	--	--	--	--	---

Biologiska färdigheter

M6 hjälpa den studerande att utveckla naturvetenskapligt tänkande och att förstå samband mellan orsak och verkan	bi1	Den studerande lär sig samband mellan orsak och verkan inom biologin	Förmåga att tänka naturvetenskapligt	Den studerande kan använda några grundbegrepp inom biologin samt förknippa dessa till givna biologiska fenomen. Den studerande berättar under handledning enkelt och med egna ord om biologiska fenomen som hen lärt sig.	Den studerande kan använda biologiska grundbegrepp. Den studerande presenterar ett biologiskt fenomen som hen lärt sig med egna ord och väljer ett lämpligt sätt att presentera informationen.	Den studerande kan använda biologiska begrepp på ett ändamålsenligt sätt. Den studerande presenterar något som hen lärt sig med egna ord på ett för biologin utmärkande sätt och väljer ett lämpligt sätt att presentera informationen.	Den studerande kan använda biologiska begrepp på ett ändamålsenligt sätt. Den studerande presenterar något som hen lärt sig med egna ord och på ett strukturerat och för biologin utmärkande sätt samt väljer ett lämpligt sätt att
--	-----	--	--------------------------------------	--	---	--	--

					Den studerande ställer enkla frågor om naturen och naturfenomen.	Den studerande presenterar några meningsfulla frågor om naturen och naturfenomen samt redogör för naturvetenskapliga samband mellan orsak och verkan.	presentera informationen. Den studerande presenterar meningsfulla frågor om naturen och naturfenomen samt redogör för biologiska samband mellan orsak och verkan.
M7 handleda den studerande att genomföra mindre undersökningar och att använda utrustning som behövs vid biologisk undersökning samt digitala verktyg	bi1	Den studerande lär sig att använda utrustning som behövs vid biologisk undersökning. Den studerande lär sig att använda digitala verktyg samt olika informationskällor i biologistudierna.	Förmåga att genomföra en biologisk undersökning	Den studerande deltar i experimentellt arbete. Den studerande kan under handledning ge exempel på några typer av biologisk utrustning. Den studerande kan under handledning söka	Den studerande kan under handledning arbeta på ett säkert sätt. Den studerande använder utrustning som behövs vid biologisk undersökning enligt anvisningar. Den studerande söker biologisk information från	Den studerande kan arbeta på ett säkert sätt. Den studerande använder utrustning som behövs vid biologisk undersökning på ett ändamålsenligt sätt. Den studerande söker biologisk information från	Den studerande kan arbeta självständigt och målriktat. Den studerande använder utrustning som behövs vid biologisk undersökning och bedömer utrustningens lämplighet för arbetet.

				<p>biologisk information.</p> <p>Den studerande deltar i utförandet av en biologisk undersökning och berättar vad som gjorts i undersökningen.</p>	<p>några olika informationskällor.</p> <p>Den studerande kan göra iakttagelser om experimentellt arbete.</p> <p>Den studerande utför en mindre biologisk undersökning under handledning.</p>	<p>olika informationskällor och väljer ut några tillförlitliga informationskällor.</p> <p>Den studerande kan göra iakttagelser och lagra den information som hen samlat in.</p> <p>Den studerande kan under handledning göra en småskalig biologisk undersökning enligt anvisningar.</p>	<p>Den studerande söker biologisk information från olika informationskällor och bedömer informationskällornas tillförlitlighet och lämplighet.</p> <p>Den studerande kan göra iakttagelser och lagra den information som hen samlat in på ett ändamålsenligt sätt.</p> <p>Den studerande kan göra en småskalig biologisk undersökning och rapportera om dess resultat.</p>
M8 hjälpa den studerande att tillämpa	bi1	Den studerande lär sig att ge exempel på hur	Förmåga att tillämpa biologiska kunskaper och	Den studerande kan ge exempel på hur de egna	Den studerande kan utgående från biologisk	Den studerande kan berätta och ge exempel på	Den studerande kan reflektera över och

kunskaper och färdigheter i biologi i sitt eget liv		kunskaper och färdigheter i biologi kan användas i det egna livet.	färdigheter i vardagen	valen påverkar det egna livet.	kunskap ge exempel på hur de egna valen påverkar det egna livet.	hur kunskaper och färdigheter i biologi kan tillämpas i det egna livet.	motivera hur kunskaper i biologi kan tillämpas i det egna livet.
Attityder och värderingar							
M9 handleda den studerande att fördjupa sitt intresse för naturen och naturfenomen samt stärka den studerandes förhållande till naturen och hens miljömedvetenhet	bi1	Den studerande lär sig att intressera sig för naturen och naturfenomen. Den studerandes förhållande till naturen stärks.		<i>Används inte som grund för bildandet av vitsord. Den studerande handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.</i>			
M10 inspirera den studerande att påverka och bygga en hållbar framtid	bi1	Den studerande inspireras att påverka och agera för att bygga en hållbar framtid.		<i>Används inte som grund för bildandet av vitsord. Den studerande handleds att reflektera över sina</i>			

				<i>erfarenheter som en del av självvärderingen.</i>			
--	--	--	--	---	--	--	--

Geografi

Bedömning av den studerandes lärande och kunnande i geografi i slutskedet av den grundläggande utbildningen för vuxna

Uppmuntrande och konstruktiv respons i studierna, dvs. formativ bedömning, i geografi stöder de studerandes motivation, utvecklar undersökningsfärdigheterna och hjälper dem att hitta sina styrkor. De studerande ska få veta hur lärandet framskrider och hur de klarar sig i förhållande till målen i geografi. Med hjälp av respons uppmuntras de studerande att agera aktivt och ansvarsfullt i sin närmiljö och att tillämpa sina kunskaper i praktiken. I den summativa bedömningen i geografi ska de studerande ges möjlighet att visa sina kunskaper på ett mångsidigt sätt. Bedömningen ska fokusera på såväl de studerandes teoretiska kunskaper och geografiska färdigheter som på geomediala färdigheter och förmåga att kritiskt granska information. Dessutom bedöms förmågan att använda digitala verktyg samt utrustning som är typisk för geografin. Syftet med bedömningen och responsen är att utveckla varje studerandes arbetsfärdigheter.

Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån den studerande uppnått målen i lärokursen i geografi då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i geografi som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för geografi. Den studerande har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då den studerandes kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i geografi och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om den studerande uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av den studerandes arbete ska ingå i slutbedömningen i geografi och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

Med handledning av arbetet avses i geografi exempelvis att läraren ger muntliga tilläggsanvisningar, ställer styrande frågor, använder konkretiseringsmaterial eller ger motsvarande exempel under arbetets gång. I geografi ingår kunskapskraven för de lägre vitsorden i kunskapskraven för ett högre vitsord.

Mål för undervisningen	Kurser	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Geografisk kunskap och förståelse							
M1 stödja den studerande att skapa en strukturerad kartbild av jordklotet	ge1	Den studerande lär sig att uppfatta kartbilden av jordklotet och dess grundläggande karaktäristiska drag. Den studerande lär sig läget och namnen på centrala platser.	Förmåga att uppfatta en kartbild av jordklotet, centrala ortnamn	Den studerande kan berätta om skillnaden mellan en världsdel och ett land. Den studerande benämner världshaven och världsdelarna på kartan.	Den studerande kan benämna några städer och centrala platser i Finland samt länder i Europa och övriga världen samt känner till de nämnda platsernas och ländernas geografiska läge.	Den studerande kan huvuddragen i en kartbild av jordklotet, såsom bergskedjor, halvöar, sund, havsområden samt känner till de centrala platsernas geografiska läge och ortnamn.	Den studerande kan använda huvuddragen i en kartbild ändamålsenligt, som att tillämpa platsernas geografiska läge och namn för att beskriva och förklara geografiska fenomen.
M2 handleda den studerande att undersöka natur- och kulturgeografiska fenomen	ge1	Den studerande lär sig naturgeografiska och kulturgeografiska fenomen.	Förståelse av natur- och kulturgeografiska fenomen	Den studerande kan under handledning ge exempel på fenomen som orsakas av jordklotets form och rörelser.	Den studerande kan med hjälp av exempel berätta om fenomen som orsakas av jordklotets form och rörelser.	Den studerande kan med hjälp av exempel förklara fenomen som orsakas av jordklotets form och rörelser.	Den studerande förstår Jordens planetariska egenskaper och kan förklara fenomen som orsakas av jordklotets

				<p>Den studerande kan under handledning benämna några kulturgeografiska fenomen som befolkning, näringar, trafikformer och turism i Finland och i övriga världen.</p>	<p>Den studerande benämner temperaturzonerna.</p> <p>Den studerande benämner och ger exempel på några klimat- och vegetationsområden.</p> <p>Den studerande kan benämna och ge exempel på kulturgeografiska fenomen i Finland och i övriga världen.</p>	<p>Den studerande benämner och placerar jordklotets mest centrala klimat- och vegetationszoner på kartan och berättar om några faktorer som bidragit till att zonerna uppstått.</p> <p>Den studerande kan beskriva naturlandskap.</p> <p>Den studerande kan berätta om kulturgeografiska fenomen samt beskriva kulturlandskapens variation i Finland och i andra delar av världen.</p>	<p>form och rörelser.</p> <p>Den studerande kan jämföra jordklotets mest centrala klimat- och vegetationszoner och förklara de faktorer som bidragit till att zonerna uppstått.</p> <p>Den studerande kan beskriva naturlandskap och förklara de faktorer som bidragit till att naturlandskapen uppstått.</p> <p>Den studerande kan förklara olika kulturgeografiska fenomen i Finland och i andra delar av världen</p>
--	--	--	--	---	---	--	---

							<p>samt motivera de faktorer som bidragit till deras uppkomst.</p> <p>Den studerande kan jämföra kulturlandskap på olika områden.</p>
<p>M3 uppmuntra den studerande att reflektera över samspelet mellan människan och naturen samt att förstå betydelsen av en hållbar användning av naturresurser</p>	ge1	<p>Den studerande lär sig samspelet mellan människans verksamhet och naturen.</p> <p>Den studerande förstår betydelsen av att använda naturresurser hållbart.</p>	<p>Att förstå samspelet mellan naturen och människan samt en hållbar användning av naturresurser</p>	<p>Den studerande kan under handledning känna igen hur naturmiljön påverkar mänsklig verksamhet såsom näringar.</p> <p>Den studerande nämner olika naturresurser.</p>	<p>Den studerande kan beskriva hur naturmiljön påverkar människans verksamhet.</p> <p>Den studerande klassificerar naturresurser ur ett hållbarhetsperspektiv.</p>	<p>Den studerande kan berätta hur naturmiljön påverkar människans verksamhet i Finland och på olika håll i världen.</p> <p>Den studerande berättar varför det är viktigt att använda naturresurser på ett hållbart sätt.</p>	<p>Den studerande kan förklara hur naturmiljön påverkar människans verksamhet samt nämner regionala exempel på det.</p> <p>Den studerande kan förklara hur hållbar användning av naturresurser och miljöproblem förhåller sig till varandra och motivera en hållbar</p>

							användning av naturresurser.
Geografiska färdigheter							
M4 vägleda den studerande att utveckla sin förmåga att tänka geografiskt och att ställa geografiska frågor	ge1	Den studerande lär sig att tänka geografiskt. Den studerande lär sig att ställa geografiska frågor.	Förmåga att tänka geografiskt	Den studerande identifierar olika regionala nivåer, såsom den egna närmiljön, kommunen, Finland, Europa och hela världen.	Den studerande kan beskriva olika regionala nivåer. Den studerande skapar enkla geografiska frågor som hänför sig till det granskade temaområdet.	Den studerande kan beskriva skillnader mellan områden på några regionala nivåer. Den studerande kan ställa geografiska frågor och fundera ut svar på dessa.	Den studerande jämför geografiska fenomen på olika regionala nivåer och beskriver orsaker till skillnaderna mellan områdena. Den studerande ställer motiverade geografiska frågor och funderar ut svar på dem.
M5 hjälpa den studerande att utveckla sin rumsuppfattning samt förståelsen för symboler, proportioner,	ge1	Den studerande lär sig att tillämpa kartfärdigheter i praktiken. Den studerande lär sig att	Hur rumsuppfattningen utvecklats	Den studerande kan väderstrecken. Den studerande känner igen och benämner några	Den studerande kan uttrycka var ett objekt befinner sig med hjälp av väderstreck.	Den studerande kan mäta avstånd på en karta både med hjälp av den grafiska skalan och skalan uttryckt i ett	Den studerande kan på ett ändamålsenligt sätt använda olika karttyper, flyg- och satellitbilder.

riktningar och avstånd		använda symboler och skalor på en karta samt att ta ut riktningar och mäta avstånd.		symboler på en karta.	Den studerande känner igen och benämner symboler på en karta. Den studerande mäter avstånd med hjälp av kartans grafiska skala.	förhållande samt rikta in kartan så att den motsvarar verkligheten.	
M6 handleda den studerande att träna geomediala färdigheter i vardagen	ge1	Den studerande lär sig geomediala färdigheter. Den studerande lär sig att läsa, tolka och göra kartor och andra modeller av geografiska fenomen.	Geomediala färdigheter	Den studerande kan känna igen enkla objekt på kartor, diagram och bilder.	Den studerande kan tolka bilder, diagram, kartor och karttjänster över geografiska fenomen. Den studerande gör enkla kartor och diagram.	Den studerande kan tolka bilder, diagram, kartor, karttjänster och annan geomediala över geografiska fenomen. Den studerande gör kartor, diagram eller andra geografiska modeller.	Den studerande kan dra slutsatser utgående från de kartor, diagram, annan geomediala och andra geografiska modeller hen gjort.
M7 hjälpa den studerande att utveckla	ge1	Den studerande lär sig	Undersökningsfärdigheter	Den studerande deltar i genomförandet av en	Den studerande kan förverkliga en mindre	Den studerande kan genomföra en småskalig	Den studerande kan genomföra en till sin struktur

geografiska undersökningsfärdigheter		geografiska undersökningsfärdigheter.		mindre undersökning och kan berätta vad man gjort i den.	geografisk undersökning under handledning. Den studerande kan åskådliggöra undersökningsresultat.	geografisk undersökning enligt anvisningar. Den studerande kan åskådliggöra undersökningsresultat med hjälp av geomedier, samt presentera undersökningsresultaten muntligt.	tydlig geografisk undersökning. Den studerande åskådliggör och presenterar sina resultat med hjälp av geomedier och sammankopplar undersökningsresultaten med geografiska fenomen.
M8 lära den studerande att iaktta miljön och förändringar i miljön samt aktivera den studerande att följa med aktuella händelser i sin närmiljö, i Finland och i hela världen	ge1	Den studerande lär sig att iaktta miljön och de förändringar som sker där, särskilt klimatförändringen och försvagningen av biodiversiteten. Den studerande lär sig att följa med aktuella händelser i den	Miljökunskap och förmåga att bedöma miljöförändringar	Den studerande känner igen förändringar i miljön. Den studerande följer under handledning några aktuella händelser i anknytning till geografiska fenomen.	Den studerande kan iaktta miljöförändringar, såsom klimatförändring och att biodiversiteten försvagas i Finland och på andra håll i världen samt ge exempel på dessa. Den studerande följer aktuella	Den studerande kan berätta om förändringar i miljön och nämner orsaker till de mest centrala miljöförändringarna. Den studerande följer aktuella händelser i anknytning till geografiska fenomen	Den studerande kan förklara orsaker som ligger bakom miljöförändringar. Den studerande bedömer kritiskt hur geografiska händelser som hen följer med påverkar den egna närmiljön,

		egna närmiljön, i Finland och i hela världen.			händelser i anknytning till geografiska fenomen.	och förklarar bakgrunden till några av händelserna.	Finland eller hela världen.
M9 stödja den studerande att utveckla sin förmåga att kommunicera och arbeta i grupp	ge1	Den studerande lär sig kommunikations- och grupparbetesfärdigheter. Den studerande lär sig att argumentera och framföra geografisk information på ett tydligt sätt.	Förmåga att arbeta i grupp och argumentera	Den studerande kan under handledning fungera som en del av gruppen. Den studerande kan skilja geografisk information från åsikter.	Den studerande kan fungera som en medlem i gruppen. Den studerande framför egna åsikter kring geografiska frågor.	Den studerande kan fungera på ett konstruktivt sätt som en medlem i gruppen. Den studerande framför några argument för sina åsikter i geografiska frågor.	Den studerande kan fungera uppmantrande som en medlem i gruppen. Den studerande motiverar utgående från geografiska kunskaper sina egna åsikter kring geografiska frågor.
M10 vägleda den studerande att värna om naturen, den byggda miljön och mångfalden i dem	ge1	Den studerande lär sig färdigheter i att delta och påverka.	Förmåga att delta och påverka	Den studerande deltar under handledning i att värna om närmiljön, som att förbättra trivseln eller säkerheten eller att bevara	Den studerande deltar i att värna om närmiljön.	Den studerande kan under handledning reflektera över olika metoder att värna om närmiljön samt deltar i att värna om närmiljön.	Den studerande kan värdera olika metoder för att värna om närmiljön och deltar i att värna om närmiljön.

				miljöns mångfald.			
Attityder och värderingar							
M11 stödja den studerande att växa till en aktiv och ansvarsfull medborgare som förbinder sig till en hållbar livsstil	ge1	Den studerande lär sig att växa till en aktiv medborgare som handlar ansvarsfullt och tillägnar sig en hållbar livsstil.		<i>Används inte som grund för bildandet av vitsord. Den studerande handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.</i>			
M12 vägleda den studerande att värdesätta sin regionala identitet samt naturens, mänsklig och kulturell mångfald och att respektera mänskliga rättigheter överallt i världen	ge1	Den studerande lär sig att värdesätta sin regionala identitet och naturens, mänsklig och kulturell mångfald samt att respektera mänskliga rättigheter överallt i världen.		<i>Används inte som grund för bildandet av vitsord. Den studerande handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.</i>			

Hälsokunskap

Bedömning av den studerandes lärande och kunnande i hälsokunskap i slutskedet av den grundläggande utbildningen för vuxna

Föremål för bedömningen i hälsokunskap är de olika delområdena inom hälsokunskap. Syftet med bedömningen och responsen är att stödja lärandet och sporra de studerande att utveckla sina kunskaper i hälsokunskap och att tillämpa dem i vardagen. De studerande ska ges möjlighet att visa sina kunskaper på ett mångsidigt sätt, i olika skeden av undervisningen och med hänsyn till delområdets karaktär. Som stöd för lärandet ska man även använda självvärdering och kamratrespons. I hälsokunskap är det särskilt viktigt att komma ihåg att bedömningen inte ska basera sig på den studerandes värderingar, attityder, hälsobeteende, sociala kompetens, temperament eller andra personliga egenskaper. I målen som anknyter till etiskt tänkande och självkännedom ska man beakta hur den studerande begrundar och motiverar det aktuella temat ur ett hälsoperspektiv genom att använda begrepp och olika källor inom området.

Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån den studerande har uppnått målen i lärokursen i hälsokunskap då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i hälsokunskap som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen för vuxna. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för hälsokunskap. Den studerande har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då den studerandes kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i hälsokunskap och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om den studerande uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av den studerandes arbete ska ingå i slutbedömningen i hälsokunskap och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

Med handledning av den studerande avses i hälsokunskap till exempel att läraren ger muntliga tilläggsanvisningar, ställer handledande frågor, åskådliggör med material eller ger motsvarande exempel. I kunskapskraven ingår beskrivningarna för de lägre vitsorden i beskrivningarna för ett högre vitsord.

Mål för undervisningen	Kurser	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
------------------------	--------	---	-------------------------	------------------------------	------------------------------	------------------------------	------------------------------

Växande och utveckling som stödjer hälsan							
M1 vägleda den studerande att förstå bredden av begreppet hälsa och att främja hälsan samt människans levnadslopp, växande och utveckling	hä1	Den studerande lär sig att granska bredden av begreppet hälsa, olika sätt att främja hälsan samt människans levnadslopp, växande och utveckling.	Den studerandes uppfattning om hälsa	Den studerande kan nämna något delområde inom hälsa. Den studerande kan nämna något skede i människans levnadslopp.	Den studerande kan med hjälp av exempel beskriva delområdena inom hälsa och sambandet mellan dem samt kan ge ett exempel på vad som avses med att främja hälsan. Den studerande kan beskriva något skede i människans levnadslopp och nämna särdrag för växandet och utvecklingen under ungdomen.	Den studerande kan med hjälp av exempel beskriva delområdena inom hälsa och sambandet mellan dem samt ge exempel på vad som avses med att främja hälsan. Den studerande kan redogöra för olika livsskeden, i synnerhet utvecklingen under ungdomen.	Den studerande kan beskriva delområdena inom hälsa och förklara orsakssambanden mellan dem. Den studerande kan redogöra för vad som avses med att främja hälsan. Den studerande kan redogöra för olika skeden i människans levnadslopp och kan bedöma vilken betydelse hälsa har som en resurs i olika livsskeden.
M2 handleda den studerande	hä1	Den studerande lär sig att	Förmåga att analysera sina	Den studerande kan nämna	Den studerande kan nämna de	Den studerande kan utöver de	Den studerande kan kategorisera

<p>att utveckla sina emotionella och sociala färdigheter samt förmågan att hantera olika konflikt och krissituationer</p>		<p>använda sina emotionella och kommunikativa färdigheter samt lär sig att använda olika metoder för att hantera konflikt och krissituationer.</p>	<p>emotionella och kommunikativa färdigheter och hur man reglerar sitt beteende</p>	<p>grundläggande känslor och känner till att de inverkar på beteendet.</p> <p>Den studerande kan ange konfliktsituationer samt nämna drag som är karakteristiska för stress och kriser.</p>	<p>grundläggande känslorna samt ge några exempel på växelverkan mellan känslor och beteende.</p> <p>Den studerande kan nämna sätt för att reda ut konfliktsituationer och för att hantera stress och kriser.</p>	<p>grundläggande känslorna namnge flera känslor och ge exempel på växelverkan mellan känslor och beteende och hur man reglerar sitt beteende.</p> <p>Den studerande kan beskriva sätt och lösningar för att reda ut konfliktsituationer samt kan redogöra för olika sätt att hantera stress och kriser.</p>	<p>olika känslor, analysera bakgrundsfaktorer som inverkar på dem samt redogöra för olika sätt att reglera sitt beteende och sin kommunikation.</p> <p>Den studerande kan redogöra för orsaker till konfliktsituationer samt för motiverade sätt och lösningar för att reda ut konfliktsituationer och för att hantera stress och kriser.</p>
<p>M3 handleda den studerande att utveckla sin självkänedom och att ge akt på sina värderingar</p>	<p>hä1</p>	<p>Den studerande lär sig att utveckla sin självkänedom och att reglera sitt</p>		<p><i>Används inte som grund för bildandet av vitsord.</i></p> <p><i>Den studerande handleds att reflektera över sina</i></p>			

och attityder samt kroppens och sinnets signaler och att reglera sitt beteende, lärandet och faktorer som stöder studierna		beteende och lärande.		<i>erfarenheter som en del av självvärderingen.</i>			
M4 handleda den studerande att mångsidigt begrunda frågor med anknytning till individualitet, gemenskap och jämlikhet ur ett hälsoperspektiv	hä1	Den studerande lär sig att reflektera över frågor med anknytning till individualitet, gemenskap och jämlikhet ur ett hälsoperspektiv.	Förmåga att analysera den hälso-mässiga utvecklingen	Den studerande kan nämna faktorer som inverkar på individualiteten och ge något exempel på sambandet mellan sociala relationer och det psykiska välbefinnandet och hälsan.	Den studerande kan beskriva faktorer som inverkar på individualiteten och ge exempel på vilken betydelse sociala relationer har för det psykiska välbefinnandet och hälsan.	Den studerande kan med hjälp av exempel och ur ett hälsoperspektiv analysera frågor som anknyter till den individuella utvecklingen samt kan bedöma vilken betydelse sociala relationer har för det psykiska välbefinnandet och hälsan.	Den studerande kan ur ett hälsoperspektiv analysera och motivera frågor som anknyter till den individuella utvecklingen samt kan bedöma vilken betydelse sociala relationer har för det psykiska välbefinnandet och hälsan.
Faktorer som stödjer och tär på hälsan och förebyggande av sjukdomar							

M5 vägleda den studerande att fördjupa sin förståelse för fysisk, psykisk och social hälsa	hä1	Den studerande lär sig granska fysisk, psykisk och social hälsa.	Förmåga att känna igen faktorer som påverkar hälsan	Den studerande kan nämna faktorer som stöder respektive hotar hälsan.	Den studerande kan nämna faktorer som stöder respektive hotar hälsan samt kan i huvuddrag beskriva sambanden mellan dem.	Den studerande kan beskriva flera faktorer som stöder respektive hotar hälsan samt kan beskriva sambanden mellan dem genom att använda centrala begrepp som anknuter till hälsa och sjukdom på ett korrekt sätt.	Den studerande kan analysera och bedöma faktorer som stöder respektive hotar hälsan samt kan beskriva deras samband och orsakssammanhang med hjälp av korrekta begrepp.
M6 stödja den studerande att söka och använda information om hälsa och sjukdomar samt främja den studerandes förmåga att agera ändamålsenligt i situationer som anknyter till	hä1	Den studerande lär sig att söka och använda information om hälsa och sjukdomar samt lär sig att agera ändamålsenligt i situationer som anknyter till hälsa, säkerhet och sjukdomar.	Förmåga att hantera kunskaper och färdigheter med anknytning till hälsa, säkerhet och sjukdom	Den studerande kan under handledning söka hälsorelaterad information. Den studerande kan nämna något tillvägagångssätt för egenvård, för att söka hjälp och för	Den studerande kan söka hälsorelaterad information ur några källor och kan ställvis använda informationen på ett ändamålsenligt sätt. Den studerande kan ange tillvägagångssätt för	Den studerande kan söka tillförlitlig hälsorelaterad information i olika källor och huvudsakligen använda den på ett ändamålsenligt sätt. Den studerande kan beskriva och ge exempel på	Den studerande kan söka hälsorelaterad information mångsidigt i olika informationskällor, kan bilda sökord och avgränsa sökningen samt använda informationen på ett ändamålsenligt sätt.

hälsa, säkerhet och sjukdomar				situationer som hotar hälsan och tryggheten.	egenvård, för att söka hjälp och för situationer som hotar hälsan och tryggheten.	ändamålsenliga tillvägagångssätt för egenvård, för att söka hjälp och för situationer som hotar hälsan och tryggheten.	Den studerande kan bedöma olika tillvägagångssätt för egenvård, för att söka hjälp och för situationer som hotar hälsan och tryggheten.
M7 vägleda den studerande att känna igen och utvärdera sina egna vanor, val och motiv som berör hälsa och säkerhet	hä1	Den studerande lär sig att iaktta och utvärdera faktorer som anknyter till den egna hälsan och säkerheten.		<i>Används inte som grund för bildandet av vitsord. Den studerande handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.</i>			
Hälsa, gemenskap, samhälle och kultur							
M8 vägleda den studerande att	hä1	Den studerande lär sig att iaktta	Förmåga att förstå hur	Den studerande kan nämna	Den studerande kan beskriva	Den studerande kan beskriva	Den studerande kan bedöma

<p>förstå samhällets, omgivningens, kulturens samt informations- och kommunikationsteknologins betydelse för hälsa och välbefinnande.</p>		<p>samhällets, omgivningens, kulturens och informations- och kommunikationsteknologins betydelse för hälsa och välbefinnande.</p>	<p>omgivningen påverkar hälsan</p>	<p>effekter som livsmiljön har på hälsan och kan nämna samband mellan hälsa och samfund, kultur eller informations- och kommunikationsteknologi.</p>	<p>effekter som livsmiljön har på hälsan samt ge exempel på samband mellan hälsa och samfund, kultur eller informations- och kommunikationsteknologi.</p>	<p>centrala direkta och indirekta effekter som livsmiljön har på hälsan samt redogöra för sambandet mellan hälsa och samfund, kultur, medier samt informations- och kommunikationsteknologi.</p>	<p>centrala direkta och indirekta effekter som livsmiljön har på hälsan samt bedöma sambandet mellan hälsa och samfund, kultur samt informations- och kommunikationsteknologi.</p>
<p>M9 handleda den studerande att lägga grunden för den egna studie-, funktions- och arbetsförmågan och att upprätthålla den samt att använda hälsotjänster på ett ändamålsenligt sätt</p>	<p>hä1</p>	<p>Den studerande lär sig att lägga grunden för den egna studie-, funktions- och arbetsförmågan och för att upprätthålla den.</p> <p>Den studerande lär sig beskriva hur man använder hälsotjänster</p>	<p>Förmåga att uppfatta på vilka sätt man kan främja arbetsförmågan</p>	<p>Den studerande kan nämna faktorer som påverkar studie-, funktions- och arbetsförmågan.</p> <p>Den studerande kan nämna den egna läroanstaltens och kommunens hälsotjänster.</p>	<p>Den studerande kan beskriva faktorer som påverkar studie-, funktions- och arbetsförmågan.</p> <p>Den studerande kan beskriva den egna läroanstaltens och kommunens hälsotjänster.</p>	<p>Den studerande kan tillämpa kunskap om faktorer som påverkar studie-, funktions- och arbetsförmågan.</p> <p>Den studerande kan utarbeta planer för att främja studie-, funktions- och arbetsförmågan.</p>	<p>Den studerande kan tillämpa och utvärdera kunskap om faktorer som påverkar studie-, funktions- och arbetsförmågan, till exempel genom att göra upp en motiverad plan som stöder dessa.</p>

		på ett ändamålsenligt sätt.				Den studerande kan beskriva hur man uppsöker den egna läroanstaltens och kommunens hälso-tjänster och kan ge flera exempel på hur de kan utnyttjas på ett ändamålsenligt sätt i olika situationer.	Den studerande kan beskriva och utvärdera olika hälso-tjänster i samhället och hur de kan användas på ett ändamålsenligt sätt i olika situationer.
M10 handleda den studerande att förstå och bedöma uppfattningar om hälsa i den egna familjen, den närmaste omgivningen och inom olika samfund, att förstå deras betydelse för en själv samt att	hä1	Den studerande lär sig att observera uppfattningar om hälsa i den egna familjen, den närmaste omgivningen och inom olika samfund samt förstår deras betydelse för en själv.	Förmåga att bedöma uppfattningar om hälsa och att inse vilka faktorer som främjar lärande	Den studerande kan med hjälp av ett exempel beskriva hur familjen, den närmaste omgivningen eller andra sociala samfund påverkar uppfattningarna om hälsa.	Den studerande kan med hjälp av exempel beskriva hur familjen, den närmaste omgivningen eller andra sociala samfund påverkar uppfattningarna om hälsa samt kan känna igen hur de inverkar på den egna	Den studerande kan med hjälp av exempel reflektera kring hur familjen, den närmaste omgivningen och andra sociala samfund påverkar uppfattningarna om hälsa.	Den studerande kan bedöma hur familjen, den närmaste omgivningen och andra sociala samfund påverkar uppfattningarna om hälsa samt kan utvärdera deras betydelse för den egna uppfattningen om hälsa.

hjälpa den studerande att skapa sig en bild av på vilka sätt hen lär sig bäst		Den studerande lär sig att bilda sig en uppfattning om på vilka sätt hen lär sig bäst.		Den studerande kan nämna en faktor som stöder det egna lärandet.	uppfattningen om hälsa. Den studerande kan nämna faktorer som stöder det egna lärandet.	Den studerande kan med hjälp av exempel ange vilka faktorer som stöder det egna lärandet.	Den studerande kan analysera faktorer som stöder det egna lärandet.
---	--	--	--	--	--	---	---

BILAGA 1 Mål, innehåll och bedömning av den studerandes lärande i undervisning i samiska som kompletterar den grundläggande utbildningen för vuxna

Bedömning av den studerandes lärande och kunnande i samiska som kompletterar den grundläggande utbildningen för vuxna i slutskedet

Avsikten med bedömningen är att ge information om hur den studerandes lärande framskrider samt att handleda och uppmuntra den studerande. Den studerande ska ges mångsidig respons om hur hens förmåga att förstå och använda språket muntligt och skriftligt har utvecklats. Bedömningsresponsen ger också information för undervisningsplaneringen. Med hjälp av bedömningen får den studerande information om sina språkliga styrkor och framsteg, om hur den studerande lär sig samiska och om sin förmåga att använda sina språkkunskaper som stöd för allt lärande och för sitt läsintresse.

När studierna avslutas fastställs hur den studerande har uppnått målen i lärokursen samiska som kompletterar den grundläggande utbildningen för vuxna. Då vitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för bedömningen i lärokursen samiska som fastställts i denna bilaga, oberoende av för vilken kurs i slutskedet för den grundläggande utbildningen för vuxna det enskilda målet har ställts upp i den lokala läroplanen. Vitsordet är en helhetsbedömning som bildas utgående från målen och kunskapskraven för samiska. Om den studerande uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. I beskrivningarna av kunskapskraven omfattar beskrivningen av de högre vitsorden även kunnandet för de lägre vitsorden.

Mål för undervisningen	Kurser	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Förmåga att kommunicera							
M1 handleda den studerande att utveckla sina kommunikativa färdigheter, sin förmåga att läsa analytiskt och kritiskt och att förstå och tolka olika texter i olika kommunikationsmiljöer	sa1	Den studerande lär sig att agera i många olika kommunikationssituationer och kan utvärdera sin insats.	Kommunikativa färdigheter, läsfärdighet, läsförståelse och förmåga att tolka texter	Den studerande kan agera i en grupp som är bekant för hen och i vardagliga kommunikationssituationer. Den studerande kan läsa enkla texter.	Den studerande kan agera i vanliga kommunikationssituationer. Den studerande kan läsa och tolka enkla texter.	Den studerande kan delta i olika kommunikationssituationer. Den studerande kan läsa och tolka olika slags texter.	Den studerande kan agera målinriktat i många olika kommunikationssituationer och kan anpassa sin egen insats enligt situation. Den studerande kan läsa och tolka mångsidiga texter.
Att tolka texter							
M2 uppmuntra den studerande att vidga sitt ord- och begreppsförråd, att stärka sin	sa1	Den studerande lär känna skönlitterära-, fack- och medietexter i olika former	Ord- och begreppsförråd, förmåga att använda och tolka texter	Den studerande behärskar ett snävt ord- och begreppsförråd.	Den studerande behärskar ett enkelt ord- och begreppsförråd	Den studerande behärskar ett relativt stort ord- och begreppsförråd.	Den studerande behärskar ett mångsidigt ord- och begreppsförråd.

förmåga att utnyttja texter och sina läsfärdigheter för att söka information och få upplevelser samt att diskutera texter i olika kommunikationsmiljöer		samt utökar sitt ord- och begreppsförråd.		Den studerande kan läsa enkla skönlitterära-, fack- och medietexter.	Den studerande kan läsa olika texter men håller sig främst till välbekanta texttyper.	Den studerande kan använda olika källor för att söka information samt diskutera olika texter genom att fråga, komprimera, kommentera och reflektera kring sambandet mellan texterna och egna erfarenheter.	Den studerande kan mångsidigt läsa olika skönlitterära-, fack- och medietexter.
---	--	---	--	--	---	--	---

Att producera texter

M3 handleda den studerande att vidareutveckla och bredda sina skrivfärdigheter	sa1	Den studerande utvecklar sin skrivfärdighet för att den ska bli mera mångsidig och smidig.	Grundläggande skrivfärdigheter och förmåga att producera texter	Den studerande kan enligt modell producera enkel text som man förstår. Den studerande kan använda enkel menings- och satsbyggnad	Den studerande kan producera en kort text som i huvudsak är lätt att förstå. Den studerande kan strukturera sin text och följa	Den studerande kan skriva obehindrat och tydligt för hand och, i den mån det behövs, även digitalt.	Den studerande kan producera en förståelig och smidig text. Den studerande kan strukturera sin text och sina stycken logiskt och fästa
--	-----	--	---	---	---	---	---

				samt huvudsakligen skiljetecken vid meningsgränser och versal i början av mening.	standardspråkets centrala skriftspråksnormer.		uppmärksamhet vid ordval samt följa standard-språkets centrala skriftspråksnormer.
M4 uppmuntra den studerande att producera berättande, beskrivande, instruerande, argumenterande och reflekterande texter	sa1	Den studerande lär sig att producera berättande, beskrivande, instruerande, ställningstagande och reflekterande texter.	Förmåga att producera texter som representerar olika textgenrer	Den studerande kan med hjälp av modeller producera berättande och beskrivande texter som är enkla och konkreta. Texterna utgår från bekanta ämnen.	Den studerande kan producera instruerande och enkla ställningstagande texter och kan med hjälp av modeller använda uttryckssätt som är typiska för dem.	Den studerande kan producera berättande, beskrivande, instruerande, reflekterande och argumenterande texter och använda uttryckssätt som kännetecknar ifrågavarande textgenre.	Den studerande kan självständigt producera olika slags texter och använder mångsidiga uttryckssätt som kännetecknar dem.
Att förstå språk, litteratur och kultur							
M5 handleda den studerande att reflektera över användningen av samiska samt samiskans	sa2	Den studerande lär sig att reflektera över en språklig och kulturell identitet, användningen av	Förmåga att observera användningen av samiska, samiskans betydelse och ställning	Den studerande kan identifiera några språkliga eller kulturella särdrag från hans egen bakgrund.	Den studerande kan med hjälp av modeller beskriva betydelsen av en språklig och kulturell identitet och	Den studerande kan beskriva betydelsen av språklig och kulturell identitet och det samiska språket samt	Den studerande kan självständigt beskriva en språklig och kulturell identitet samt modersmålets betydelse

<p>betydelse och ställning i olika språkgemenskaper och att ta del av medier och kulturutbud på samiska</p>		<p>samiska, samiskans betydelse och ställning som en del av olika språkliga gemenskaper samt dra nytta av medier och kulturutbud på andra språk.</p>			<p>med hjälp av stödfrågor jämföra dem med bekanta språk och kulturer.</p> <p>Den studerande känner i någon mån till samiska medier och samiskt kulturutbud.</p>	<p>samiskans ställning.</p> <p>Den studerande känner till samiska medier och samiskt kulturutbud.</p>	<p>och ställning i relation till andra språk, sett ur individens och samhällets perspektiv.</p> <p>Den studerande drar på ett självständigt och kreativt sätt nytta av medier och kulturutbud på andra språk.</p>
<p>M6 handleda den studerande att identifiera olika språkliga register, till exempel skillnader mellan tal- och skriftspråk samt språkbruket i olika situationer</p>	<p>sa2</p>	<p>Den studerande lär sig att identifiera olika språkliga register, till exempel skillnaden mellan tal- och skriftspråk samt språkbruket i olika situationer.</p>	<p>Förmåga att utveckla språklig medvetenhet</p>	<p>Den studerande kan med hjälp av modell och stödfrågor göra enkla iakttagelser kring särdrag i text och språk såsom skillnader mellan tal- och skriftspråk.</p>	<p>Den studerande kan med hjälp av modell göra iakttagelser kring särdrag i språk och text och skillnader mellan olika register och stilar.</p>	<p>Den studerande identifierar olika språkliga register, skillnader mellan tal- och skriftspråk samt språkbruket i olika situationer.</p>	<p>Den studerande kan identifiera och självständigt använda olika språkliga register, iaktta skillnader mellan tal- och skriftspråk samt språkbruket i olika situationer.</p>

M7 uppmuntra den studerande att fördjupa sin kunskap om de centrala strukturerna i samiska och att analysera dem	sa2	Den studerande lär sig att fördjupa sina kunskaper om de centrala strukturerna i modersmålet.	Kunskap om och förmåga att använda centrala strukturer	Den studerande kan identifiera enkla strukturer i samiska med hjälp av stödfrågor och modeller.	Den studerande kan med hjälp av modeller använda några centrala strukturer i samiska i bekanta miljöer.	Den studerande känner till de centrala strukturerna i samiska och kan använda dem.	Den studerande behärskar väl centrala strukturer i samiska och kan använda dem mångsidigt också i kommunikationsmiljöer som är nya för hen.
--	-----	---	--	---	---	--	---

Att använda språket som stöd för allt lärande

M8 vägleda den studerande att använda samiska för att söka och behandla information i olika läroämnen och miljöer	sa2	Den studerande utvecklar en fungerande två- eller flerspråkighet och förmåga att använda den kunskapen för att söka och behandla information i olika läroämnen och miljöer.	Förmåga att söka information på samiska	Den studerande kan med hjälp av modell använda samiska som ett stöd i studier och i enkel informationssökning.	Den studerande kan med hjälp av modell använda samiska och sin flerspråkighet som ett stöd i studier och i informationssökning.	Den studerande använder samiska som stöd för studierna och för att söka information.	Den studerande använder mångsidigt och självständigt samiska och sin flerspråkighet som ett stöd i studier och i informationssökning. Den studerande kan bedöma informationens användbarhet och källornas
---	-----	---	---	--	---	--	--

							tillförlitlighet och välja lämpliga källor för uppgiften.
--	--	--	--	--	--	--	---

BILAGA 2 Mål, innehåll och bedömning av den studerandes lärande i undervisning i romani som kompletterar den grundläggande utbildningen för vuxna

Bedömning av den studerandes lärande och kunnande i romani som kompletterar den grundläggande utbildningen för vuxna i slutskedet

Avsikten med bedömningen är att ge information om hur den studerandes lärande framskrider samt att handleda och uppmuntra den studerande. Den studerande ska ges mångsidig respons om hur hans förmåga att förstå och använda språket muntligt och skriftligt har utvecklats. Bedömningsresponsen ger information för undervisningsplaneringen. Med hjälp av bedömningen får den studerande information om sina språkliga styrkor och framsteg, om hur den studerande lär sig språk och om sin förmåga att använda sina språkkunskaper som stöd för allt lärande och för sitt läsintresse.

När studierna avslutas fastställs hur den studerande har uppnått målen i lärokursen romani som kompletterar den grundläggande utbildningen för vuxna. Då vitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för bedömningen i lärokursen romani som fastställts i denna bilaga, oberoende av för vilken kurs i slutskedet för den grundläggande utbildningen för vuxna det enskilda målet har ställts upp i den lokala läroplanen. Vitsordet är en helhetsbedömning som bildas utgående från målen och kunskapskraven för romani. Om den studerande uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. I beskrivningarna av kunskapskraven omfattar beskrivningen av de högre vitsorden även kunnandet för de lägre vitsorden.

Mål för undervisningen	Kurser	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
------------------------	--------	---	-------------------------	------------------------------	------------------------------	------------------------------	------------------------------

Att kommunicera							
M1 handleda den studerande att delta i olika typer av diskussioner och att värdesätta sitt uttrycksätt samt att ge och ta emot respons	ro1	Den studerande lär sig att agera i flerspråkiga och mångkulturella kommunikationssituationer och kan utvärdera sin egen insats.	Muntlig framställning och kommunikativa färdigheter	Den studerande kan sporadiskt agera i grupper som är bekanta för hen och i vardagliga kommunikationssituationer.	Den studerande kan agera i vanliga kommunikationssituationer.	Den studerande kan kommunicera i olika miljöer och situationer samt kan ge och ta emot respons.	Den studerande kan agera målinriktat i många olika kommunikationssituationer och kan anpassa sin egen insats enligt situation.
M2 inspirera den studerande att stärka sin förmåga att delta i olika kommunikationssituationer	ro1	Den studerande lär sig att utveckla sin förmåga att agera i olika kommunikationssituationer.	Förmåga att uttrycka sig med retoriska hjälpmedel	Den studerande kan uttrycka sig förståeligt.	Den studerande kan uttrycka sig tydligt.	Den studerande kan uttrycka sina åsikter och motivera dem på ett trovärdigt sätt. Den studerande kan använda sig av retoriska hjälpmedel.	Den studerande kan uttrycka sig mångsidigt samt anpassa sin egen kommunikation enligt situationen.
Att tolka texter							
M3 handleda den studerande att undersöka olika typer av	ro2	Den studerande lär känna skönlitterära-, fack- och	Vidgad textvärld och multilitteracitet	Den studerande behärskar ett snävt ord- och begreppsförråd.	Den studerande behärskar ett enkelt ord- och begreppsförråd.	Den studerande kan under handledning använda och tolka olika	Den studerande kan mångsidigt läsa olika skönlitterära-, fack-

<p>texter, att utveckla hör- och läsförståelsen samt att ge akt på skillnader mellan tal- och skriftspråk</p>		<p>medietexter i olika former samt utökar sitt ordförråd och uttryckssätt.</p>		<p>Den studerande kan läsa enkla skönlitterära-, fack- eller medietexter.</p>	<p>Den studerande kan läsa olika texter men håller sig främst till välbekanta texttyper.</p>	<p>typer och former av texter.</p> <p>Den studerande känner igen textgenrer och kan beskriva några språkliga och textuella drag i reflekterande, argumenterande och instruerande texter.</p>	<p>eller medietexter.</p> <p>Den studerande behärskar ett mångsidigt ord- och begreppsförråd samt känner igen skillnader mellan tal- och skriftspråk.</p>
<p>M4 uppmuntra den studerande att läsa självmant och använda romska texter utgående från sin språkfärdighet</p>	<p>ro2</p>	<p>Den studerande lär sig att reflektera kring sambandet mellan texter och egna erfarenheter samt diskutera texter i olika kommunikationsmiljöer.</p>	<p>Förmåga att analysera och tolka texter</p>	<p>Den studerande kan dra nytta av enkla texter och reflekterar med hjälp av stödfrågor och modeller kring samband mellan texten och egna erfarenheter.</p>	<p>Den studerande kan diskutera texter i välbekanta kommunikationsmiljöer.</p>	<p>Den studerande kan utvärdera sin läsfärdighet och definiera sina utvecklingsbehov inom området.</p> <p>Den studerande förstår att olika texter har olika syften och mål.</p>	<p>Den studerande kan diskutera också kring texttyper som är nya för hen samt även i olika kommunikationsmiljöer, ställa frågor, sammanfatta, kommentera och reflektera kring textens samband med egna erfarenheter.</p>

Att producera texter							
M5 sporra den studerande att utveckla sitt ord- och begreppsförråd och sin skriftliga och muntliga framställning i romani genom att dra nytta av den lokala romska gemenskapen och olika lärmiljöer	ro2	Den studerande lär sig att på ett mera smidigt och mångsidigt sätt producera text på romani.	Kunskap om tal- och skriftspråket, skrivfärdighet och etisk kommunikation på internet	Den studerande kan enligt modell producera enkel text som man förstår. Den studerande kan använda enkel menings- och satsbyggnad samt huvudsakligen skiljetecken vid meningsgränser och versal i början av mening.	Den studerande kan producera en kort text som i huvudsak är lätt att förstå. Den studerande kan strukturera sin text och följa standardspråkets centrala skriftspråksnormer.	Den studerande kan uttala romani och behärskar ett relativt stort ord- och begreppsförråd. Den studerande kan skriva för hand och ganska bra digitalt. Den studerande känner till grundprinciperna för etisk kommunikation på internet.	Den studerande kan producera en förståelig och smidig text. Den studerande kan strukturera sin text och sina stycken logiskt och fästa uppmärksamhet vid ordval samt följa standardspråkets centrala skriftspråksnormer.
M6 uppmuntra den studerande att utveckla sin förmåga att uttrycka tankar och upplevelser i faktexter och	ro2	Den studerande uppmuntras att utveckla egna uttryckssätt i sina texter och stärker en positiv	Förmåga att uttrycka tankar och vidga sin textvärld	Den studerande kan med hjälp av stödfrågor och modeller producera enkel text.	Den studerande kan med hjälp av modeller producera text med uttryckssätt som är bekanta för hen.	Den studerande kan under handledning producera berättande, beskrivande, instruerande, reflekterande och	Den studerande kan producera mångsidiga texter enligt ändamål och använder kreativa uttryckssätt.

skönlitterära texter, även i multimediala lärmiljöer		inställning till skrivandet.				argumenterande texter och använda uttrycksätt som kännetecknar ifrågavande textgenre.	
--	--	------------------------------	--	--	--	---	--

Att förstå språk, litteratur och kultur

M7 uppmuntra den studerande att diskutera den romska kulturen, romernas historia och det romska språkets betydelse för gemenskapen	ro1	Den studerande lär sig att reflektera över användningen av romani, dess betydelse och ställning som en del av två- eller flerspråkiga miljöer. Den studerande lär sig att dra nytta av litteratur som behandlar romer, romska medier och romskt kulturutbud.	Hur den kulturella medvetenheten utvecklats	Den studerande kan identifiera några språkliga eller kulturella särdrag från hensen egen bakgrund.	Den studerande kan med hjälp av modeller beskriva betydelsen av en språklig och kulturell identitet och jämför med hjälp av stödfrågor dem med bekanta språk och kulturer. Den studerande känner i någon mån till litteratur som behandlar romer, romska medier och	Den studerande kan beskriva kulturell mångfald och egna kulturupplevelser. Den studerande kan redogöra för huvuddragen i romernas historia och romernas ställning i samhället.	Den studerande kan självständigt beskriva en språklig och kulturell identitet samt modersmålets betydelse och ställning i relation till andra språk, sett ur individens och samhällets perspektiv. Den studerande drar på ett självständigt och kreativt sätt nytta av romska medier,
--	-----	---	---	--	--	---	--

					romskt kulturutbud.		romsk litteratur och romskt kulturutbud som behandlar romer.
M8 handleda den studerande att undersöka det romska språkets viktigaste särdrag och att jämföra romani med svenska	ro1	Den studerande fördjupar sina kunskaper om de centrala strukturerna i romani.	Förmåga att utveckla språklig medvetenhet, kunskap om centrala strukturer och användning av dem.	Den studerande kan använda de enklaste strukturerna i romani med hjälp av stödfrågor och modeller.	Den studerande identifierar med hjälp av modeller några centrala strukturer i romani och använder dem i bekanta miljöer.	Den studerande kan beskriva de romska språkets centrala särdrag och jämföra dessa med svenska språket. Den studerande kan beskriva modersmålens betydelse och det romska språkets ställning i förhållande till andra språk.	Den studerande känner bra till de centrala strukturerna i sitt modersmål och kan använda det mångsidigt också i för hen nya miljöer. Den studerande kan beskriva det romska språkets betydelse för hen själv.

BILAGA 3 Mål, innehåll och bedömning av den studerandes lärande i undervisning i den studerandes eget modersmål som kompletterar den grundläggande utbildningen för vuxna

Bedömning av den studerandes lärande och kunnande i den studerandes eget modersmål som kompletterar den grundläggande utbildningen för vuxna i slutskedet

Avsikten med bedömningen är att ge information om hur den studerandes lärande framskrider samt att handleda och uppmuntra den studerande. Den studerande ska ges mångsidig respons om hur hans förmåga att förstå och använda språket muntligt och skriftligt har utvecklats. Bedömningsresponsen ger information för undervisningsplaneringen. Med hjälp av bedömningen får den studerande information om sina språkliga styrkor och framsteg, om hur den studerande lär sig språk och om sin förmåga att använda sina språkkunskaper som stöd för allt lärande och för sitt läsintresse.

När studierna avslutas fastställs hur den studerande har uppnått målen i lärokursen den studerandes eget modersmål som kompletterar den grundläggande utbildningen för vuxna. Då vitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för bedömningen i lärokursen den studerandes eget modersmål som fastställts i denna bilaga, oberoende av för vilken kurs i slutskedet för den grundläggande utbildningen för vuxna det enskilda målet har ställts upp i den lokala läroplanen. Vitsordet är en helhetsbedömning som bildas utgående från målen och kunskapskraven för den studerandes eget modersmål. Om den studerande uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. I beskrivningarna av kunskapskraven omfattar beskrivningen av de högre vitsorden även kunnandet för de lägre vitsorden.

Mål för undervisningen	Kurser	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Förmåga att kommunicera							
M1 handleda den studerande att utveckla sina kommunikativa färdigheter, sin förmåga att läsa analytiskt och kritiskt och att	emo1	Den studerande lär sig att agera i olika kommunikationssituationer och att utvärdera sin kommunikation.	Kommunikativa färdigheter, läsfärdighet, läsförståelse och förmåga att tolka texter	Den studerande kan slumpmässigt agera i en välbekant grupp och i vardagliga kommunikationssituationer.	Den studerande kan agera i vanliga kommunikationssituationer. Den studerande kan läsa olika slag av texter	Den studerande kan agera i många olika kommunikationssituationer och kan utvärdera sin kommunikation.	Den studerande kan agera ändamålsenligt i många slags kommunikationssituationer och kan anpassa sitt eget

förstå och tolka olika texter i olika kommunikationsmiljöer		Den studerande känner skönlitterära-, fack- och medietexter i olika former. Den studerande utvecklar sin förmåga att läsa analytiskt och kritiskt samt förstår och tolkar olika texter.		Den studerande kan läsa olika enkla skönlitterära fack- och medietexter. Den studerande kan dra nytta av enkla texter för att fullgöra en uppgift enligt modell.	men håller sig främst till välbekanta texttyper. Den studerande förstår det centrala i texten och övar på att granska texten kritiskt.	Den studerande kan läsa olika slag av skönlitterära-, fack- eller medietexter. Den studerande kan granska texter kritiskt med hjälp av några lässtrategier.	agerande enligt situation. Den studerande kan mångsidigt läsa olika slag av skönlitterära-, fack- eller medietexter. Den studerande kan använda ändamålsenliga lässtrategier.
---	--	--	--	---	---	--	---

Att tolka texter

M2 uppmuntra den studerande att stärka sin förmåga att utnyttja texter och sina läsfärdigheter för att söka information och få upplevelser samt att diskutera texter i	emo1	Den studerande stärker sin förmåga att reflektera över texters samband med egna upplevelser samt diskutera texter i olika kommunikationsmiljöer.	Förmåga att använda och tolka texter	Den studerande kan dra nytta av enkla texter och kan med hjälp av stödfrågor och modeller reflektera över textens koppling till egna erfarenheter.	Den studerande kan med hjälp av stödfrågor och modeller självständigt dra nytta av olika texter för att söka information. Den studerande övar att diskutera	Den studerande kan skriva och diskutera olika texter och reflektera kring deras koppling till egna erfarenheter i olika kommunikationsmiljöer.	Den studerande kan skriva och diskutera också texttyper som är nya för hen och ställa frågor, sammanfatta, kommentera och reflektera kring textens koppling till egna
--	------	--	--------------------------------------	--	--	--	---

olika kommunikationsmiljöer					texter i bekanta kommunikationsmiljöer.		erfarenheter i olika kommunikationsmiljöer.
Att producera texter							
M3 handleda den studerande att vidareutveckla och bredda sina skrivfärdigheter och fördjupa sin kunskap om textgenrer	emo1	Den studerande utvecklar sin skrivfärdighet för att den ska bli mera mångsidig och smidig samt sina färdigheter att behärska skriftsystemet i det egna modersmålet.	Grundläggande skrivfärdigheter och förmåga att producera texter	Den studerande kan med hjälp av modeller producera enkel text vars budskap man kan förstå. Den studerande kan använda enkla strukturer samt i huvudsak till exempel skiljetecken vid meningsgränser och versal i början av mening.	Den studerande kan producera en kort text vars budskap man förstår förhållandevis lätt. Den studerande kan strukturera sin text och följa skriftspråksnormerna.	Den studerande kan producera text som är lätt att förstå. Den studerande kan dra nytta av digitala verktyg i sin skrivprocess.	Den studerande kan producera en förståelig och smidig text. Den studerande kan strukturera sin text och sina stycken logiskt och fästa uppmärksamhet vid ordval samt följa skriftspråksnormerna.
M4 uppmuntra den studerande att producera berättande,	emo1	Den studerande uppmuntras att producera berättande,	Förmåga att producera texter som	Den studerande kan producera enkla och konkreta berättande	Den studerande kan producera instruerande och enkla	Den studerande kan producera reflekterande och olika	Den studerande kan självständigt producera olika texter och

beskrivande, instruerande, argumenterande och reflekterande texter		beskrivande, instruerande, ställningstagande och reflekterande texter.	representerar olika textgenrer	och beskrivande texter enligt modell om ämnen som är bekanta för hen.	ställningstagande texter och med hjälp av modeller använda uttryckssätt som är typiska för dem.	argumenterade texter och använda uttryckssätt som är typiska för dem.	mångsidigt använda uttryckssätt som är typiska för dem.
--	--	--	--------------------------------	---	---	---	---

Att förstå språk, litteratur och kultur

M5 handleda den studerande att reflektera över användningen av det egna modersmålet, modersmålets betydelse och ställning i olika språkgemenskaper och att ta del av medier och kulturutbud på olika språk	emo2	Den studerande reflekterar över språklig och kulturell identitet samt användningen av modersmålet, dess betydelse och ställning som en del av olika språkliga gemenskaper samt drar nytta av medier och kulturutbud på det egna modersmålet.	Förmåga att observera användningen av det egna modersmålet, modersmålets betydelse och ställning	Den studerande kan identifiera något språkligt eller kulturellt särdrag från hensen egen bakgrund. Den studerande känner i någon mån till medier och kulturutbud på det egna språket.	Den studerande kan med hjälp av modeller beskriva betydelsen av språklig och kulturell identitet och med hjälp av stödfrågor jämföra dem med bekanta språk och kulturer, även Finland och finländsk kultur.	Den studerande kan beskriva sin språkliga och kulturella identitet samt användningen av modersmålet, dess betydelse och ställning bland andra språk. Den studerande kan dra nytta av medier och kulturutbud på det egna språket.	Den studerande kan självständigt beskriva sin språkliga och kulturella identitet samt användningen av modersmålet, dess betydelse och ställning bland andra språk, både ur ett individuellt och samhälleligt perspektiv. Den studerande drar på ett kreativt och
--	------	--	--	--	---	---	---

							självständigt sätt nytta av medier och kulturutbud på det egna språ- ket.
M6 handleda den studerande att identifiera olika språkliga re- gister, till exem- pel skillnader mellan tal- och skriftspråk samt språkbruket i olika situationer	emo2	Den studerande identifierar olika språkliga regis- ter, till exempel skillnader mel- lan tal- och skriftspråk samt språkbruket i olika situatio- ner.	Språklig medve- tenhet	Den studerande kan med hjälp av modell och stödfrågor göra enstaka iaktta- gelser kring sär- drag i text och språk såsom skillnader mel- lan tal- och skriftspråk.	Den studerande kan med hjälp av modell göra iakttagelser kring särdrag i språk och text och skillnader mellan olika re- gister och stilar.	Den studerande kan identifiera olika språkliga re- gister, skillnader mellan tal- och skriftspråk samt språkbruket i olika situationer. Den studerande kan med hjälp av en modell an- vända olika språkliga regis- ter.	Den studerande kan identifiera och självständigt använda olika språkliga register, iaktta skillnader mellan tal- och skriftspråk samt språkbruket i olika situationer.
M7 uppmuntra den studerande att fördjupa sin kunskap om de centrala struk- turerna i det	emo2	Den studerande fördjupar sina kunskaper om de centrala strukturerna i modersmålet.	Kunskap om och förmåga att an- vända centrala strukturer	Den studerande kan använda enkla strukturer i sitt eget moders- mål med hjälp av	Den studerande identifierar med hjälp av modeller några centrala strukturer i sitt eget modersmål	Den studerande identifierar med hjälp av modeller självständigt centarla struk- turer i sitt eget	Den studerande känner väl till centrala struk- turer i sitt eget modersmål och kan använda

egna modersmå- let och att analy- sera dem				stödfrågor och modeller.	och använder dem i bekanta miljöer.	modersmål och kan använda dem i olika kom- munikationsmil- jöer.	dem mångsidigt också i kommu- nikationsmiljöer som är nya för hen.
--	--	--	--	-----------------------------	---	--	--

Att använda språket som stöd för allt lärande

M8 vägleda den studerande att använda sitt mo- dersmål för att söka och be- handla informat- ion i olika läro- ämnen och mil- jöer	emo2	Den studerande utvecklar en fun- gerande två- eller flerspråkighet och förmåga att använda den kunskapen för att söka och be- handla informat- ion i olika läro- ämnen och mil- jöer i enlighet med upphovsrät- ten.	Informationssök- ning på det egna språket	Den studerande övar att använda sitt modersmål som ett stöd i studier och in- formationssök- ning. Den studerande kan söka inform- ation i vanliga källor med hjälp av modeller.	Den studerande använder med hjälp av modeller sitt modersmål och sin flersprå- kighet som ett stöd i studier och i informations- sökning. Den studerande följer upphovs- rättsliga normer och förstår bety- delsen av person- lig integritet på nätet.	Den studerande kan självständigt använda sitt mo- dersmål och sin flerspråkighet som ett stöd i studier och i in- formationssök- ning. Den studerande övar på att välja källor, använda dem och bedöma tillförlitlighet. Hen kan i allmän- het skilja mellan fakta och åsikt.	Den studerande använder mångsidigt och självständigt sitt modersmål och sin flerspråkighet som ett stöd i studier och i in- formationssök- ning. Den studerande kan bedöma in- formationens an- vändbarhet och källornas tillförlit- lighet och välja lämpliga källor för uppgiften.
--	------	---	---	---	---	---	---